

2019

ŠVIETIMO,
MOKSLO IR
SPORTO
MINISTERIJA

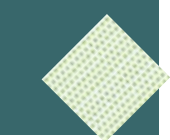
Švietimo būklės apžvalga

2019

ŠVIETIMO APRŪPINIMO CENTRAS

Vilnius, 2019

Švietimo, mokslo ir sporto ministerija leidžia leidinį, kuriame, remiantis pastarųjų trejų metų švietimo statistika ir kita informacija, analizuojama Lietuvos švietimo būklė: švietimo kontekstas, indėlis, procesai ir rezultatai. Bendra šalies švietimo būklė lyginama su kitų šalių švietimo aspektais.

Pasiūlymus, komentarus prašome siųsti Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Strateginių programų skyriaus vedėjui Ričardui Ališauskui (Ricardas.Alisauskas@smm.lt).

REDAKcinė GRUpė

Prof. dr. Jolanta Urbanovič (pirmininkė)
Ričardas Ališauskas (pirmininko pavaduotojas)
Evaldas Bakonis
Kęstutis Butvydas
Jūratė Vosylytė-Abromaitienė

LEIDINIO RENGėjAI

Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra: dr. Sandra Balevičienė, Laima Paurienė

Nacionalinis egzaminų centras: dr. Daiva Bigelienė, dr. Pranas Gudynas, Eglė Melnikė, dr. Gitana Notrimaitė-Muzikevičienė

Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras: dr. Gediminas Beresnevičius

Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centras: Kristina Ignatavičienė

Švietimo aprūpinimo centras: Elvyra Matačiūnienė

Švietimo informacinių technologijų centras: Eduardas Daujotis, Vaida Kostygova, Laura Lipkevičienė, Rasa Mockaitienė, Rimantas Augustinas Pikšrys, Galina Šestakova, Ingrida Šiaučiulienė, Marija Usovaitė

KONSULTAVO

Švietimo, mokslo ir sporto ministerija: dr. Rita Dukynaitė

Lietuvos sveikatos mokslų universitetas: HBSC tyrimo Lietuvoje vadovas prof. dr. Kastytis Šmigelskas

Lietuvos aukštųjų mokyklų asociacija bendrajam priėmimui organizuoti: Odeta Karauskė

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB)

REDAKTORė Mimoza Kligienė

DIZAINERė Dalė Dubonienė

MAKETUOTOJAS Gintautas Vaitonis

VIRŠELYJE: Monikos Daugėlaitės, Kauno r. Ežerėlio pagrindinės mokyklos 10 klasės mokinės (informacinių technologijų mokytoja Daiva Varškevičienė), piešinys

ISBN 978-9986-03-706-4 (Internetinis)

© Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija, 2019

MINISTRO ŽODIS

Septynioliktoji Lietuvos Respublikos Vyriausybė savo programoje yra numačiusi formuoti ir tobulinti įrodymais grįsto valdymo kultūrą. Tai numatyta ir Valstybinėje švietimo 2013–2022 metų strategijoje, kuri mus įpareigoja nuosekliai diegti duomenų analize ir įsivertinimu grįstą švietimo kokybės kultūrą. Visų lygmenų švietimo būklės stebėseną ir duomenų analizę yra puikūs švietimo politikos formavimo įrankiai, kurie leidžia ne tik įvertinti švietimo būklę, bet ir priimti pagrįstus sprendimus siekiant užtikrinti švietimo kokybę, sklandžiai įgyvendinti struktūrines švietimo reformas.

Šiais metais Švietimo, mokslo ir sporto ministerija ir Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra pristato leidinį, skirtą Lietuvos švietimo būklės apžvalgai, kurioje, remiantis iš įvairių nacionalinių ir tarptautinių šaltinių gautais statistiniais duomenimis, įvertinama švietimo padėtis valstybės lygmeniu. Švietimo būklės analizė išryškina būtinas spręsti švietimo problemas, gali padėti švietimo politikams, vadybininkams, specialistams priimti tinkamus duomenimis grįstus sprendimus, o visuomenei – suteikti žinių apie švietime vykstančius pokyčius. Leidinyje pirmiausia apžvelgiamas *švietimo kontekstas* – išorinės sąlygos ir reikmės, darančios poveikį įvairiems švietimo sistemos procesams. Nagrinėjamas šalies *indėlis į švietimą* – materialieji ir žmogiškieji ištekliai, telkiami įvairiems švietimo tikslams siekti. Toliau nušviečiami *švietimo procesai* – ugdymo ir ugdomosi organizavimas. Duomenys apie *švietimo rezultatus*, t. y. švietimo sistemos dalyvių pasiekimus, gebėjimus, pasiektą lygį, užbaigia švietimo būklės apžvalgą.

Leidinyje gvildenami švietimo srities klausimai, susiję su demografiniais, ekonominiais ir socialiniais pokyčiais šalyje: ar pakankami ir racionaliai skirstomi ištekliai, lanksčiai organizuojamas švietimas ir valdymas, siekiant kokybiškai tenkinti įvairius švietimo poreikius, ar bendrasis ugdymas suteikia pamatą sėkmingam mokymuisi ir gyvenimui ateityje ir t. t.

Tikiuosi, kad švietimo būklės apžvalgoje pateikiami duomenys ir jų analizė padės plėtoti duomenimis grįstą švietimo politiką, skatins švietimo sistemos dalyvius remtis tais duomenimis, diskutuoti apie švietimo kokybę ir priimti sprendimus jai užtikrinti.

XXI a. kupinas iššūkių, telkime jėgas ir ieškokime tinkamiausių priemonių švietimui tobulinti. Linkiu sėkmės ir susitelkimo bendruose darbuose!

dr. Algirdas Monkevičius,
švietimo, mokslo ir sporto ministras

Turinys

ĮVADAS.....	5
SANTRUMPOS	6
ŠVIETIMO BŪKLĖ STRATEGINIŲ ŠVIETIMO TIKSLŲ KONTEKSTE	7
I. KONTEKSTAS	10
Demografinės tendencijos	10
Ekonominė ir socialinė aplinka	12
II. INDĖLIS Į ŠVIETIMĄ	15
Ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikai	15
Mokinių ir studentų skaičiaus kaita	19
Specialiųjų ugdymosi poreikių turintys asmenys	21
Lėšos švietimui, valstybės ir kitas finansavimas.....	24
Švietimo aprūpinimas	27
Pedagogų charakteristikos.....	32
Bendrojo ugdymo mokyklų įvairovė	36
III. ŠVIETIMO PROCESAI	39
Švietimo prieinamumas	39
Ugdymo ir mokymosi sąlygos	42
UGDYMOSI GALIMYBIŲ ĮVAIROVĖ	48
Tautinių mažumų ugdymo galimybės	48
Neformalusis vaikų švietimas.....	51
Švietimo pagalba	54
Parama besimokantiejiems	58
MOKYKLŲ VEIKLOS KOKYBĖ	61
Aukštojo mokslo įstaigų veiklos kokybės vertinimas.....	61
Bendrojo ugdymo mokyklų veiklos kokybės vertinimas	63
IV. ŠVIETIMO REZULTATAI	67
Nacionalinio mokinių pasiekimų patikrinimo rezultatai	67
Valstybinių brandos egzaminų rezultatai.....	71
Saviraiškos pasiekimai	75
Socialinės emocinės kompetencijos	78
Mokymosi tęsimas ir iškritimas.....	81
Stojimas į aukštąsias mokyklas	84
Gyventojų išsilavinimas ir aktyvumas darbo rinkoje	89
Visuomenės pasitikėjimas švietimu	94
ŠALTINIAI.....	96

IVADAS

Šiame leidinyje remiantis pastarųjų trejų metų švietimo statistika ir kita informacija analizuojama Lietuvos švietimo būklė: švietimo kontekstas, indėlis, procesai ir rezultatai. Bendra šalies švietimo būklė lyginama su kitų šalių švietimo aspektais.

Apžvalgoje gvildenami šie klausimai: kokie uždaviniai kyla švietimui dėl demografinių, ekonominių ir socialinių pokyčių šalyje? Ar pakankami ir ar racionaliai, atsižvelgiant į švietimo sistemos ypatumus ir konteksto pokyčius, skirstomi ištekliai? Ar pakankamai lanksčiai organizuojamas švietimas ir valdymas siekiant kokybiškai tenkinti įvairius švietimo poreikius? Kokią pažangą darome siekdami aukštesnių rezultatų? Ar bendrasis ugdymas suteikia pamatą sėkmingam mokymuisi ir gyvenimui ateityje?

Leidinį sudaro keturios dalys:

Švietimo kontekstas. Šioje dalyje analizuojamos šalies demografinės tendencijos, aptariami ekonominiai ir socialiniai rodikliai: BVP dalis vienam gyventojui, gyventojų pajamos, BVP dalis švietimui, skurdo rizikos ar socialinės atskirties sąlygomis gyvenančių asmenų padėtis.

Indėlis į švietimą. Šioje dalyje aptariamas ikimokyklinis ugdymas, švietimo finansavimas ir aprūpinimas, mokinių ir studentų skaičiaus kaita, pedagogų charakteristikos, specialiųjų poreikių turinčių asmenų ugdymas ir bendrojo ugdymo mokyklų įvairovė.

Švietimo procesai. Šioje dalyje nagrinėjami švietimo prieinamumo, ugdymo ir mokymosi sąlygų aspektai, ugdymosi galimybių įvairovė, švietimo pagalbos ir paramos aspektai ir aptariama mokyklų veiklos kokybė.

Švietimo rezultatai. Šioje dalyje apžvelgiami nacionalinio mokinių pasiekimų patikrinimo ir valstybinių brandos egzaminų rezultatai, mokinių saviraiškos pasiekimai ir socialinės emocinės kompetencijos, mokymosi tęsimas ir iškritimas iš švietimo sistemos, stojimas į aukštąsias mokyklas, gyventojų išsilavinimas ir aktyvumas darbo rinkoje, visuomenės pasitikėjimas švietimu.

Švietimo būklės analizė išryškina būtinas spręsti problemas, švietimo tobulinimo kryptis ir gali padėti švietimo politikams, vadybininkams, specialistams priimti tinkamus duomenimis grįstus sprendimus, o visuomenei – suteikti žinių apie švietime vykstančius pokyčius.

SANTRUMPOS

BVP – bendrasis vidaus produktas

EBPO – Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija

Eurostatas – Europos Sąjungos atviros prieigos duomenų bazė

HBSC – Tarptautinis mokyklinio amžiaus vaikų gyvensenos ir sveikatos tyrimas, atliekamas Pasaulio sveikatos organizacijos iniciatyva

LMNŠC – Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras

LSD – Lietuvos statistikos departamentas

LAMA BPO – Lietuvos aukštųjų mokyklų asociacija bendrajam priėmimui organizuoti

MOSTA – Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centras (nuo 2019 m. liepos 1 d. – Vyriausybės strateginės analizės centras)

NEC – Nacionalinis egzaminų centras

NMPP – Nacionalinis mokinių pasiekimų patikrinimas

NMVA – Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra

PISA – Tarptautinis penkiolikmečių tyrimas (angl. *Progress in International Reading Literacy Study*)

PUPP – Pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimas

SKVC – Studijų kokybės vertinimo centras

ŠVIS – Švietimo valdymo informacinė sistema

TALIS – Tarptautinis mokymo ir mokymosi tyrimas (angl. *OECD Teaching and Learning International Survey*)

TIMSS – Tarptautinis matematikos ir gamtos mokslų tyrimas (angl. *Trends in International Mathematics and Science Study*)

VBE – valstybiniai brandos egzaminai

VILMORUS – Visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų centras

ŠVIETIMO BŪKLĖ STRATEGINIŲ ŠVIETIMO TIKSLŲ KONTEKSTE

Šalies švietimo raida planuojama atsižvelgiant į tokių strateginių dokumentų, kaip Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, *Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija*, nuostatas, vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo planu. Šių ir kitų dokumentų nuostatų įgyvendinimas turėtų padėti įveikti kylančius sunkumus, spręsti neatidėliotinus uždavinius, kurių pastaraisiais metais yra daug ir įvairių.

Demografinis nuosmukis labai atsiliepia švietimo sistemai, nes lemia vis naujus švietimo paslaugų prieinamumo ir švietimo kokybės klausimus. Lietuvos regionuose nuolat ir netolygiai mažėjant mokyklinio amžiaus vaikų, vis iš naujo tenka spręsti mokyklų tinklo optimizavimo, mokyklų aprūpinimo, darbo vietų mokytojams racionalaus paskirstymo, ugdymo kokybės gerinimo problemas.

Pastaraisiais metais gerėjant pagrindiniams šalies ekonomikos rodikliams, švietimo finansavimo augimo tempai dar atsilieka nuo bendrojo ekonomikos augimo. Nacionalinės (valstybės ir savivaldybių) išlaidos švietimui pastaruoju metu auga – 2018 m. jos, lyginant su 2015 m., išaugo 329,5 mln. eurų. Didėjo lėšos, skiriamos vienam besimokančiajam visuose lygmenyse, daugiausia investuojama į universitetų studentų mokymąsi. Tačiau išlaidos švietimui kaip BVP dalis per tą patį laikotarpį mažėjo ir tolo nuo numatyto švietimo strateginio tikslo.

Nemažėjant ir net didėjant socialinei atskirčiai, prarandama galimybė švietimo priemonėmis kompensuoti nepalankias ugdymui socialines, ekonomines, kultūrines aplinkos sąlygas. Viena iš kompensacinių priemonių – ankstyvesnis vaikų įtraukimas į institucinį ugdymą. Ikimokyklinio ugdymo aprėptis pastaraisiais metais augo, didėjo ikimokyklinio ugdymo įstaigose ugdomų vaikų skaičius. Pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas 2018 m. ugdyta apie 4,4 proc. daugiau vaikų iki 7 metų amžiaus nei 2015 m. Kita vertus, 2018 m. visuose (0–8) švietimo lygmenyse buvo 6,4 proc. mažiau besimokančiųjų nei 2015 m.

Švietimo prieinamumo, įtraukiojo ugdymo mastus, paramos užtikrinimo lygį rodo ir specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių dalis švietimo įstaigose. Tokių mokinių daugėja ir jų dalis bendrojo ugdymo mokyklose 2018 m. sudarė 12,5 proc.

2015–2018 m. mokyklose toliau buvo atliekami kapitalinio remonto darbai, miesto mokyklose padidėjo bendras plotas vienam mokiniui. Apie trečdalis bendrojo ugdymo mokyklų turi laboratorijas, tačiau jų dar trūksta, ypač kaimo mokyklose.

Pedagogų šalies mokymo įstaigose mažėja, išskyrus ikimokyklinio ugdymo lygmenį. Vidutinis bendrojo ugdymo mokyklų mokytojų amžius – apie 50 metų, tačiau matyti mokytojų senėjimo tendencija. Septyni iš devynių – toks bus pedagoginio personalo atnaujinimo poreikis Lietuvoje per ateinančią dešimtmetį. 2018 m. didžiąjai daliai mo-

kytojų darbo užmokestis padidėjo. Tačiau tarp EBPO šalių Lietuvoje mokytojų atlyginimai yra vieni iš mažiausių.

Bendrojo ugdymo programų tipų ir paskirčių įvairovė didina švietimo prieinamumą, teikia galimybių rinktis patogesnę ugdymosi kelią. 2018 m. šalyje veikė 1 076 bendrojo ugdymo mokyklos, 64 iš jų nevalstybinės. Mokyklų skaičius pastaraisiais metais mažėjo, tačiau, atsisakius vidurinių mokyklų, padaugėjo gimnazijų ir progimnazijų.

Švietimo prieinamumą užtikrina ir įvairių ugdymosi poreikių turinčių besimokančiųjų galimybės pasirinkti tinkamiausią mokymo įstaigą, ugdymo programą. Vidutiniškai į šalies mokyklas 2018 m. buvo vežiojama penktadalis mokinių. Bendrabučiais aprūpinami beveik visi profesinio mokymo įstaigų mokiniai ir aukštųjų mokyklų studentai.

Mokinių skaičiumi matuojamas mokyklų dydis netiesiogiai rodo mokyklos teikiamo ugdymo efektyvumą. Vienoje bendrojo ugdymo mokykloje ugdoma vidutiniškai 320 mokinių, mieste mokyklos vidutiniškai 3 kartus didesnės nei kaime. Šalies švietimo sistema užtikrina, kad būtų tenkinami mokinių poreikiai mokytis valstybine kalba, tautinės mažumos kalba. 2018 m. tautinių mažumų kalbomis 91 ikimokyklinio ugdymo ir 107 bendrojo ugdymo įstaigose šalyje mokėsi 36 tūkst. ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo įstaigų mokinių.

Neformaliojo vaikų švietimo plėtra, veiklų įvairovės didinimas sudaro galimybes vaikų saviraiškai ir tobulėjimui, padeda siekti aukštesnių rezultatų. Per pastaruosius trejus metus vaikų dalyvavimo neformaliojo švietimo programose mastai augo: nuo maždaug 20 proc. 2015 m. iki 60,3 proc. mokinių 2018 m.

Socialinių pedagogų, specialiųjų pedagogų, psichologų, socialinių darbuotojų, sveikatos priežiūros specialistų skaičius mokyklose rodo, kiek išplėtota ir kiek visiems mokiniams prieinama jų pagalba, sveikatos priežiūra. 2018 m. bendrojo ugdymo mokyklose šimtui mokinių vidutiniškai teko vos 0,7 specialisto. Vis dar apie dešimtadalis šalies mokyklų neturi jokio švietimo pagalbos specialisto.

Valstybė teikia finansinę ir kitokią paramą besimokantiems. Nemokamą maitinimą gauna 22 proc. šalies bendrojo ugdymo mokyklų mokinių. Apie pusę profesinio mokymo įstaigų mokinių gauna stipendiją. Apie 47 proc. kolegijų studentų ir apie 43 proc. universitetų pirmosios pakopos studentų studijuoja savo lėšomis, todėl materialinė parama gali padėti išlikti švietime ir siekti aukštesnio išsilavinimo.

Mokyklų veiklos įsivertinimas ir išorinis vertinimas – viena švietimo kokybės gerinimo sąlygų. 2018 m. vertintų bendrojo ugdymo mokyklų vertinimo išvados rodo nekintančią tendenciją – ugdymo procese daugiau dėmesio negu mokinių ugdymui ir pasiekimams skiriama ugdymosi aplinkai.

Skatinant aukštųjų mokyklų veiklos kokybę, atliekamas studijų programų ir aukštųjų mokyklų veiklos kokybės vertinimas, akreditavimas. Daugiausiai sprendimų akredituoti 2018 m. buvo priimta vertinant magistrantūros studijų programas. Daugiausia neakreditavimo atvejų – vertinant laipsnio neteikiančias studijas.

4, 6 ir 8 klasių mokinių pasiekimai 2015–2018 m. pagerėjo. Daugelyje tikrintų sričių išaugo mokinių, pasiekiančių pagrindinį ir aukštesnįjį pasiekimų lygį, dalis, o demonstruojančių patenkinamą ar net nepatenkinamą pasiekimų lygį dalis sumažėjo. Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose mokymosi pažangą per paskutinius dvejus metus (2017–2018 m.) padarė kas antras šeštos ir aštuntos klasės mokinyss. Tačiau per šį laikotarpį pablogėjo pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo rezultatai. Lyginant su 2015 m., 2018 m. apibendrinto vidutinio savivaldybės mokyklų VBE rezultatų rodiklio reikšmė buvo mažesnė. Ypač suprastėjo matematikos, istorijos rezultatai. Tačiau chemijos, biologijos, informacinių technologijų, lietuvių kalbos ir literatūros, anglų kalbos rezultatai šiek tiek pagerėjo. Nesubalansuota mokinių pasiekimų vertinimo sistema sudaro kliūtis aukštosioms mokykloms atsirinkti geriausiai studijoms pasirengusius abiturientus.

Lyginant su 2015 m., Lietuvoje buvo kiek mažesnis šalies olimpiadose ir konkursuose dalyvaujančių mokinių skaičius – 2018 m. šalies olimpiadose dalyvavo 1 694 mokiniai. Tarptautinėse olimpiadose dalyvavo 113 Lietuvos mokinių, iš jų du penktadaliai iškovojo medalius.

Dauguma Lietuvos mokinių jaučiasi patenkinti savo gyvenimu ir ši dalis atitinka Europos šalių vidurkį. Lietuvoje mažėja mokyklinio amžiaus vaikų savižudybių skaičius. Nors vieną prevencijos programą įgyvendinančių mokyklų dalis auga, tačiau 100 proc. aprėpties siekinys nėra įgyvendintas.

Beveik visi pagrindinio ugdymo programas baigę mokiniai tęsia mokslą bendrojo ugdymo mokyklose ar profesinio mokymo įstaigose. Tuo tarpu baigusį vidurinio ugdymo programas ir tęsiančių mokslus asmenų dalis kasmet mažėja. Vis dėlto anksti švietimo sistemą paliekančių asmenų dalis yra nedidelė ir nuolat mažėja. Didžiausią jų dalis mokslus nutraukia profesinio mokymo sistemoje.

Daugiausia abiturientų mokslus tęsia universitetuose, mažiausia – profesinio mokymo įstaigose. Dėl nuosekliai didinamų minimalių stojimo į aukštąsias mokyklas reikalavimų 2018 m. mažėjo priimtųjų studijuoti skaičius ir dalis. Vidutiniai įstojusiųjų į universitetų valstybės finansuojamas vietas balai ne tik neišaugo, bet net sumažėjo, tuo tarpu į kolegijas – padidėjo. Vis dėlto priimtųjų į universitetus ir kolegijas vidutiniai konkursiniai stojamieji balai skiriasi itin smarkiai.

Lietuva pirmauja tarp ES 28 šalių pagal jaunuolių, įgijusių vidurinį ar aukštąjį išsilavinimą, dalį. Nors jaunuolių (15–29 metų) nedarbo lygis nuo 2015 m. iki 2018 m. sumažėjo, tačiau tebėra šiek tiek didesnis nei vidutinis bendras nedarbo lygis šalyje. Apibendrinant galima teigti, kad ir toliau svarbu įgyvendinti daugelį numatytų švietimo tobulinimo priemonių: nuolat atnaujinti ugdymo turinį, toliau plėsti neformalųjį vaikų švietimą, gerinti mokyklų mikroklimatą, kurti visos dienos ir jungtines mokyklas, skatinti gabius ir motyvuotus jaunuolius dirbti mokytojais, stiprinti pagalbą mokiniui, mokytojui ir visai mokyklai. Visoms minėtoms priemonėms įgyvendinti reikia užtikrinti pakankamą finansavimą.

I. KONTEKSTAS

Demografiniai, socialiniai, ekonominiai ir kiti šalies rodikliai atspindi švietimo aplinką – išorines sąlygas ir reikmes, darančias poveikį švietimo sistemos procesams.

Demografinės tendencijos

Demografinis nuosmukis tebėra didelė švietimo sistemos problema, nes jis lemia švietimo paslaugų prieinamumo ir švietimo kokybės skirtumus regionuose. Lietuvos regionuose nuolat ir netolygiai mažėjant mokyklinio amžiaus vaikų, vis iš naujo tenka spręsti švietimo sistemos organizavimo ir valdymo klausimus, t. y. kurti mokyklų tinklo optimizavimo, mokyklų aprūpinimo, darbo vietų mokytojams racionalaus paskirstymo, ugdymo kokybės gerinimo planus pasikeitusiomis sąlygomis.

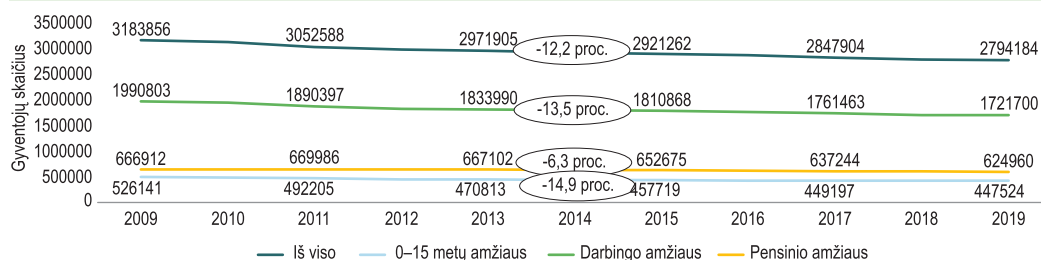
Per paskutinį dešimtmetį Lietuvoje sparčiai mažėjo gyventojų skaičius ir vyko visuomenės senėjimas. Šios tendencijos yra nepalankios švietimo kontekstui, nes 2009–2019 m. sumažėjo jauno ir vidutinio amžiaus gyventojų dalis, išaugo vyresnio darbingo ir vyresnio išlaikomo amžiaus gyventojų dalis (1.1 pav.). Tai reiškia, kad išlieka gimstamumo mažėjimo pavojus ir mažėja galimybės surinkti švietimui reikalingas lėšas per valstybės mokesčių sistemą. Vaikų iki 15 m. amžiaus grupės mažėjimas per pastaruosius dešimt metų Lietuvoje buvo sparčiausias. Tiesa, būta ir vieno naujo pozityvaus reiškinių – per 2018 m. šios amžiaus grupės nuolatinių gyventojų net padaugėjo šešiais šimtais.

Apskritai vaikų iki 15 metų skaičius per pastaruosius ketverius metus nemažėjo tik aštuoniose savivaldybėse iš šešiasdešimties. Vaikų gausėjo dviejuose didžiuosiuose miestuose – Vilniuje ir Klaipėdoje, dviejuose kurortiniuose miestuose – Neringoje ir Palangoje, keturiose didmiesčius supančiose žiedinėse savivaldybėse – Kauno r., Klaipėdos r., Šiaulių r. ir Vilniaus r. Ši tendencija panaši į bendrą migracijos santykį (1.2 pav.). 2015–2018 m. neigiamas išorinės ir vidinės migracijos balansas (daugiau išvykstančių nei atvykstančių) buvo daugumoje šalies savivaldybių. Labiausiai tuštėjo Pagėgių, Pakruojo r., Joniškio r. savivaldybės. Per šį laikotarpį daugiau gyventojų atvyko nei išvyko tik septyniose savivaldybėse: Vilniaus m., keturiose žiedinėse savivaldybėse – Vilniaus r., Klaipėdos r., Kauno r. ir Šiaulių r., taip pat dviejose kurortinėse savivaldybėse – Palangos ir Neringos. Išimtis buvo Klaipėdos miestas. Daugiau kaip 6 tūkstančius gyventojų 2015–2018 m. praradusi Klaipėda sugebėjo pasipildyti pačiais jauniausiais (iki 15 metų amžiaus) Lietuvos piliečiais.

Įžvelgiama nauja tendencija – mažta keletą pastarųjų metų buvęs neigiamas atvykstančių į Lietuvą ir išvykstančių iš jos vaikų balansas. 2018 m. atvykstančių vaikų (tiek imigrantų, tiek Lietuvos Respublikos piliečių) skaičius išaugo ir jau beveik susilygino su išvykstančių vaikų skaičiumi (1.3 pav.).

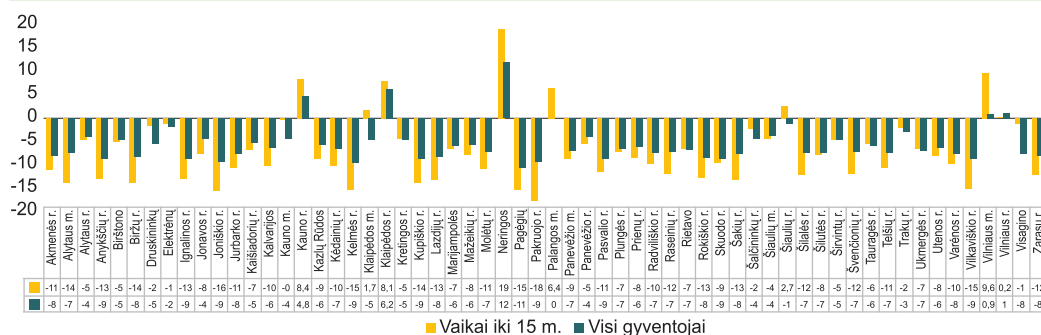
O tai reiškia, kad kai kurios savivaldybės turi spręsti kitokias problemas nei didžioji Lietuvos dalis. Pirmą, užuot siaurinus ankstyvojo ir bendrojo ugdymo tinklą, jį reikia plėsti. Antra, reikia rengtis tokiam bendrajam ugdymui, kuriame dalyvauja iki tol instituciniame Lietuvos ugdyme nedalyvavę, kitų šalių instituciniame ugdyme dalyvavę vaikai.

1.1 pav. Gyventojų skaičiaus kaita Lietuvoje 2009–2019 m.

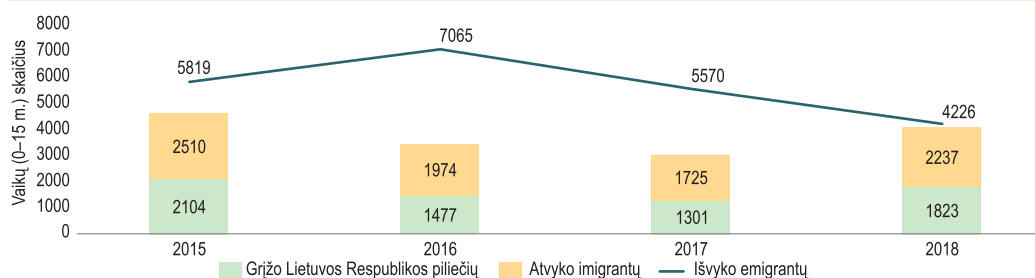
Duomenų šaltinis: LSD

1.2 pav. Vaikų iki 15 metų ir nuolatinių gyventojų skaičiaus pokytis savivaldybėse 2015–2019 m., proc.

Duomenų šaltinis: LSD

1.3 pav. Vaikų migracijos pokyčiai Lietuvoje 2015–2018 m.

Duomenų šaltinis: LSD

Ekonominė ir socialinė aplinka

Per pastaruosius keletą metų gerėjant pagrindiniams šalies ekonomikos rodikliams, švietimo finansavimo augimo tempai atsilieka nuo bendrojo ekonomikos augimo. Nemažėjant ir net didėjant socialinei atskirčiai, prarandama galimybė švietimo priemonėmis kompensuoti nepalankias ugdymui socialines, ekonomines, kultūrines aplinkos sąlygas.

Kaip ir ankstesniais metais, šalyje gerėjo ekonomikos rodikliai – toliau augo BVP dalis, tenkanti vienam gyventojui (1.4 pav.), vidutinės gyventojų mėnesio pajamos (1.5 pav.). BVP dalis vienam gyventojui per pastaruosius 4 metus išaugo beveik ketvirtadaliu, o vidutinės gyventojų mėnesio pajamos – 28 proc. Per šį laikotarpį didmiesčių gyventojų vidutinės mėnesio pajamos išaugo daugiau nei trečdaliu (36 proc.), o kaimo gyventojų – tik maždaug penktadaliu (19,6 proc.). Tad skirtumas tarp didžiuosiuose šalies miestuose gyvenančių žmonių ir kaimo gyventojų pajamų dar labiau išaugo.

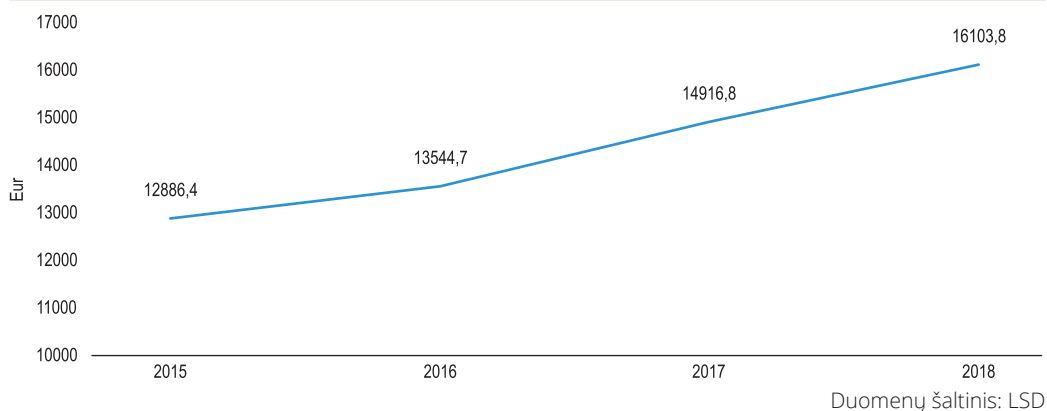
Panašiai atrodo ir skurdo rizikos ar socialinės atskirties sąlygomis gyvenančiųjų pasiskirstymas Lietuvoje (1.1 lentelė). Per pastaruosius 4 metus gyvenančiųjų skurdo rizikos sąlygomis Lietuvoje nemažėjo, tarp gyvenamųjų vietovių buvo akivaizdūs skirtumai: didmiesčiuose skurdo rizikos sąlygomis 2017 m. gyveno vienas iš penkių žmonių, kaimuose tokių būta dvigubai daugiau – du iš penkių žmonių. Nors turintys vaikų namų ūkiai truputį rečiau pakliūva į skurdo rizikos ar socialinės atskirties grupę nei namų ūkiai be vaikų (atitinkamai – 26,9 ir 32,2 proc.), ši problema dar labai aktuali. Vaikai iki 17 metų amžiaus tebėra viena iš gausiausių skurdo rizikos sąlygomis gyvenanti amžiaus grupė (1.2 lentelė). Kokybiško ugdymo neįmanoma sukurti nepašalinus nepalankios namų aplinkos poveikio.

Gyventojų pajamų tolygumas šalyje vertinamas pagal specialų rodiklį – Gini indeksą. Jis apskaičiuojamas pagal pajamas po mokesčių ir socialinių išmokų. Svarbu pažymėti, kad tokios išmokos, kaip vaiko pinigai, be to, nedarbo, ligos, negalios ir kt. išmokos, labai sumažina pajamų nelygybę. Visiškos pajamų lygybės atveju šis indeksas yra lygus nuliui, o kuo nelygybė didesnė, tuo indekso reikšmė labiau priartėja prie vieneto. 2017 m. Eurostato duomenimis, Lietuvos Gini indekso reikšmė buvo viena iš didžiausių Europos Sąjungoje (1.6 pav.). Didesnė nelygybė užfiksuota tik Bulgarijoje.

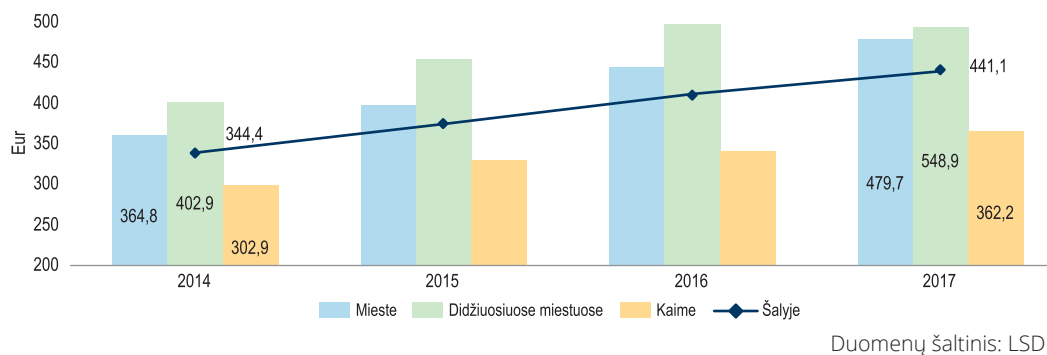
Lietuvoje kiekvienais metais auga valstybės ir savivaldybių švietimo sistemai skiriamos lėšos. 2018 m. jų skirta 7,2 proc. daugiau nei 2017 m. (1.7 pav.). Kita vertus, nuo 2009 m. nuolat mažėjanti švietimui skirta BVP dalis 2017 m. pasiekė rekordines žemumas – švietimui skirta tik 4,9 proc. BVP. Lietuva pagal šį rodiklį gana smarkiai

atsilieka nuo artimiausių kaimynių – Estijos, Latvijos, Suomijos (1.8 pav.). Nors pagal švietimui skiriamą BVP dalį vis dar viršijame bendrą Europos Sąjungos šalių vidurkį, daug svarbiau tai, kad atsiliekame nuo įsipareigojimų, prisiimtų 2013 m., tvirtinant *Valstybinę švietimo 2013–2022 metų strategiją*. Nuo joje numatyto siekinio 2017-iems metams (5,8 proc.) atsiliekama jau beveik visu procentu.

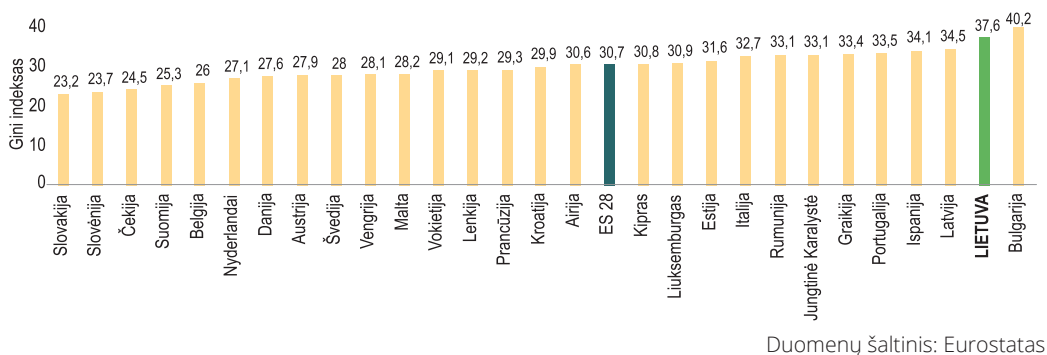
1.4 pav. BVP vienam gyventojui Lietuvoje 2015–2018 m. (Eur)

1.5 pav. Vidutinės pajamos per mėnesį 1 gyventojui Lietuvoje 2014–2017 m. (Eur)

1.6 pav. Europos šalys pagal gyventojų pajamų tolygumą rodantį Gini indeksą, 2017 m.

1.1 lentelē. *Skurdo rizikos ar socialinēs atskirties slygoms gyvenantys asmenys, dalis (proc.)*

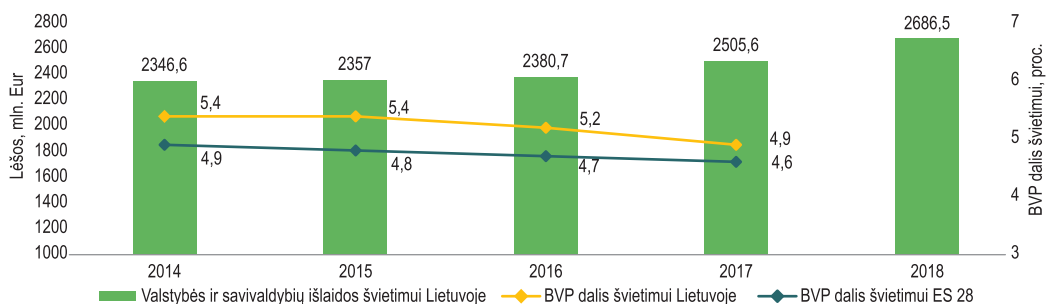
	2014	2015	2016	2017
Lietuva	27,3	29,3	30,1	29,6
Didieji miestai	22,2	22,5	21,3	19,8
Kiti miestai	29,2	33,2	31,2	32,6
Kaimas	32,2	34,9	40,4	39,5

Duomenų šaltinis: LSD

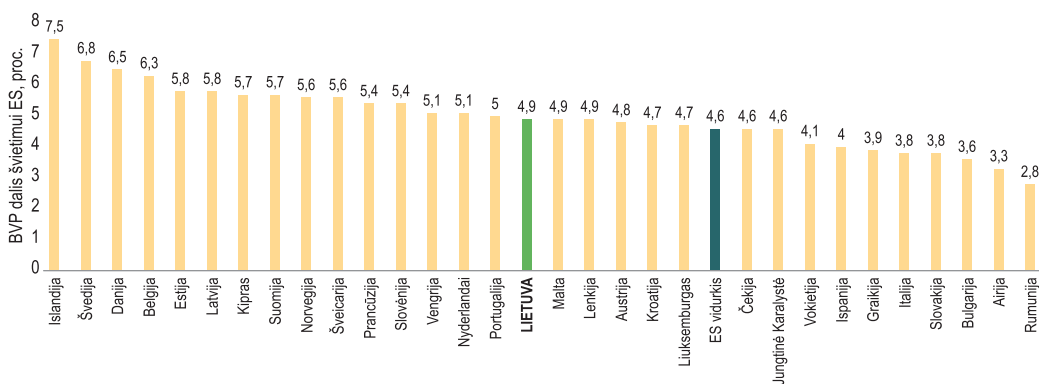
1.2 lentelē. *Skurdo rizikos slygoms gyvenantys asmenys pagal amžiaus grupes, dalis (proc.)*

Amžiaus grupės	2014	2015	2016	2017	2018
0–17	23,5	28,9	25,6	25,7	23,9
18–24	19,4	21,2	22,5	25,6	19,7
25–29	17,9	16,3	16	15,6	14,8
30–49	17,2	19,6	17,1	17	16
50–64	17,1	19,6	21	19,3	20,7
65 ir vyresni	20,1	25	27,7	33,4	37,7

Duomenų šaltinis: LSD

1.7 pav. Lėšos švietimui Lietuvoje: bendra suma ir BVP dalis (proc.)

Duomenų šaltinis: LSD, Eurostatas

1.8 pav. BVP dalis (proc.) švietimui Europos Sąjungoje 2017 m.

Duomenų šaltinis: Eurostatas

II. INDĖLIS Į ŠVIETIMĄ

Švietimo dalyvių kaitos, investicijų į švietimą (finansavimo, aprūpinimo, mokyklų įvairovės) rodikliai atspindi indėlį į švietimą – pastangas ir išteklius, reikalingus sistemai veikti ir tikslams pasiekti.

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikai

Ikimokyklinio ugdymo aprėptis Lietuvoje pastaraisiais metais augo. Tolygiai didėjo šio lygmens ugdomų asmenų skaičius. Pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas 2018 m. buvo ugdoma apie 4,4 proc. daugiau vaikų iki 7 metų amžiaus nei 2015 m. Išaugo švietimo įstaigose ugdomų ikimokyklinio amžiaus (0–5 metų) vaikų dalis. 4–6 metų vaikų dalis ikimokyklinio ugdymo įstaigose dar nesiekia numatyto strateginio švietimo tikslo, o 4-mečių dalis yra mažesnė už ES vidurkį.

Ikimokyklinio ugdymo lygmens ugdytinių skaičius didėjo ir 2018–2019 m. m. siekė daugiau kaip 131,2 tūkst. (2.1 lentelė). Pastaraisiais metais augo ir ikimokyklinio ugdymo aprėptis (2.2 lentelė).

Ikimokyklinio ugdymo įstaigų šalyje daugėja, daugiausia – miestuose. Kaimo vietovėse ikimokyklinio ugdymo įstaigų skaičius sumažėjo (2.1 pav.). Dalis bendrojo ugdymo mokyklų turi ikimokyklinio ugdymo grupes, 2017 m. tokių buvo 524. Faktas, kad vaikų, ugdomų ikimokyklinio ugdymo įstaigose, skaičius auga tiek mieste, tiek kaime (2.2 pav.), rodo, kad švietimo apimtytis didėja, o to ir siekiama, tačiau kartu atsiranda ugdymo vietų problema. Vidutiniškai šalyje 2018 m. 100 vaikų teko 106 vietos ikimokyklinio ugdymo įstaigose (2.4 pav.), tačiau didmiesčiuose vietų vis dar trūksta. Kaimo vietovėse ikimokyklinio ugdymo grupėse vietų pasiūla yra didesnė nei miestuose, todėl ieškoma būdų visiems vaikams sudaryti sąlygas ugdytis įstaigose – steigiami modulinio tipo vaikų darželiai, kuriuos prireikus galima perkelti iš vienos vietos į kitą.

Ikimokyklinio ugdymo įstaigose ugdomi vaikai nuo 0 iki 7 metų (išimtiniais atvejais – ir vyresni). Didžiausią dalį sudaro penkiamečiai – 21,7 proc. (2.3 pav.). 0–5 metų vaikų (formaliai – iki priešmokyklinio amžiaus), ugdomų įstaigose, dalis išaugo tiek mieste, tiek kaime, šalyje – nuo 53,1 proc. 2015 m. iki 58,2 proc. 2018 m. (2.5 pav.), o šio amžiaus vaikų skaičius ikimokyklinio ugdymo įstaigose padidėjo apie 6,9 tūkst., arba 6,7 proc. punkto. Savivaldybėse šio amžiaus vaikų ikimokyklinio ugdymo įstaigose dalis 2018 m. svyravo nuo 15,3 proc. (Alytaus r.) iki 82,1 proc. (Alytaus m.) (2.8 pav.). Beveik

visose savivaldybėse ši dalis nuo 2015 m. padidėjo, išskyrus keturias savivaldybes – Neringos, Zarasų r., Kretingos r. ir Palangos m.

1–6 metų vaikų, ugdomų pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas, dalis tiek vidutiniškai šalyje, tiek mieste, tiek kaime pastaraisiais metais didėjo (2.6 pav.). Mieste šio amžiaus švietimo įstaigose ugdomų vaikų dalis yra apie du kartus didesnė.

Švietimo įstaigas lankančių 4–6 metų vaikų dalis 2018 m. šalyje buvo 91,3 proc. Strateginis siekinys yra 95 proc. (2015 m. buvo 91,4 proc.). Savivaldybėse švietimo įstaigose ugdomų šio amžiaus vaikų dalis labai nevienoda – nuo 31,3 proc. iki 128,5 proc. (reikšmė, viršijanti 100 procentų, gaunama, jei savivaldybės ugdymo įstaigas lanko ir vaikai, gyvenantys kitose savivaldybėse) (2.9 pav.). Vis dėlto pagal švietimo įstaigose ugdomų vaikų nuo 4 metų iki privalomo mokytis amžiaus dalį Lietuva atsilieka nuo ES vidurkio (2017 m. jis buvo 95,4 proc.) (2.7 pav.).

Nuo 2016 m. rugsėjo priešmokyklinis ugdymas tapo privalomas, todėl švietimo įstaigas turėtų lankyti visi 6 metų vaikai. Pagal priešmokyklinio ugdymo programas 2018 m. mokėsi apie 28,5 tūkst. vaikų. Ikimokyklinio ugdymo įstaigose jų buvo ugdoma apie du kartus daugiau nei bendrojo ugdymo mokyklose. Mieste priešmokyklinio ugdymo programas daugiau vaikų lanko ikimokyklinio ugdymo įstaigose, o kaime – bendrojo ugdymo mokyklose (2.10 pav.).

2.1 lentelė. Ikimokyklinio ugdymo lygmens ugdytinių skaičius

2015	2016	2017	2018
125 164	126 490	128 897	131 158

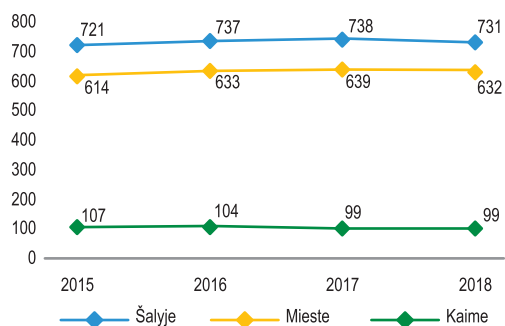
Duomenų šaltinis: LSD

2.2 lentelė. Ikimokyklinio ugdymo aprėptis (proc.)

	2015	2016	2017
Bruto	104,9	107,5	110,1
Neto	87	88	88,2

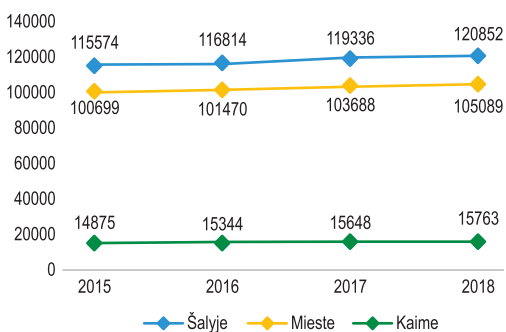
Duomenų šaltinis: LSD

2.1 pav. Ikimokyklinio ugdymo įstaigų skaičius

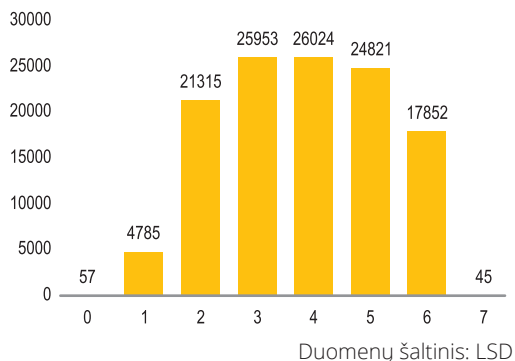
Duomenų šaltinis: LSD

2.2 pav. Vaikų skaičius ikimokyklinio ugdymo įstaigose

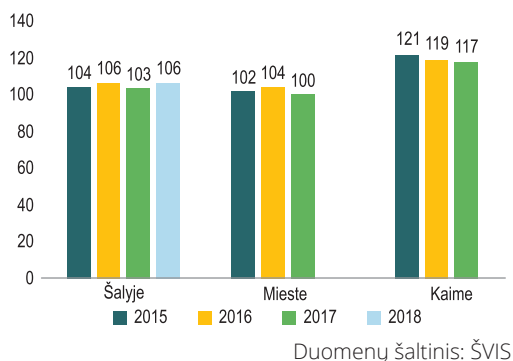

Duomenų šaltinis: LSD

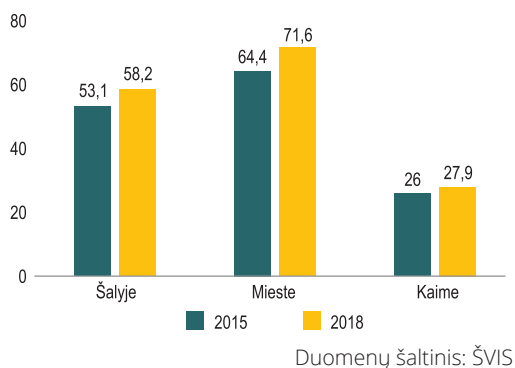
2.3 pav. Ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankantys vaikai pagal amžių 2018 m.

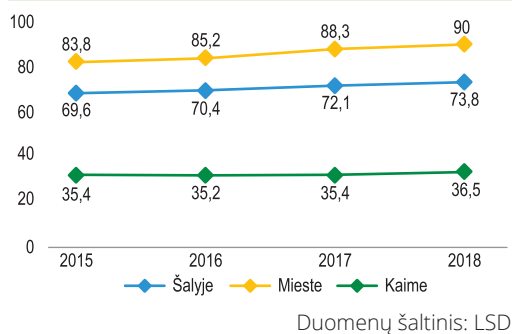
2.4 pav. Vietų skaičius ikimokyklinio ugdymo grupėse šimtui vaikų

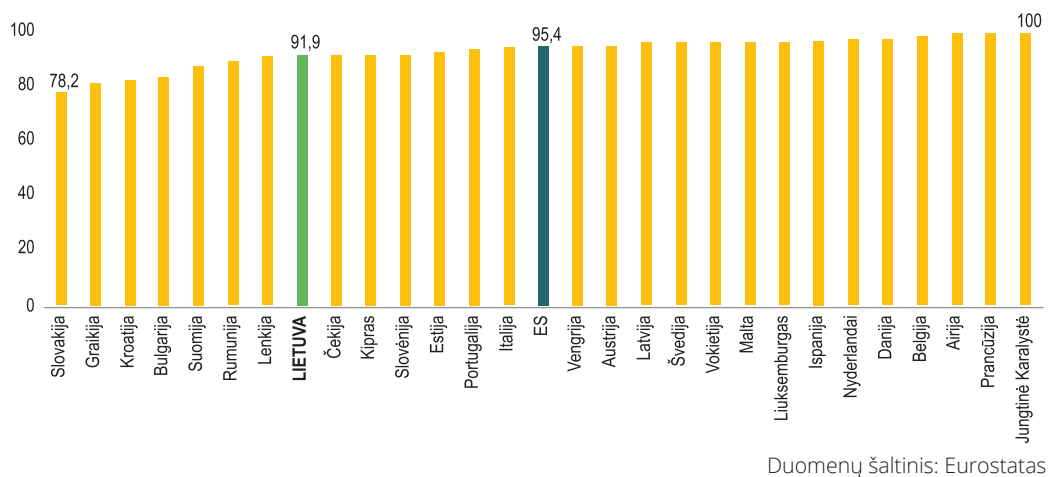
2.5 pav. 0–5 metų vaikų, ugdomų švietimo įstaigose, dalis (proc.)

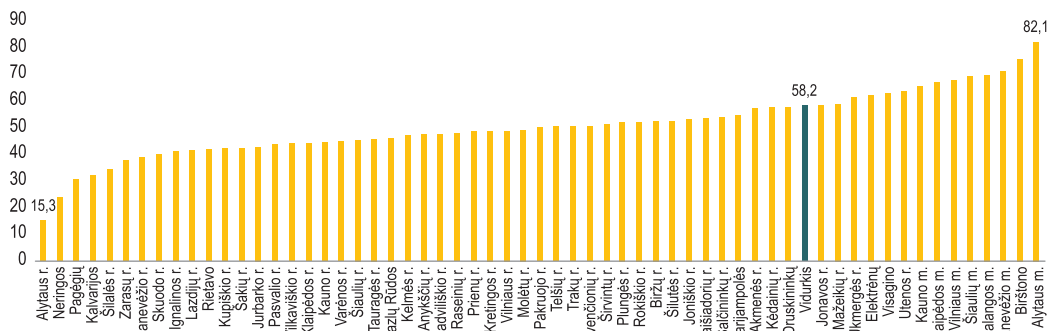
2.6 pav. 1–6 metų ir vyresnių vaikų, dalyvaujančių ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programose, dalis (proc.)

2.7 pav. Vaikų nuo 4 metų iki privalomo mokyti amžiaus dalis (proc.), lyginant su visais atitinkamo amžiaus vaikais, 2017 m.

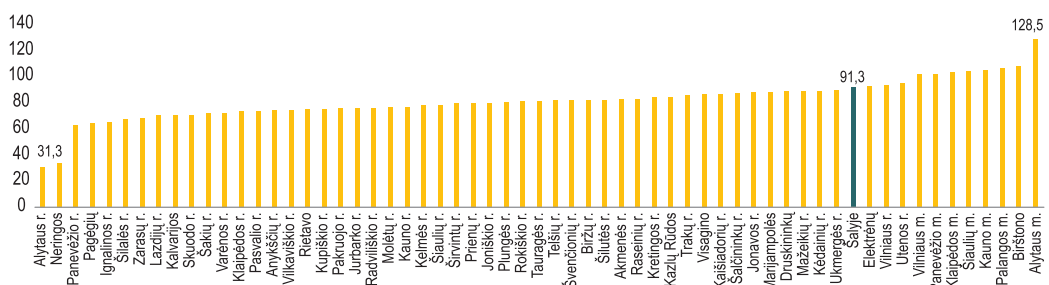

2.8 pav. Ikimokykliniame ugdyme dalyvaujančių 0–5 metų vaikų dalis (proc.) savivaldybėse, 2018 m.

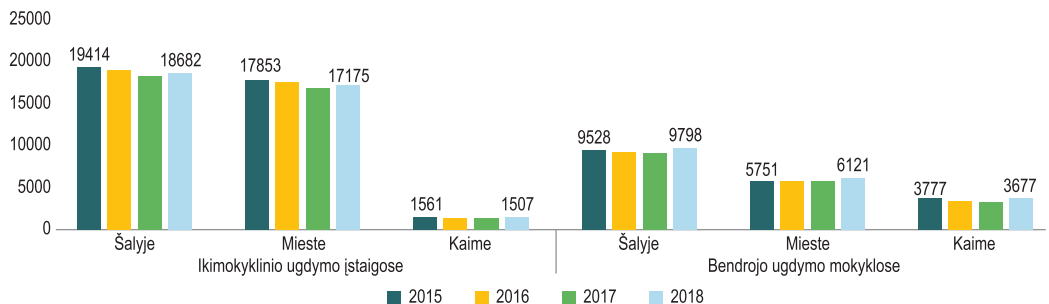
Duomenų šaltinis: ŠVIS

2.9 pav. 4–6 metų vaikų, ugdomų švietimo įstaigose, dalis (proc.) savivaldybėse, 2018 m.

Duomenų šaltinis: ŠVIS

2.10 pav. Vaikų, ugdomų pagal priešmokyklinio ugdymo programas, skaičius

Duomenų šaltinis: LSD

Mokinių ir studentų skaičiaus kaita

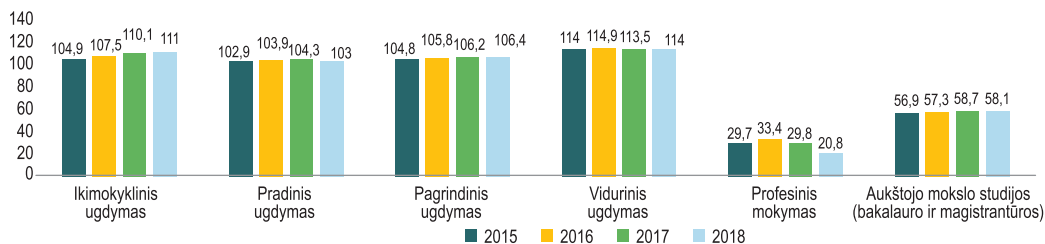
Mokymosi aprėptys šalyje auga, tačiau besimokančiųjų skaičius beveik visuose švietimo lygmenyse mažėja. 2018 m. visuose (0–8) švietimo lygmenyse buvo 599,4 tūkst. besimokančiųjų. Tai buvo 6,4 proc. mažiau besimokančiųjų nei 2015 m. Bendrojo ugdymo mokyklų ir besimokančiųjų jose skaičius labiau mažėja kaime nei mieste. Ypač mažėja besimokančiųjų profesinio mokymo ir aukštojo mokslo įstaigose.

Besimokančiųjų skaičius ir dalis lyginant su visais atitinkamo amžiaus gyventojais rodo bendrąją švietimo ir įvairių jo lygmenų apimtį. Bendra mokymosi aprėptis pastaruoju metu didėja, nepaisant to, kad, mažėjant gyventojų skaičiui, mažėja ir besimokančiųjų skaičius: mokymosi aprėptis bruto 1–8 lygmenyse padidėjo nuo 90,3 proc. 2015 m. iki 91,7 proc. 2018 m. Lyginant su 2015 m., 2018 m. išaugo beveik visų lygmenų aprėptis, išskyrus vidurinio ugdymo (aprėptis liko tokia pat) ir profesinio mokymo (aprėptis gerokai sumažėjo) (2.11 pav.). Iš visų švietimo lygmenų per trejus pastaruosius metus tik ikimokyklinio ugdymo lygmenyje vaikų skaičius išaugo (6,4 proc.) (2.12 pav.).

Lyginant skirtingas ugdymo ir mokymo įstaigas matyti tiek įstaigų, tiek besimokančiųjų jose skaičiaus mažėjimo tendencija. Bendrojo ugdymo mokyklų per pastaruosius trejus metus sumažėjo 104 (mieste – 30 mokyklų, kaime – 74 mokyklomis), arba 8,7 proc. Besimokančiųjų jose sumažėjo 12,8 tūkst., arba 3,8 proc. (mieste – 5 150 mokinių, arba 1,9 proc., kaime – 7 708 mokiniais, arba 12 proc.) (2.13 ir 2.14 pav.).

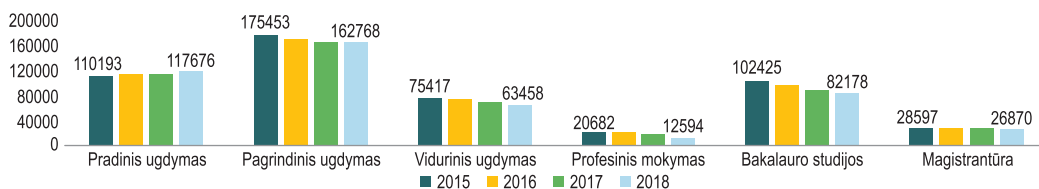
Itin neproporcingai mažėja profesinio mokymo įstaigų ir jose besimokančiųjų skaičius. Per trejus metus šių įstaigų sumažėjo tik 3, o mokinių jose sumažėjo beveik 12,4 tūkst., arba 26,6 proc. (2.15 pav.). Galbūt tokius pokyčius veikia įvairūs ekonominiai ir socialiniai veiksniai, tačiau galima teigti, kad profesinis mokymas mūsų šalyje vis dar nėra populiarus tarp jaunų žmonių.

Kolegijų ir universitetų skaičius iki 2018 m. dar labai nesikeitė – kolegijų sumažėjo 1, universitetų 2. Tačiau studentų skaičiaus pokyčiai aukštojo mokslo įstaigose dideli (2.16 ir 2.17 pav.). Kolegijose per trejus pastaruosius metus studentų sumažėjo 5,8 tūkst., arba 14,7 proc., universitetuose – 16,2 tūkst., arba 17,3 proc. Studentų skaičių pokyčius stebėti svarbu vertinant ir planuojant studijų programas, peržiūrint senas ir diegiant naujas.

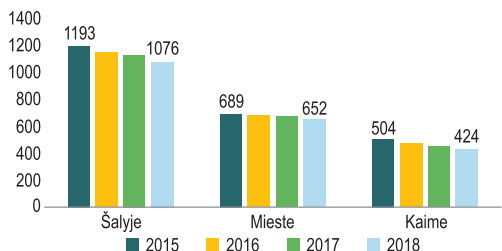
2.11 pav. Mokymosi aprėptis pagal švietimo lygmenis (bruto)* (proc.)

* Besimokančiųjų dalis lyginant su visais atitinkamo amžiaus gyventojais.

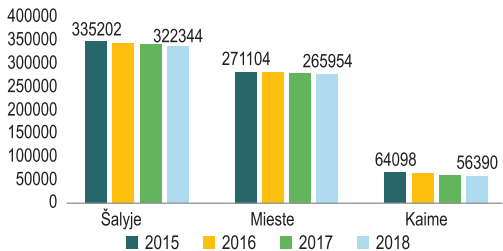
Duomenų šaltinis: LSD

2.12 pav. Besimokančiųjų skaičius pagal švietimo lygmenis

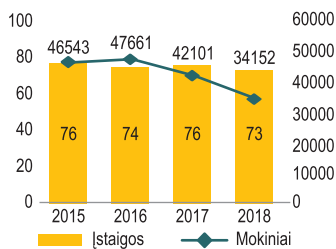
Duomenų šaltinis: LSD

2.13 pav. Bendrojo ugdymo mokyklų skaičius

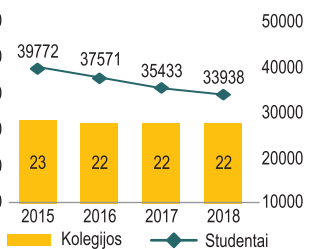
Duomenų šaltinis: LSD, ŠVIS

2.14 pav. Bendrojo ugdymo mokyklų mokinių skaičius

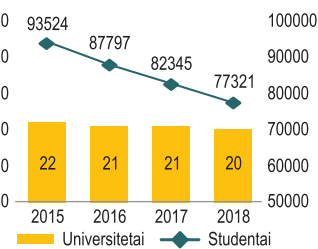
Duomenų šaltinis: LSD

2.15 pav. Profesinio mokymo įstaigos ir mokinių skaičius jose

Duomenų šaltinis: LSD

2.16 pav. Kolegijų ir studentų jose skaičius

Duomenų šaltinis: LSD

2.17 pav. Universitetų ir studentų juose skaičius

Duomenų šaltinis: LSD

Specialiųjų ugdymosi poreikių turintys asmenys

Specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių dalis švietimo įstaigose rodo ne tik įtraukiojo ugdymo mastus, bet ir švietimo prieinamumo bei paramos užtikrinimo specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems asmenims lygį. Specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių vaikų ikimokyklinio ugdymo įstaigose ir bendrojo ugdymo mokyklose daugėja. Iš viso bendrojo ugdymo mokyklose specialiųjų poreikių turintys mokiniai 2018 m. sudarė 12,5 proc. Didėja jų dalis bendrosios paskirties mokymo įstaigose (2018 m. – 11,1 proc.), tai rodo gerėjantį švietimo prieinamumą ir didesnę įtrauktį.

Didėja ikimokykliniame ugdyme dalyvaujančių vaikų, kuriems nustatyti specialieji ugdymosi poreikiai, skaičius. Nuo 2015 m. jų skaičius išaugo 6,7 tūkst., arba beveik 28 proc. (2.3 lentelė). Padidėjo ir specialiųjų poreikių turinčių vaikų dalis ikimokyklinėse įstaigose, lyginant su visais ugdymais ikimokyklinio ugdymo įstaigose vaikais, tiek mieste, tiek kaime. Tam įtakos gali turėti geresni specialiųjų poreikių nustatymo metodai, daugiau dėmesio kitokiems vaikams jau nuo pirmųjų metų.

Vaikams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, veikia įstaigos, kuriose sudaromos specialios paskirties grupės. 2018 m. tokių įstaigų buvo 63 (jos visos veikė miestuose), jas lankė 1 338 vaikai. Daugiausia jose veikė grupės vaikams, turintiems kompleksinių sutrikimų (35) ir kalbėjimo ir kalbos sutrikimų (20). Nuo 2015 m. vaikų specialios paskirties grupėse sumažėjo beveik 23 proc. Tai byloja apie didėjančią specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių vaikų įtrauktį bendrosios paskirties grupėse.

Nuo 2015 m. iki 2018 m. bendrojo ugdymo mokyklose besimokančių specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių ir skaičius, ir dalis, lyginant su visais mokiniais, padidėjo (2.4 lentelė). Yra siekiama, kad kuo daugiau mokinių, kuriems nustatyti specialieji ugdymosi poreikiai, mokytųsi bendrosios paskirties ugdymo įstaigose kartu su bendraamžiais. 2018 m. jų dalis specialiosiose mokyklose vėl sumažėjo (2.4 lentelė). LR Vyriausybės planuose yra numatyta iš viso atsisakyti specialiųjų ugdymo įstaigų siekiant visiškos įvairių poreikių besimokančiųjų įtraukties. Po truputį šalyje mažėja specialiųjų mokyklų, nors mokinių skaičius jose kol kas nemažėja (2.18 pav.).

Bendrosios paskirties klasėse 2018 m. mokėsi 88,7 proc. visų specialiųjų poreikių turinčių mokinių, ši dalis nuo 2015 m. nežymiai padidėjo. Specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių dalis didėja visų tipų bendrojo ugdymo mokyklose. Tai liudija geresnį mokyklų pasirengimą priimti tam tikrų negalių, sutrikimų ar mokymosi sunkumų turinčius asmenis. Daugiausia mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, mokosi pradinėse mokyklose (19,5 proc.), daugumai jų yra nustatyti kalbėjimo ir kalbos sutrikimai. Mažiausiai specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių turi gimnazijos (2.19 pav.).

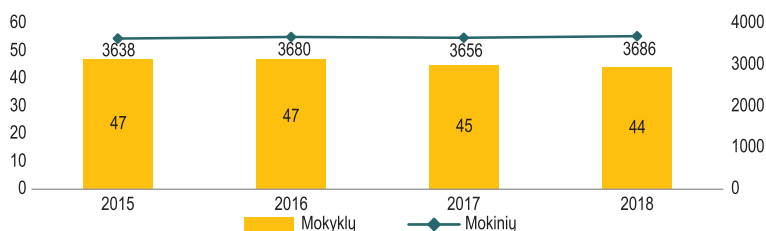
Asmenų, turinčių negalią, mokosi ir profesinio mokymo bei aukštojo mokslo įstaigose (2.20 pav.). Pastarosiose jų yra nedidelė dalis, atskirų grupių neįgaliesiems universitetuose nėra. Specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių asmenų profesinio mokymo įstaigose yra apie 1,3 tūkst., jie sudaro apie 3 proc., lyginant su visais pirminio profesinio mokymo mokiniais. Dauguma jų (90 proc.) mokosi pagal pagrindinio ugdymo lygmens programas, jiems sudaromos sąlygos mokytis kartu su kitais mokiniais, teikiamos specialios programos, steigiamos specialios grupės, sudaromos galimybės įgyti profesinių įgūdžių ar išmokti amato.

2.3 lentelė. Ikimokykliniame ugdyme dalyvaujančių vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, skaičius ir dalis (proc.), lyginant su visais ikimokykliniame ugdyme dalyvaujančiais vaikais

	2015		2016		2017		2018	
	Skaičius	Dalis	Skaičius	Dalis	Skaičius	Dalis	Skaičius	Dalis
Šalyje	17372	15	18388	15,7	20920	17,5	24092	19,9
Mieste	15342	15,2	15722	15,5	18359	17,7	21221	20,2
Kaime	2030	13,6	2666	17,4	2561	16,4	2871	18,2

Duomenų šaltinis: ŠVIS

2.18 pav. Specialiųjų mokyklų ir mokinių jose skaičius

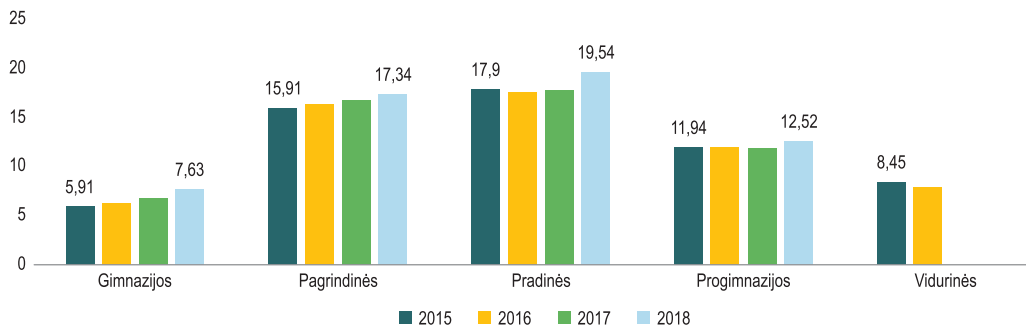
Duomenų šaltinis: LSD

2.4 lentelė. Specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių skaičius bendrojo ugdymo mokyklose ir dalis (proc.), lyginant su visais bendrojo ugdymo mokyklų mokiniais

	2015		2016		2017		2018	
	Skaičius	Dalis	Skaičius	Dalis	Skaičius	Dalis	Skaičius	Dalis
Iš viso mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių	38656	11,5	38846	11,7	38859	11,9	40279	12,5
Iš jų:								
specialiosiose mokyklose ir specialiojo ugdymo centruose	3638	1,08	3680	1,11	3656	1,13	3686	1,05
specialiosiose ir lavinamosiose klasėse	986	0,29	1023	0,3	1110	0,34	1159	0,36
bendrosios paskirties klasėse	34032	10,2	34143	10,3	34093	10,5	35711	11,1

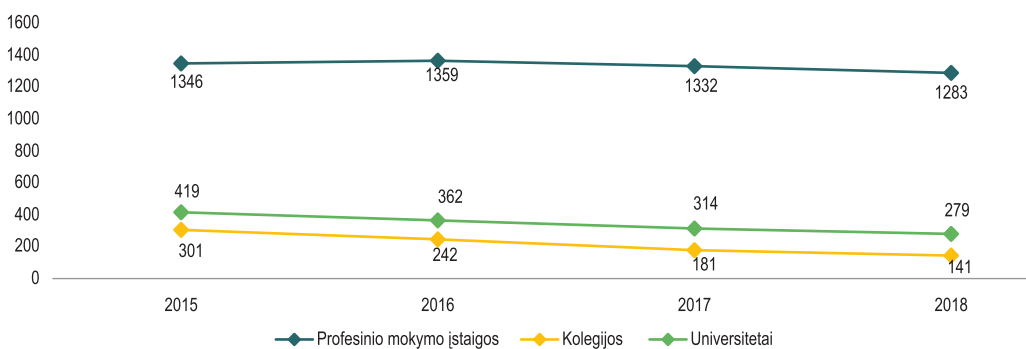
Duomenų šaltinis: LSD

2.19 pav. Bendrosiose klasėse besimokančių mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, dalis (proc.) pagal mokyklų tipus, lyginant su visais tose įstaigose besimokančiais

Duomenų šaltinis: ŠVIS

2.20 pav. Turinčių negalią mokinių ir studentų skaičius mokymo įstaigose

Duomenų šaltinis: LSD

Lėšos švietimui, valstybės ir kitas finansavimas

Lietuvoje švietimas laikomas prioritetine valstybės veiklos sritimi. Švietimui skiriamos lėšos rodo valstybės galimybes ir priimtų įsipareigojimų vykdymą. Nacionalinių (valstybės ir savivaldybių) išlaidų švietimui suma pastaruoju metu auga – 2018 m. jos sudarė 2 686,5 mln. eurų, t. y. 329,5 mln. eurų daugiau nei 2015 m. Tačiau išlaidos švietimui kaip BVP dalis per tą patį laikotarpį mažėjo (2017 m. – 4,9 proc.) ir tolo nuo švietimo strateginio tikslo. Didėjo lėšų sumos, skiriamos vienam besimokančiajam visuose lygmenyse, daugiausia investuojama į universitetų studentų mokymąsi.

Valstybinėje švietimo strategijoje numatyta, kad švietimui skiriamos lėšos iki 2022 metų turi sudaryti ne mažiau kaip 6 proc. BVP. Pagal išlaidas švietimui, kurios, kaip bendrų viešųjų išlaidų dalis, sudarė 15,1 proc., Lietuva užėmė antrą vietą po Kipro (ES 28 vidurkis – 10,2 proc.). Kita vertus, išlaidų švietimui augimas atsilieka nuo šalies BVP augimo.

Švietimo biudžeto struktūra rodo, kurios sritys laikomos prioritetinėmis. 2018 m. daugiausia (874,2 mln. eurų, arba trečdalis visų lėšų švietimui) valstybės ir savivaldybių biudžetų lėšų teko priešmokykliniam ir bendrajam ugdymui. Panaši suma (812,6 mln. eurų) 2017 m. buvo skirta ir papildomoms paslaugoms bei švietimo valdymui, administravimui (2.21 pav.). Labiausiai augo lėšos, skirtos ikimokykliniam ugdymui – nuo 2015 m. iki 2018 m. jos išaugo 25,2 proc. Priešmokykliniam ir bendrajam ugdymui skirtos lėšos per tą patį laikotarpį išaugo 15 proc., profesiniam mokymui – 11 proc., aukštojo mokslo studijoms – 11,8 proc., neformaliajam vaikų ir suaugusiųjų švietimui – 18,5 proc.

Valstybės ir savivaldybių biudžetų išlaidos formaliajam ir neformaliajam švietimui kaip BVP dalis nuo 2015 m. iki 2018 m. įvairioms švietimo sritims beveik nekito, išskyrus profesinį mokymą ir priešmokyklinį bei bendrąjį ugdymą, kuriems toji lėšų dalis šiek tiek sumažėjo (2.5 lentelė). Valstybės išlaidos profesiniam mokymui kaip BVP dalis (0,3 proc.) Lietuvoje yra vienos mažiausių tarp ES šalių.

Per pastaruosius penkerius metus valstybės skiriamų lėšų metams suma, reikalinga studijoms Lietuvos mokslo ir studijų institucijose finansuoti (įskaitant studijų stipendijas ir tikslinį finansavimą), nuosekliai mažėjo (2018 m. buvo 6,4 proc. mažesnė, palyginti su 2013 m.)¹.

Per pastaruosius trejus metus akivaizdžiai didėjo investicijos vienam besimokančiajam (2.22 pav.). Labiausiai jos išaugo profesinio mokymo įstaigų mokiniais. Nors lė-

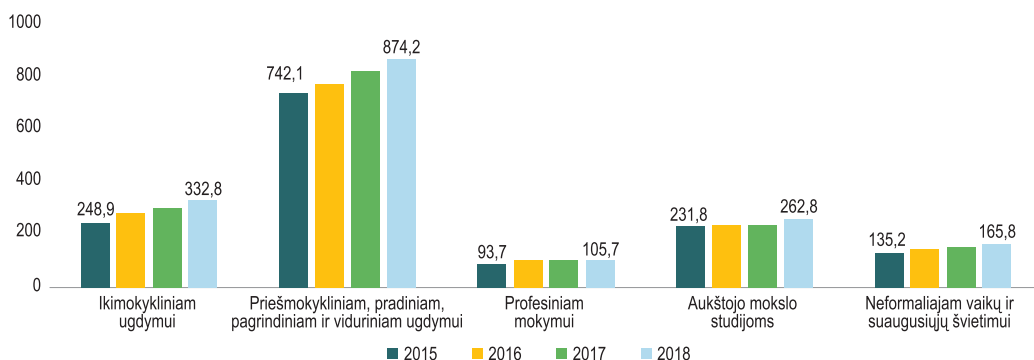
¹ Lietuvos mokslo, studijų ir inovacijų būklės apžvalga 2018. MOSTA, 2018.

šos vienas besimokančiam asmeniui profesinio mokymo grandyje padidėjo nuo 2,5 tūkst. eurų 2015 m. iki 3,6 tūkst. eurų 2018 m., 2017 m. profesinio mokymo įstaigų struktūroje augo darbo užmokesčio ir socialinio draudimo išlaidos, mažėjo mokinių stipendijų ir paramos, prekių ir paslaugų naudojimo, materialiojo ir nematerialiojo turto įsigijimo išlaidos².

Daugiausia lėšų skiriama universitetų studentams, investicijos į aukštojo mokslo siekiančiuosius yra didžiausios. Vienam kolegijos studentui jos per trejus metus padidėjo 0,5 tūkst. eurų, universiteto studentui – 0,2 tūkst. eurų.

2015–2018 m. didėjo vidutiniškai per metus tekusios ugdymo lėšos vienas asmeniui, besimokančiam pagal bendrojo ugdymo, priešmokyklinio, ikimokyklinio ugdymo programas (2.6 lentelė), taip pat didėjo ir vidutiniškai per metus vienas besimokančiajam tekusios ūkio lėšos (2.23 pav.). Ūkio lėšų vidutiniškai vienas besimokančiajam kaimo mokyklose teko daugiau nei mieste. Tačiau nuo 2015 m. sumažėjo ugdymo lėšų, panaudotų vadovėliams ir kitoms mokymo priemonėms įsigyti, dydis, tenkantis vienas mokiniui (2.6 lentelė).

2.21 pav. Valstybės ir savivaldybių biudžetų išlaidos švietimui (mln. Eur)

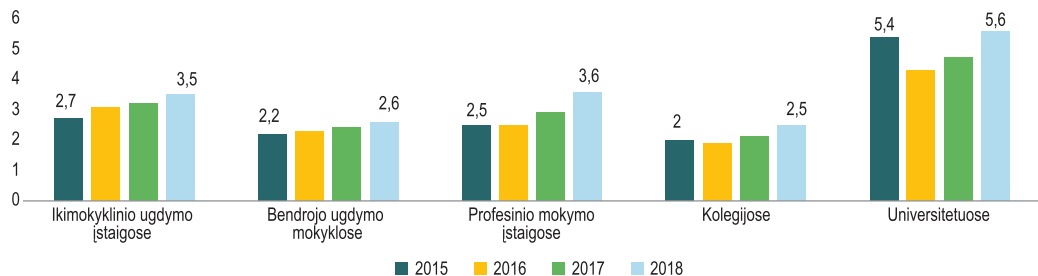
Duomenų šaltinis: LSD

2.5 lentelė. Valstybės ir savivaldybių biudžetų išlaidos formaliajam ir neformaliajam švietimui, BVP dalis (proc.)

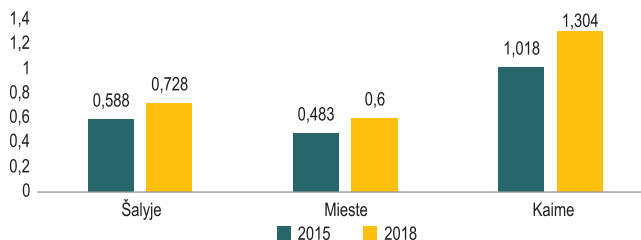
	2015	2016	2017	2018
Ikimokyklinis ugdymas	0,7	0,7	0,7	0,7
Priešmokyklinis, pradinis, pagrindinis ir vidurinis ugdymas	2,0	2,0	2,0	1,9
Profesinis mokymas	0,3	0,3	0,3	0,2
Aukštojo mokslo studijos	0,6	0,6	0,6	0,6
Neformalusis vaikų ir suaugusiųjų švietimas	0,4	0,4	0,4	0,4

Duomenų šaltinis: LSD

² Profesinio mokymo būklės apžvalga 2018. MOSTA, 2018.

2.22 pav. Vienam besimokančiam asmeniui teko lėšų (tūkst. Eur)

Duomenų šaltinis: ŠVIS

2.23 pav. Vienam asmeniui, besimokančiam pagal bendrojo ugdymo programas, vidutiniškai per metus tekusios ūkio lėšos (tūkst. Eur)

Duomenų šaltinis: LSD

2.6 lentelė. Ugdymo lėšos vienam mokiniui

Vienam asmeniui, besimokančiam pagal bendrojo ugdymo, priešmokyklinio, ikimokyklinio ugdymo programas, vidutiniškai per metus tekusios ugdymo lėšos (tūkst. Eur)			
2015	2016	2017	2018
1,23	1,27	1,32	1,4
Ugdymo lėšų (mokinio krepšelio), panaudotų vadovėliams ir kitoms mokymo priemonėms įsigyti, dydis, tenkantis vienam mokiniui (Eur)			
2015	2016	2017	2018
27,26	30,42	45,13	26,10

Duomenų šaltinis: LSD

Švietimo aprūpinimas

Ikimokyklinio, bendrojo ugdymo, profesinio mokymo įstaigų pastatų būklei vertinti naudojami naujai pastatyti, renovuoti įstaigų skaičiaus ir mokyklos patalpų įrengimo rodikliai. Tarptautiniai tyrimai rodo, kad modernios ugdymo(si) erdvės turi teigiamą poveikį mokinių mokymosi pasiekimams. 2015–2018 m. mokyklose toliau atliekami kapitalinio remonto darbai, miesto mokyklose padidėjo bendras plotas vienam mokiniui. Apie trečdalis bendrojo ugdymo mokyklų turi laboratorijas, tačiau jų dar trūksta, ypač kaimo mokyklose. Ugdymo ir mokymo įstaigų aprūpinimas informacinių komunikacinių technologijų priemonėmis kasmet gerėja.

Kasmet per pastaruosius trejus metus bent 5–6 proc. bendrojo ugdymo mokyklų atliekamas kapitalinis remontas (pastato remontas). Tokių mokyklų mieste yra daugiau, kaime pastaraisiais metais kapitalinis remontas buvo daromas 3–5 proc. mokyklų. Pradinių mokyklų renovuojama mažiausiai. Dažniausiai daromas gimnazijų ir progimnazijų kapitalinis remontas. 2018 m. mokyklų renovacijos mastai sumažėjo (2.24 pav.). Pastatų (sienos, stogas, langai) atnaujinimas turėtų būti pagrįstas ilgalaikė mokyklos gyvavimo perspektyva. Pripažįstant edukacinių erdvių svarbą atsiranda būtinybė keisti investicijų kryptį prioritetais teikiant mokyklų vidiniams pertvarkymams, edukacinių erdvių atnaujinimui.

Per trejus metus miesto mokyklos tapo erdvesnės – vidutiniškai vienam mokiniui tenkantis bendras mokyklos patalpų plotas kiek padidėjo, o kaimo mokyklose – nežymiai sumažėjo. Tačiau vidutinis mokymosi patalpų plotas vienam mokiniui šalyje beveik nesikeitė, tik kaimo mokyklose jis buvo apie 1,5 karto didesnis nei miesto mokyklose (2.25 ir 2.26 pav.). Nuo mažų mokyklų dalies savivaldybėje ir nuo mokyklos patalpų ploto, tenkančio vienam mokiniui, priklauso investicijų, tenkančių vienam mokiniui, dydis.

Tarptautinių mokinių pasiekimų tyrimų (TIMSS, PISA) duomenimis, aukščiausius gamtos mokslų rezultatus pasiekia šalys, kurių mokyklos nejaučia išteklių trūkumo ir yra aprūpintos mokslinėmis laboratorijomis ir kitomis mokymo priemonėmis. Laboratorijomis mokiniai turėtų pradėti naudotis jau nuo pradinių klasių. TIMSS 2015 m. 4 klasių gamtos mokslų pasiekimų tyrime dalyvavusiose šalyse vidutiniškai net 38 proc. mokinių lankė mokyklas, kuriose buvo mokslinės laboratorijos. Šis rodiklis svyravo nuo 0–2 proc. Šiaurės Airijoje, Prancūzijoje, Airijoje, Nyderlanduose, Lietuvoje ir Belgijoje (flam.) iki 93–99 proc. Kuveite, Taivane (Kinijoje), Japonijoje, Singapūre ir Pietų Korėjoje (buvo remtasi mokyklos direktorių informacija apie tai, ar

mokykla turi gamtos mokslų laboratoriją). 8 klasių gamtos mokslų pasiekimų tyrime dalyvavusiose šalyse vidutiniškai net 85 proc. mokinių lankė mokyklas, kuriose buvo mokslinės laboratorijos. Šis rodiklis svyravo nuo 11 proc. Lietuvoje iki 100 proc. Honkonge, Airijoje, Maltoje, Švedijoje, Anglijoje ir Singapūre. Lietuva yra tarp šalių, kurių mokyklose laboratorijų yra mažiausiai. Kaip rodo tarptautiniai duomenys, mokinių, kurie laboratorijos savo mokykloje neturi, gamtos mokslų mokymosi rezultatai yra žemesni.

2018 m. gamtos ir technologijos mokslų mokymosi priemonių gavo 62 proc. Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų: 672 mokyklos, vykdančios pradinio ugdymo (1–4 klasės) programą, gavo visas numatytas mokymo priemones, 533 mokykloms, vykdančioms pagrindinio ugdymo programą (5–8 klasės), numatytos ir nupirktos priemonės buvo tiekiamos.

Nors Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų aprūpinimas laboratorijomis ir jų įranga per trejus pastaruosius metus pagerėjo, vis dėlto laboratorijas šiuo metu turi tik apie trečdalis bendrojo ugdymo mokyklų (33,3 proc.), mieste tokių mokyklų beveik dvigubai daugiau nei kaime (2.27 pav.). Laboratorijas turi pusė šalies gimnazijų, neblogai aprūpintos ir progimnazijos, tačiau pagrindinių mokyklų tik kiek daugiau nei penktadalis turi laboratorijas, o pradinį mokyklų – tik 4 proc. (2.28 pav.). Kaime visų tipų mokyklos aprūpintos laboratorijomis prasčiau negu mieste (2.29 pav.), ypač progimnazijos, tačiau jų kaimo vietovėse yra tik kelios.

2015–2018 m. ugdymo aplinka, susijusi su informacinėmis komunikacinėmis technologijomis, gerėjo ne visose mokymo įstaigose. Bendrojo ugdymo mokyklose ir kolegijose nuo 2015 m. padaugėjo kompiuterių, turinčių interneto prieigą, tačiau profesinio mokymo įstaigose ir universitetuose jų net sumažėjo (2.30 pav.). Universitetų studentai dažniau naudojami savais nešiojamaisiais kompiuteriais. Aprūpinimas mokymui skirtais kompiuteriais visose įstaigose per pastarąjį laikotarpį gerėjo (2.31 pav.).

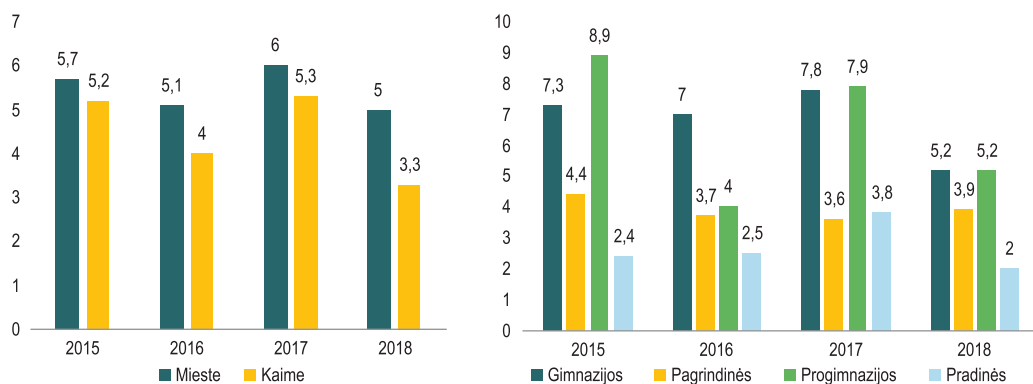
Per trejus pastaruosius metus gerėjo aprūpinimas informacinėmis komunikacinėmis technologijomis bendrojo ugdymo mokyklose: daugėjo interaktyviųjų lentų, daugialypės terpės projektorių, plėtėsi belaidžio interneto tinklas, mokyklos vis labiau naudojosi virtualiąja mokymo aplinka. Didėjo mokymui skirtų modernių kompiuterių skaičius šimtui mokinių, ypač kaimo mokyklose (2.32 pav.), didėjo daugialypės terpės projektorių, tenkančių 100-ui mokinių, skaičius (2.33 pav.), per metus buvo nuperkama daugiau naujų kompiuterių, tenkančių 100-ui mokinių (2.34 pav.). Žinoma, kaimo mokyklose mokosi mažiau mokinių, todėl esant panašiam aprūpinimui šimtui mokinių tenka daugiau IKT priemonių.

Tarptautinio EBPO tyrimo TALIS 2018 metu vidutiniškai 30 proc. Lietuvos mokyklų vadovų (EBPO šalyse – 25 proc.) pažymėjo, kad ugdymui skirtų skaitmeninių technologijų trūkumas ar netinkamumas yra trikdys jų mokykloje teikti kokybišką ugdymą.

Švietimo informacinių technologijų centro 2018 m. ataskaitos duomenimis, aprūpinant pradinio ir pagrindinio ugdymo programos I dalį įgyvendinančias mokyklas reikalingomis IT ir kitomis mokymosi priemonėmis, gamtos mokslų laboratorijomis ir galimybėmis saugiai jungtis prie interneto tinklų, nupirktą 4 450 kompiuterių ir 350 projektorių, 308 švietimo įstaigoms išdalinta 4 391 2017 m. nupirktų kompiuterių.

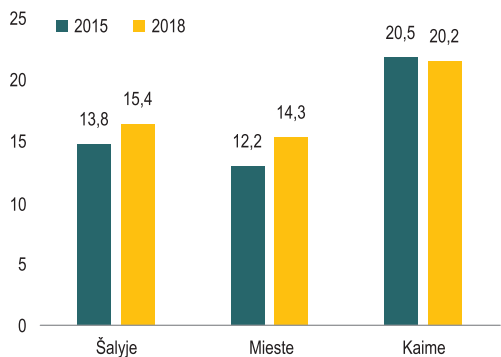
Kompiuterių, naudojamų mokytis, skaičius 100-ui mokinių padidėjo ne tik bendrojo ugdymo mokyklose, bet ir profesinio mokymo įstaigose, kolegijose ir universitetuose (2.7 lentelė).

2.24 pav. Bendrojo ugdymo mokyklų, kurių bent viename padalinyje buvo daromas kapitalinis remontas, dalis (proc.) pagal vietovę ir mokyklos tipą

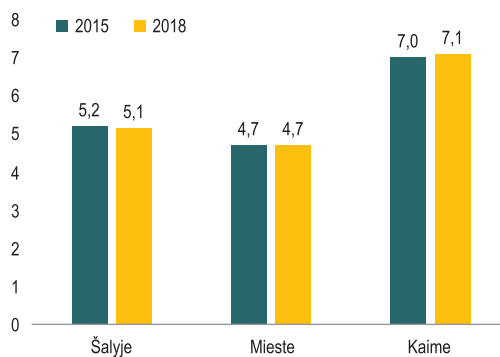
Duomenų šaltinis: ŠVIS

2.25 pav. Mokyklos patalpų plotas, tenkantis vienam mokiniui (kv. m)

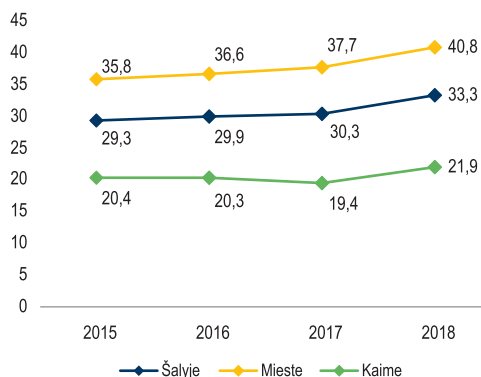

Duomenų šaltinis: ŠVIS

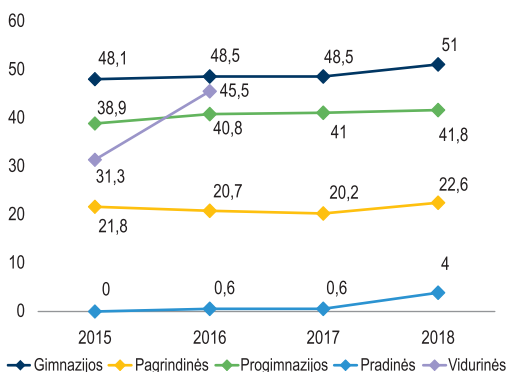
2.26 pav. Mokymosi patalpų plotas, tenkantis vienam mokiniui (kv. m)

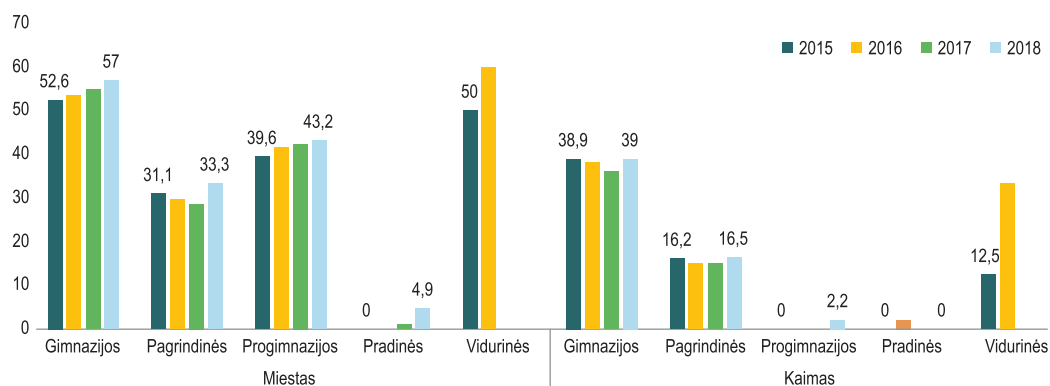
Duomenų šaltinis: ŠVIS

2.27 pav. Bendrojo ugdymo mokyklų, turinčių laboratorijas, dalis (proc.)

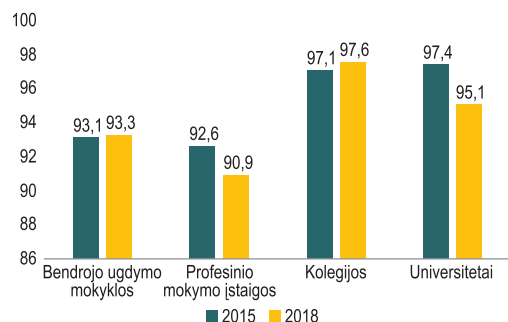
Duomenų šaltinis: ŠVIS

2.28 pav. Bendrojo ugdymo mokyklų, turinčių laboratorijas, dalis (proc.) pagal mokyklos tipą

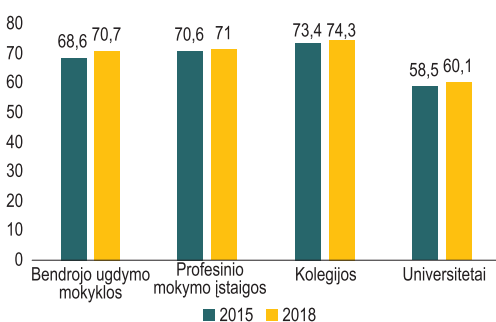
Duomenų šaltinis: ŠVIS

2.29 pav. Bendrojo ugdymo mokyklų, turinčių laboratorijas, dalis (proc.) pagal vietovę ir mokyklos tipą

Duomenų šaltinis: ŠVIS

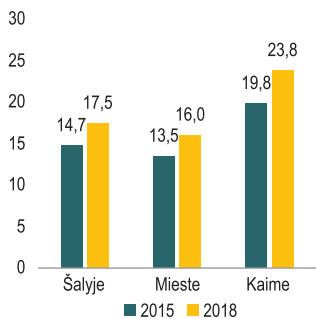
2.30 pav. Kompiuterių, turinčių interneto prieigą, dalis (proc.)

Duomenų šaltinis: LSD

2.31 pav. Kompiuterių, naudojamų mokytis, dalis (proc.)

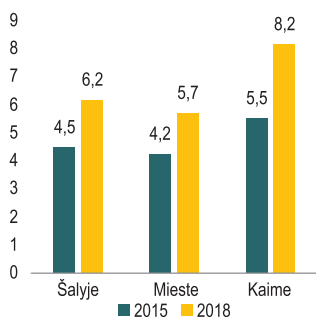
Duomenų šaltinis: LSD

2.32 pav. Mokymui skirtų modernių kompiuterių, tenkančių 100-ui mokinių, skaičius

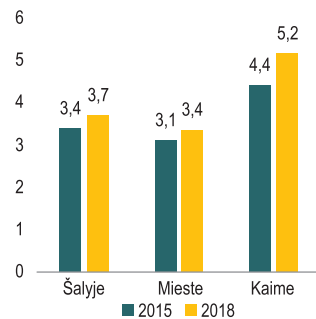
Duomenų šaltinis: ŠVIS

2.33 pav. Daugialypės terpės projektorių, tenkančių 100-ui mokinių, skaičius

Duomenų šaltinis: ŠVIS

2.34 pav. Per metus nupirtų naujų kompiuterių, tenkančių 100-ui mokinių, skaičius

Duomenų šaltinis: ŠVIS

2.7 lentelė. Kompiuterių, naudojamų mokyti, skaičius 100-ui mokinių ar studentų

	Bendrojo ugdymo mokyklos	Profesinio mokymo įstaigos	Kolegijos	Universitetai
2015	17,7	17,7	19	16,2
2018	21,2	25,3	21,4	18,6

Duomenų šaltinis: LSD

Pedagogų charakteristikos

Pedagogų skaičius ir amžius yra svarbu planuojant darbo užmokesčio fondus, įvairių švietimo lygmenų plėtrą ir aprūpinimą žmogiškaisiais ištekliais. Tai svarbu ir pedagogų rengimo įstaigoms planuojant pedagogų rengimo programas ir besimokančiųjų srautus. Pedagogų šalies mokymo įstaigose mažėja, išskyrus ikimokyklinio ugdymo lygmenį, kur, didėjant ugdymo apimtims, daugėja ir pedagogų. Vidutinis bendrojo ugdymo mokyklų mokytojų amžius – apie 50 metų, tačiau matyti mokytojų senėjimo tendencija – mažėja vidutinio amžiaus mokytojų. Septyni iš devynių – toks bus pedagoginio personalo atnaujinimo poreikis Lietuvoje per ateinantį dešimtmetį. Auga mokytojų, turinčių mokytojo metodinio kvalifikacinę kategoriją, dalis, mokytojų ekspertų dalis išlieka mažiausia. Didžiąjai daliai mokytojų darbo užmokestis padidėjo. Tačiau tarp EBPO šalių Lietuvoje mokytojų atlyginimai yra vieni iš mažiausių.

2018–2019 m. m. šalies švietimo įstaigose dirbo iš viso 42 616 pedagogų. Daugiausia jų (68 proc.) dirbo bendrojo ugdymo mokyklose. Lyginant su 2015 m., pedagogų šalies švietimo įstaigose (išskyrus ikimokyklinio ugdymo įstaigas) sumažėjo net 10,4 proc. Mažėjant šalies gyventojų skaičiui, kartu ir mokinių skaičiui, mažėja ir pedagogų skaičius mokymo įstaigose (2.35 pav.). Mokyklos susiduria su mokytojų trūkumu, ypač didmiesčiuose (pavyzdžiui, Vilniuje trūksta daugiau nei 160 mokytojų). Tačiau, didėjant ikimokyklinio ugdymo apimčiai, nuo 2015 m. 7,8 proc. padidėjo ikimokyklinio ugdymo pedagogų skaičius (2.37 pav.).

2018 m. vidutinis bendrojo ugdymo mokytojų amžius buvo 49,7 metų (2015 m. – 48,3 metų), jis kasmet didėja (2.36 pav.). Padėtis visoje šalyje panaši – savivaldybėse mokytojų vidutinis amžius svyruoja nuo 42 metų iki 53,7 metų (2.39 pav.). Senėjant mokyklų bendruomenei labai svarbu pritraukti į mokyklas jaunų mokytojų, atnaujinti pedagogų kvalifikaciją, o tam reikia naujų investicijų. Lyginant su 2015 m., mokyklose šiek tiek padidėjo pensinio amžiaus pedagogų dalis, tokio amžiaus mokytojų mieste vidutiniškai yra daugiau nei kaime (2.38 pav.). Labai mažėja vidutinio amžiaus – 30–49 metų – mokytojų dalis (2.40 pav.). Kaime šio amžiaus mokytojų vidutiniškai yra daugiau nei mieste.

Tarptautinio EBPO mokytojų, mokyklų vadovų ir mokymosi aplinkos mokyklose tyrimo TALIS 2018 m. duomenimis, Lietuvoje mokytojų amžiaus vidurkis yra apie 50 metų – didesnis negu mokytojų amžiaus vidurkis (44 metai) EBPO šalyse, dalyvaujančiose šiame tyrime. Be to, 57 proc. mokytojų Lietuvoje yra 50 metų ir vyresni (EBPO vidurkis – 34 proc.).

Lietuvoje mokyklų vadovų amžiaus vidurkis yra 55 metai – didesnis negu mokyklų vadovų amžiaus vidurkis (52 metai) EBPO šalyse, dalyvaujančiose TALIS tyrime. Be

to, Lietuvoje yra 29 proc. mokyklų vadovų, vyresnių negu 60 metų (EBPO šalyse jų yra vidutiniškai 20 proc.).

Sprendžiant mokytojų trūkumo mokymo įstaigose klausimą susiduriama su motyvacijos dirbti mokytoju stokos ir jaunimo pritraukimo į šią profesiją problema. Tačiau TALIS 2018 m. tyrimas atskleidė, kad mokytojo profesija buvo pirmasis prioritetas renkantis profesiją 80 proc. mokytojų Lietuvoje ir 67 proc. mokytojų šalyse, dalyvaujančiose šiame tyrime. Atsakydami į klausimą, kodėl pasirinko šią profesiją, mažiausiai 86 proc. mokytojų Lietuvoje kaip pagrindinį motyvą nurodė galimybę daryti įtaką vaikų auklėjimui ar prisidėti prie visuomenės gerovės.

Daugelis mokyklų vadovų EBPO šalyse mano, kad mentorystė svarbi mokytojų darbui ir mokinių mokymosi rezultatams, 22 proc. naujai pradėjusių dirbti mokytojų (turinčių iki 5 metų darbo patirties) turi jiems priskirtą mentorių. Lietuvoje tokių mokytojų yra 9 proc.

Pagal kvalifikacinę kategoriją didžiausią bendrojo ugdymo mokytojų dalį sudaro vyresnieji mokytojai, mažiausią – mokytojai ekspertai. 2018 m., lyginant su 2015 m., mokytojų metodininkų dalis buvo didesnė, tačiau taip pat didesnė buvo ir neatestuotų mokytojų dalis (2.41 pav.). Lyginant miesto ir kaimo mokytojų kvalifikaciją matyti, kad mieste daugiau nei kaime mokytojų metodininkų ir mokytojų ekspertų, o kaime daugiausia vyresniųjų mokytojų (2.42 pav.). Pagal tipus gimnazijose ir progimnazijose daugiau dirba mokytojų metodininkų ir vyresniųjų mokytojų, 2018 m., lyginant su 2015 m., mokytojų metodininkų dalis padidėjo. Pradinėse ir pagrindinėse mokyklose vyrauja vyresnieji mokytojai. Šio tipo mokyklose mažiausią dalį sudaro mokytojai ekspertai (2.43 pav.).

Pedagogų darbo užmokestis. 2017 m. iš dotacijų savivaldybėms ugdymo reikmėms finansuoti mokytojų atlyginimams skirta 480 mln. eurų³. 2018 m. rugsėjo mėn. mokytojų atlyginimams didinti skirta 22 mln. eurų. Buvo tikimasi, kad vidutinis mokytojo darbo užmokestis augs apie 13–14 proc. Analizė parodė, kad vidutinis mokytojo darbo užmokestis augo 13 proc. ir 2018 m. rugsėjo mėn. siekė 914 eurų. (2016 m. rugsėjį buvo 767 eurai, 2017 m. rugsėjį – 810 eurų). Labiausiai augo jaunų mokytojų atlyginimas. Kuo jaunesnė amžiaus grupė – tuo didesnis augimas.

2018 m. mokytojų darbo užmokestis, lyginant su 2017 m., didėjo didesnei daliai (70,5 proc.) mokytojų, vidutinis augimas – 190 eurų, o mažėjo 20 proc. mokytojų, vidutiniškai – 168 eurų. 2018 m. didėjo visų amžiaus grupių mokytojų viso etato darbo užmokestis. Viso etato darbo užmokestis augo nuo 1 147 eurų 2016 m. iki 1 217 eurų 2018 m. 2018 m. išaugo visų amžiaus grupių mokytojų vidutinis etato dydis – nuo 0,7 iki 0,77.

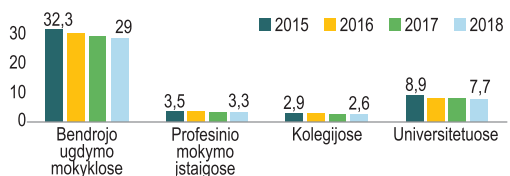
EBPO 2017 m. duomenimis, faktinis mokytojų atlyginimas ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo pakopose siekė vidutiniškai nuo 81 proc. iki 96 proc. aukštąjį išsilavinimą

³ Pirminė etatinio apmokėjimo poveikio apžvalga. MOSTA, 2018 m. lapkričio 13 d.

turinčių darbuotojų atlyginimo visose EBPO šalyse. Vidutiniškai visose EBPO šalyse mokyklų vadovų atlyginimai yra mažiausiai 20 proc. didesni nei kitų aukštąjį išsilavinimą turinčių švietimo darbuotojų atlyginimai. Daugumoje šalių mokytojų atlyginimai tuo didesni, kuo aukštesnėje švietimo pakopoje jie dirba.

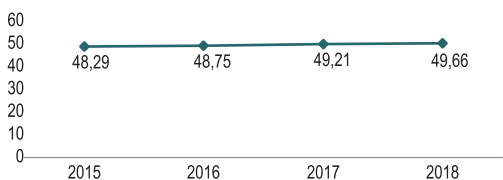
Mokytojų atlyginimai įvairiose šalyse labai skiriasi. Pagrindinio ugdymo pakopos mokytojų, turinčių 15 metų darbo stažą ir dažniausią kvalifikaciją, darbo užmokestis per metus svyruoja nuo mažiau nei 25 tūkst. JAV dolerių Čekijoje, Vengrijoje, Lietuvoje ir Slovakijoje iki daugiau nei 60 tūkst. JAV dolerių Kanadoje, Vokietijoje, Airijoje, Nyderlanduose ir JAV, o Liuksemburge jis viršija 100 tūkst. JAV dolerių. Lietuva yra tarp keleto šalių, kuriose tiek pradinis (neturint kvalifikacijos), tiek turint 15 metų stažą, tiek aukščiausios kvalifikacijos mokytojo darbo užmokestis yra mažiausias.

2.35 pav. Pedagogų skaičius mokymo įstaigose, tūkst.

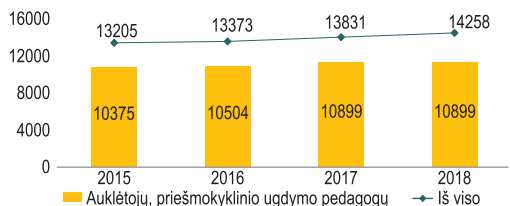
Duomenų šaltinis: LSD

2.36 pav. Vidutinis bendrojo ugdymo mokyklų mokytojų amžius

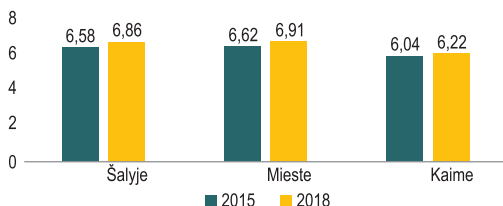
Duomenų šaltinis: ŠVIS

2.37 pav. Ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagoginių darbuotojų skaičius

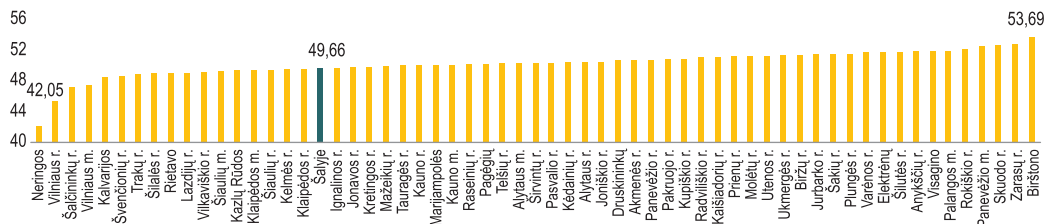
Duomenų šaltinis: LSD

2.38 pav. Pensinio amžiaus mokytojų (kartu su priešmokyklinio ugdymo pedagogais) dalis (proc.)

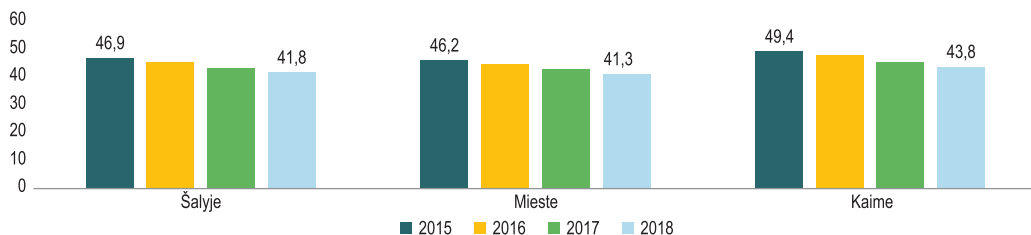

Duomenų šaltinis: ŠVIS

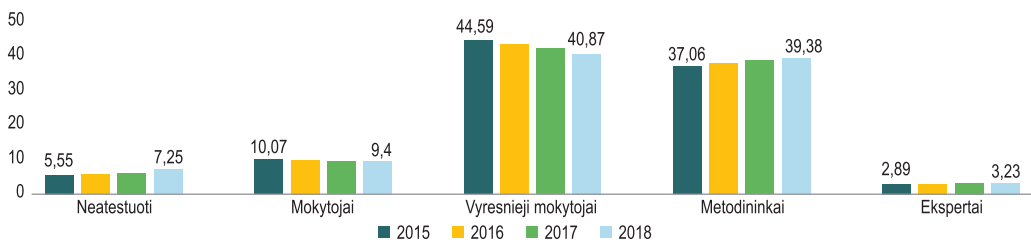
2.39 pav. Vidutinis mokytojų (kartu su priešmokyklinio ugdymo pedagogais) amžius savivaldybėse 2018 m.

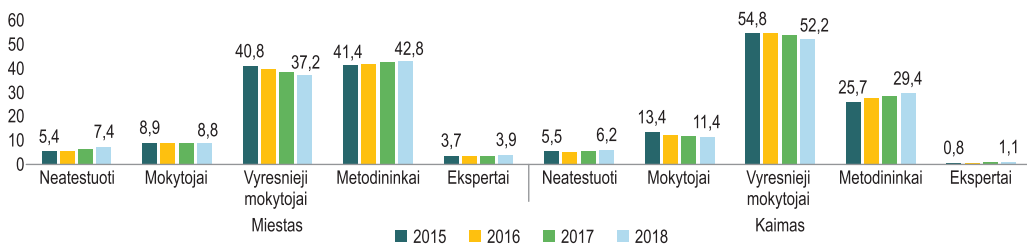
Duomenų šaltinis: ŠVIS

2.40 pav. 30–49 metų amžiaus mokytojų dalis (proc.)

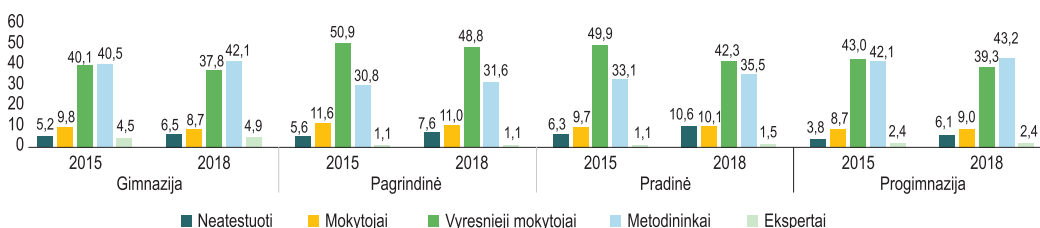
Duomenų šaltinis: ŠVIS

2.41 pav. Mokytojų dalis (proc.) pagal kvalifikacinę kategoriją

Duomenų šaltinis: ŠVIS

2.42 pav. Mokytojų dalis (proc.) pagal kvalifikacinę kategoriją ir vietovę

Duomenų šaltinis: ŠVIS

2.43 pav. Mokytojų (kartu su priešmokyklinio ugdymo pedagogais) dalis (proc.) pagal kvalifikacinę kategoriją ir mokyklos tipą

Duomenų šaltinis: ŠVIS

Bendrojo ugdymo mokyklų įvairovė

Bendrojo ugdymo programų tipų ir paskirčių įvairovė didina švietimo prieinamumą įvairių poreikių ir interesų turintiems asmenims, teikia galimybių rinktis patogesnę ugdymosi kelią įvairaus amžiaus žmonėms, siekiantiems bendrojo išsilavinimo. 2018 m. šalyje veikė 1 076 bendrojo ugdymo mokyklos, 64 iš jų nevalstybinės. Mokyklų skaičius pastaraisiais metais mažėjo, tačiau, atsisakius vidurinių mokyklų, padaugėjo gimnazijų ir progimnazijų. Mokiniais sudarytos sąlygos rinktis ir įvairių krypčių netradicinio ugdymo mokyklas.

Bendrojo ugdymo mokyklos yra šių tipų: pradinė mokykla, progimnazija, pagrindinė mokykla, gimnazija. Iki 2016 m. šalyje gyvavo vidurinės mokyklos, jas panaikinus, vidurinį ugdymą įgyvendina gimnazijos. 2018 m. daugiausia šalyje veikė gimnazijų ir pagrindinių mokyklų. Mieste didesnę dalį sudarė gimnazijos, kaime – pagrindinės mokyklos (2.8 lentelė). Kaime veikė labai mažai pradinių mokyklų ir vos kelios progimnazijos.

Siekiant tenkinti įvairius mokinių ugdymosi poreikius ir atsižvelgti į įvairias švietimo programų vykdymo sąlygas, bendrojo ugdymo mokyklos gali būti įvairių paskirčių, jų įvairovė užtikrina teisę mokytis tautinės mažumos kalba, mokytis pagal specialiąsias programas, mokytis pagilinto dalykų kurso ar savita pedagogine sistema grindžiamo ugdymo mokykloje ir kt. Siekiant veiksmingiau naudoti mokymo lėšas, užtikrinti ugdymo kokybę ir įgyvendinti įtraukiojo ugdymo nuostatas, skatinama kurti jungtines mokyklas.

Šalies bendrojo ugdymo mokyklos skirstomos į 12 paskirties grupių. 2018 m. greta gausesnių grupių (gimnazijų, mokyklų-darželių, pagrindinių, pradinių, progimnazijų, specialiųjų, suaugusiųjų mokyklų) (2.44 pav.) veikė ir 6 jaunimo mokyklos, 3 konservatorijos, 6 menų gimnazijos, 3 vaikų socializacijos centrai. Lyginant su 2015 m. matyti kai kurių paskirties grupių mokyklų skaičiaus mažėjimas, ypač sumažėjo – net 113 – pagrindinių mokyklų. Šiek tiek padaugėjo gimnazijų ir progimnazijų, ypač panaikinus vidurines mokyklas (2.44 pav.).

Mokyklų skaičiaus pokyčiams daugiausia įtakos turi mokinių skaičiaus pokyčiai. Visų paskirties grupių mokyklose (išskyrus specialiąsias mokyklas) nuo 2015 m. iki 2018 m. mokinių sumažėjo, ypač jaunimo ir pagrindinėse mokyklose, o progimnazijose mokinių skaičius išaugo (tam turėjo įtakos vidurinių mokyklų panaikinimas) (2.9 lentelė).

Dalis mokyklų pakeitė paskirtį ir tapo mokyklomis-daugiafunkciais centrais, vykdančiais formaliojo ir neformaliojo švietimo programas ir teikiančiais kitas paslaugas. Jų

2018 m. veikė 56, 2 iš jų – nevalstybiniai. Daugiafunkciai centrai priklauso pagrindinės arba pradinės mokyklos tipui.

Šalyje veikia ir netradicinį ugdymą teikiančios bendrojo ugdymo mokyklos. Netradicinis ugdymas – tai pagal formaliojo (pradinio, pagrindinio ir vidurinio) ir (ar) neformaliojo (ikimokyklinio, priešmokyklinio ir kito vaikų neformaliojo) ugdymo programas vykdomas ugdymas, grindžiamas savita pedagogine sistema ar kai kuriais jos elementais. Netradiciniais ugdymo principais grindžiamų švietimo įstaigų kūrimasis didina rinkimosi galimybių spektrą, plečia institucinę Lietuvos švietimo įvairovę, skatina ugdymo proceso modernėjimą, alternatyvių ugdymo metodų radimąsi, atspindi ir įtvirtina demokratiinių pradų sklaidą Lietuvos švietimo sistemoje. Be M. Montessori, Valdorfo, Š. Suzuki mokyklų, šalyje veikia ir kitų netradicinio ugdymo krypčių mokyklos: katalikiškojo ugdymo, sporto ir sveikatos ugdymo, jūrų ir sausumos kadetų ugdymo, jėzuitų pedagogika grįsto ugdymo, klasikinio ugdymo ir kt. mokyklos.

Be to, mokiniai gali rinktis bendrojo ugdymo mokyklas, teikiančias pagilintą kurios nors srities ugdymą: universitetines mokyklas, licėjus, tarptautines mokyklas, profesinio mokymo centrus, viešąsias įstaigas, teikiančias bendrojo ugdymo programas, ar kitas mokymo įstaigas.

2.8 lentelė. Bendrojo ugdymo mokyklos pagal tipus

	Iš viso				Mieste				Kaime			
	2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018
Gimnazijos	392	393	402	401	262	263	267	266	130	130	135	135
Pagrindinės	499	454	412	375	189	174	161	136	310	280	251	239
Pradinės	162	155	152	147	114	109	103	102	48	46	49	45
Progimnazijos	113	125	139	153	111	123	134	148	2	2	5	5
Vidurinės	16	11	–	–	8	5	–	–	8	6	–	–

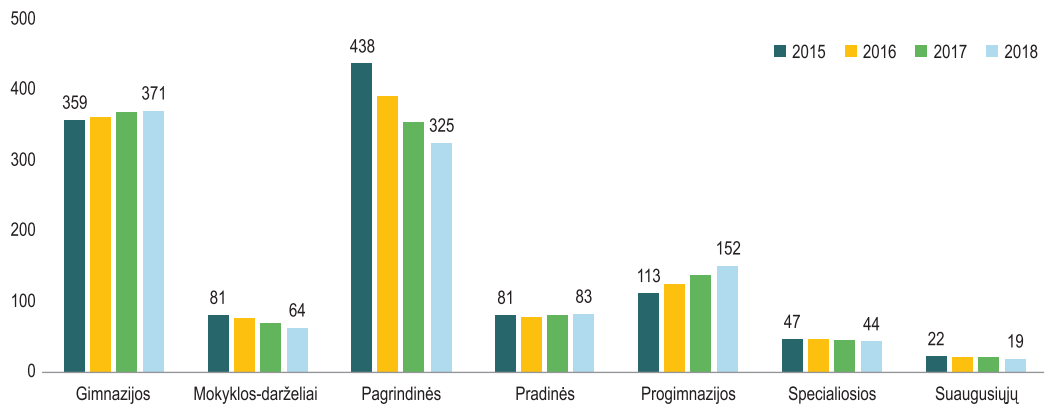
Duomenų šaltinis: ŠVIS

2.9 lentelė. Bendrojo ugdymo mokyklų mokinių skaičius pagal mokyklų paskirties grupes

	2015	2016	2017	2018	Pokytis skaičiais ir proc.
Vidurinės	3281	2880	–	–	–
Mokyklos-darželiai	6330	6244	6024	5346	-984 / 15,5
Pradinės	16514	15649	15602	15665	-849 / 5,1
Pagrindinės	79548	71708	64394	56067	-23481 / 29,5
Progimnazijos	64086	72021	79557	87254	23168 / 36,2
Jaunimo	888	750	658	395	-493 / 55,5
Gimnazijos	151236	148013	147095	145680	-5556 / 3,7
Specialiosios	3638	3680	3656	3686	48 / 1,3

Duomenų šaltinis: ŠVIS

2.44 pav. Bendrojo ugdymo mokyklų skaičius pagal paskirčių grupes (mokslo metų pradžioje)

Duomenų šaltinis: ŠVIS

III. ŠVIETIMO PROCESAI

Švietimo prieinamumo, ugdymo(si) sąlygų ir galimybių įvairovės, švietimo pagalbos ir paramos, taip pat švietimo kokybės rodikliai atspindi švietimo procesus – priežastiniais ryšiais susijusių sistemos pokyčių eigą.

Švietimo prieinamumas

Švietimo prieinamumą užtikrina ne tik racionaliai išplėtotas formalųjį ir neformalųjį ugdymą teikiančių įvairių tipų ir paskirčių mokyklų tinklas, bet ir įvairių ugdymosi poreikių turinčių besimokančiųjų galimybės pasirinkti tinkamiausią mokymo įstaigą, ugdymo ar mokymo programą. Vidutiniškai į šalies mokyklas 2018 m. buvo vežiojama penktadalio mokinių. Daugiausia vežiojama pagrindinio ugdymo klasių mokinių. Bendrabučiais aprūpinami beveik visi profesinio mokymo įstaigų mokiniai ir aukštųjų mokyklų studentai.

Mokinių, kurie turi būti vežiojami į mokyklą, ir faktiškai vežiojamų mokinių skaičiaus santykis yra esminis rodiklis švietimo prieinamumui vertinti. Pagal Lietuvos Respublikos švietimo įstatymą į mokyklą ir atgal privalo būti vežiojami kaimuose, miesteliuose toliau kaip 3 kilometrai nuo mokyklos gyvenantys mokiniai, kurie mokosi pagal priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo programas. Į mokyklą ir atgal vežiojami ir mokiniai, kurie turi specialiųjų ugdymosi poreikių ir nepajėgia patys atvykti į mokyklą mokytis pagal priešmokyklinio ugdymo ar bendrojo ugdymo programas (negali savarankiškai vaikščioti, dėl didelių sutrikimų yra nesaugūs gatvėje).

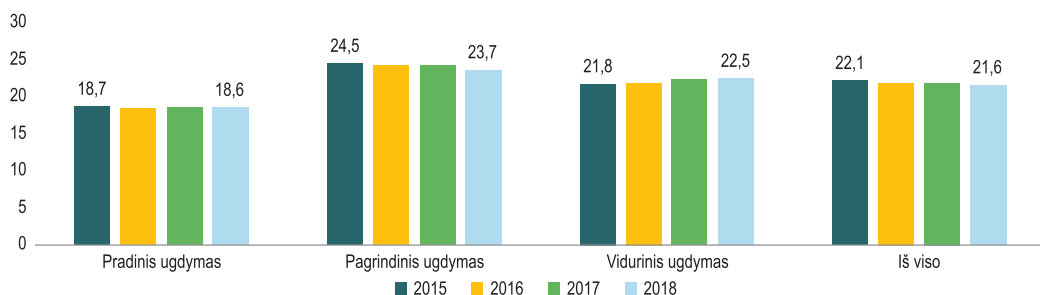
Apie penktadalį (20,4 proc.) mokinių kaime ir miesteliuose gyvena toliau nei 3 km nuo mokyklos. Tiek maždaug jų yra ir vežiojama (3.1 pav.). Iš viso šalyje 2018 m. buvo vežiojama apie 72 tūkst. mokinių. Nuo 2015 m. vežiojamų mokinių skaičius sumažėjo beveik 4,5 tūkst. Į artimiausią mokyklą vežiojama apie 1,6 karto daugiau mokinių nei į ne artimiausią mokyklą. Daugiausia į mokyklas vežiojama pagrindinio ugdymo klasių mokinių, bet nuo 2015 m. iki 2018 m. jų dalis kiek sumažėjo. Padidėjo vežiojamų vidurinio ugdymo klasių mokinių dalis. Taip pat padidėjo į pradžines klases vežiojamų mokinių skaičius (3.1 lentelė).

2015–2018 m. mokinių vežiojimo į mokyklą būdai išliko tie patys, tik šiek tiek pasikeitė proporcijos (3.2 pav.). 2018 m. daugiau mokinių buvo vežiojama geltonaisiais autobusiukais ir privačiu transportu, sumažėjo mokinių, važiuojančių į mokyklą maršrutiniu transportu, dalis. Taigi daliai mokinių keliavimas į mokyklą tapo saugesnis.

Savivaldybėse vežiojamų vaikų dalis labai įvairi – nuo vos 3,4 proc. (Visagino sav.) iki 65 proc. (Alytaus r. sav.). Daugiau kaip pusę mokinių vežioja 7 savivaldybės (3.3 pav.).

Kitas svarbus švietimo prieinamumo rodiklis – mokinių ir studentų aprūpinimas bendrabučiais. Geriausiai bendrabučiais aprūpinti profesinio mokymo įstaigų mokiniai – beveik 100 proc. Dauguma kolegijų ir universitetų studentų taip pat gauna bendrabučius, 2018 m. aprūpinimas dar pagerėjo, ir bendrabučius gavo beveik visi studentai, kuriems jų reikėjo (3.4 pav.).

3.1 pav. Į mokyklą vežiojamų mokinių dalis (proc.) pagal ugdymo programas

Duomenų šaltinis: ŠVIS

3.1 lentelė. Į mokyklą vežiojamų mokinių skaičius pagal ugdymo programas*

	2015	2016	2017	2018
Pradinis ugdymas	20575	21002	21694	21834
Pagrindinis ugdymas	41648	39001	38557	37318
Vidurinis ugdymas	11940	11705	11241	10522
Iš viso	74163	72308	71492	69674

* Neįtrauktos priešmokyklinio ir ikimokyklinio ugdymo grupės bei darbinės (socialinių įgūdžių ugdymo) klasės.

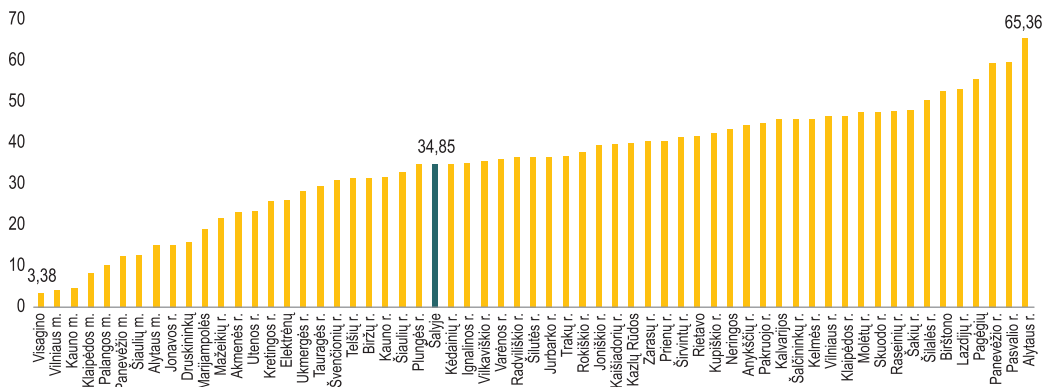
Duomenų šaltinis: ŠVIS

3.2 pav. Į mokyklą vežiojamų mokinių vežimo būdas (proc.)

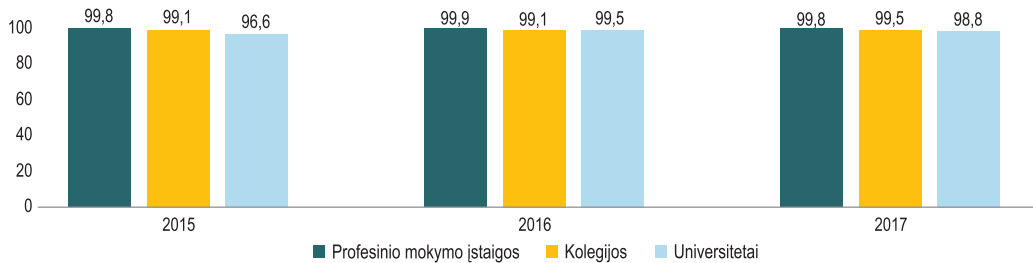
Duomenų šaltinis: ŠVIS

3.3 pav. Į mokyklą vežiojamų mokinių dalis (proc.) savivaldybėse 2018 m.

Duomenų šaltinis: ŠVIS

3.4 pav. Mokinių ir studentų, aprūpintų bendrabučiais, dalis (proc.)

Duomenų šaltinis: LSD

Ugdymo ir mokymosi sąlygos

Mokyklų dydis, matuojamas mokinių skaičiumi, netiesiogiai rodo mokyklos teikiamo ugdymo efektyvumą. Profesinio mokymo įstaigų mokinių, aukštųjų mokyklų studentų skaičius programose rodo jų populiarumą ir efektyvumą. 2018 m. ikimokyklinio ugdymo įstaigoje vidutiniškai buvo ugdoma 140,4 vaiko. Kai kurios savivaldybės turi daugiau ikimokyklinio ugdymo įstaigų, vaikų skaičius jose vidutiniškai mažesnis, o kitos – tik po vieną ugdymo įstaigą, tad joje vaikų daugiau. Vienoje bendrojo ugdymo mokykloje ugdoma vidutiniškai 320 mokinių, mieste mokyklos vidutiniškai 3 kartus didesnės nei kaime. Profesinio mokymo įstaigose daugiausia mokinių mokosi pagal programas, skirtas turintiems pagrindinį išsilavinimą asmenims. Populiariausia – inžinerijos ir inžinerinių profesijų sritis. Tiek kolegijų, tiek universitetų abiejų pakopų populiariausia studijų sritis – verslas ir administravimas.

2018 m. savivaldybių ikimokyklinio ugdymo įstaigų vidutinis vaikų skaičius labai skyrėsi – skirtumas buvo 300 vaikų (3.5 pav.). Galima išskirti Širvintų r., Šilalės r., Jurbarko r., Kalvarijos, Rietavo savivaldybes, kuriose buvo tik po vieną ikimokyklinio ugdymo įstaigą, o vaikų jose buvo ugdoma nemažai. Vidutiniškai nedaug vienoje ikimokyklinio ugdymo įstaigoje ugdomų vaikų buvo Vilniaus r., Kauno r., Šalčininkų r., Ukmergės r. savivaldybėse, kurios turi nemažai ikimokyklinio ugdymo įstaigų.

Vienoje bendrojo ugdymo mokykloje vidutiniškai šalyje 2018 m. buvo ugdoma apie 320 mokinių. Mieste vidutiniškai vienoje mokykloje ugdoma 3 kartus daugiau mokinių nei vienoje kaimo mokykloje. Per pastaruosius trejus metus vidutinis mokinių skaičius mokykloje padidėjo ir mieste, ir kaime (3.6 pav.). Didžiausios pagal vidutinį mokinių skaičių yra progimnazijos, jose mokinių daugėja. Vidutiniškai mažiausiai mokinių turi pradinės ir pagrindinės mokyklos (3.7 pav.).

2018 m. vidutinis mokyklų dydis savivaldybėse svyravo nuo beveik 540 mokinių (Birštone, bet ten tik 1 bendrojo ugdymo mokykla) iki 130 (3.8 pav.). Vidutinis mokinių skaičius mokyklose yra didžiausias visuose didžiuosiuose šalies miestuose, juose nemažai ir mokyklų. Tačiau Kazlų Rūdos savivaldybėje vidutinis mokinių skaičius mokyklose yra mažiausias, o mokyklų savivaldybėje net 11. Panašiai ir Pagėgių savivaldybėje, kur vidutinis mokinių skaičius mažas, o mokyklos 6.

Profesinio mokymo įstaigų dydis priklauso nuo jose vykdomų programų. Nuo 2015 m. iki 2018 m. mokinių profesinio mokymo įstaigose sumažėjo 12,4 tūkst., arba 26,6 proc. Vidutiniškai mažiausiai mokinių (14,6 proc.) mokosi pagal programas, kurios skirtos jaunuoliams, neturintiems pagrindinio išsilavinimo, daugiausiai – pagal

programas, skirtas turintiesiems pagrindinį išsilavinimą (48,6 proc.), ir apie 37 proc. mokinių mokosi pagal programas turintiesiems vidurinį išsilavinimą (3.9 pav.).

Tiek 2015, tiek 2018 m. didesnė dalis profesinio mokymo įstaigų mokinių mokėsi pagal inžinerijos ir inžinerinių profesijų ir paslaugų asmenims švietimo srities programas (3.10 pav.). Per šį laikotarpį kai kurių švietimo sričių mokinių daugėjo, kai kurių – mažėjo: žymiau sumažėjo verslo ir administravimo, transporto paslaugų, socialinės gerovės sričių mokinių dalis, žymiau padidėjo – informacijos ir ryšio technologijų, inžinerijos ir inžinerinių profesijų, architektūros ir statybos, sveikatos priežiūros sričių.

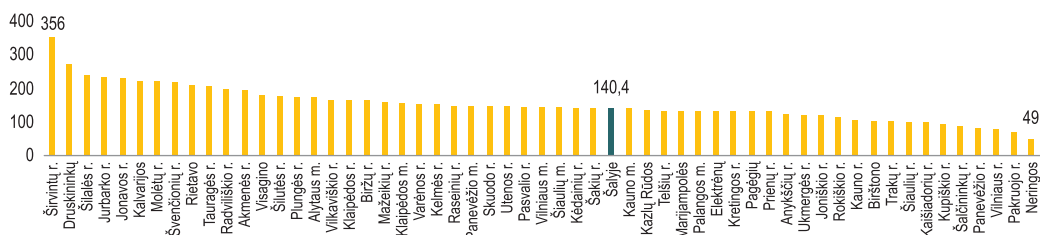
Universitetuose daugiausia studentų mokosi pagal bakalauro studijų programas, tačiau jų per trejus pastaruosius metus sumažėjo apie 23 proc. Vientisųjų, magistro, doktorantūros studijų programų studentų skaičiai kinta nežymiai (3.11 pav.).

Pagal studijų sritis kolegijų studentai pasiskirstę labai nevienodai (3.12 pav.). Apie trečdalis kolegijų studentų studijuoja verslą ir administravimą, nemaža dalis studijuoja sveikatos priežiūrą, inžineriją ir inžinerines profesijas. Tarp nepopuliariausių – socialiniai ir fiziniai mokslai.

Universitetuose didesnė dalis pirmosios pakopos studentų studijuoja verslą ir administravimą, inžineriją ir inžinerines profesijas, sveikatos priežiūrą, socialinius mokslus (3.13 pav.). Per trejus metus žymiau išaugo informacijos ir ryšio technologijų, sveikatos priežiūros, socialinės gerovės sričių studentų dalis, sumažėjo – verslo ir administravimo, teisės, socialinių mokslų, švietimo sričių. Nepopuliariausios studijų sritys – transporto paslaugos, saugos paslaugos, žuvininkystė, miškininkystė.

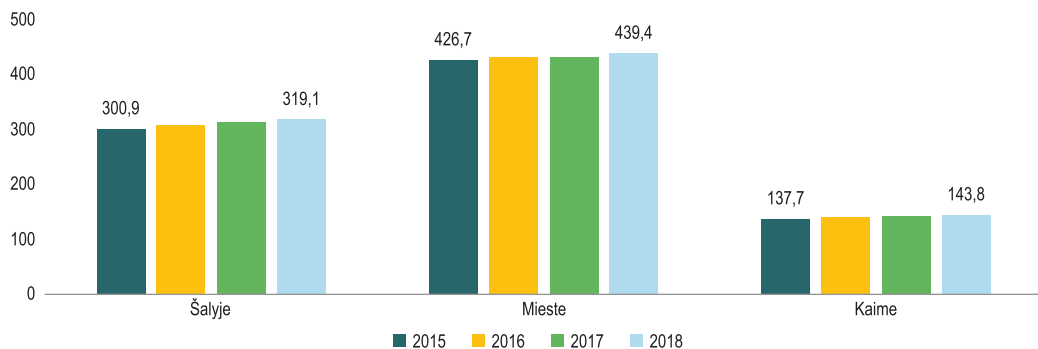
Beveik ketvirtadalis universitetų antrosios studijų pakopos studentų studijuoja verslą ir administravimą, nemaža dalis – sveikatos priežiūrą, inžineriją ir inžinerines profesijas, socialinius mokslus, teisę (3.14 pav.). Lyginant su 2015 m., 2018 m. žymiau padidėjo sveikatos priežiūros ir socialinės gerovės sričių studentų dalis, sumažėjo – socialinių mokslų, teisės, švietimo sričių. Nepopuliariausios antrosios pakopos studijų sritys – asmens gebėjimai ir tobulinimasis, transporto paslaugos, higiena ir profesinė sveikata, aplinka.

3.5 pav. Vidutinis vaikų skaičius ikimokyklinio ugdymo įstaigose pagal savivaldybes 2018 m.

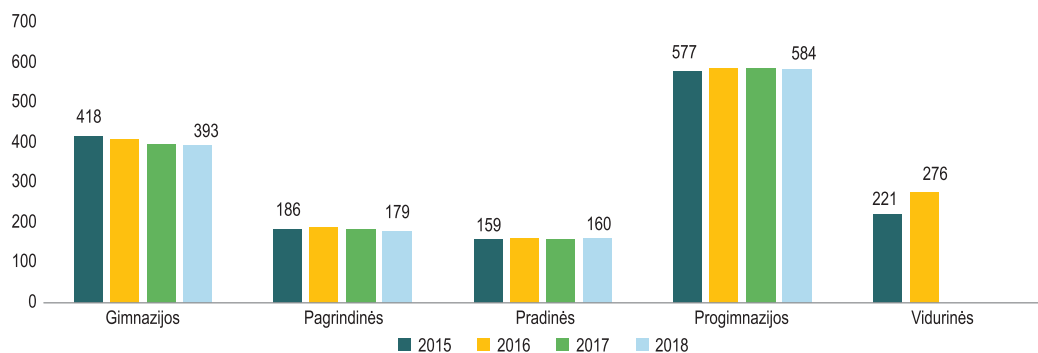
Duomenų šaltinis: ŠVIS

3.6 pav. Vidutinis mokyklos dydis (mokinių skaičius)

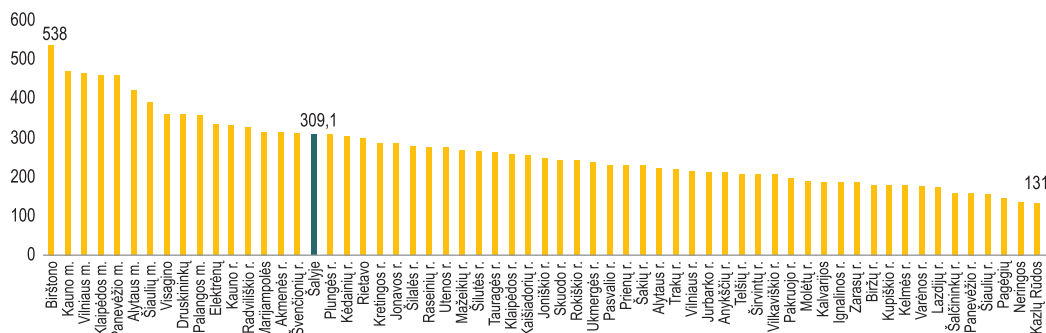
Duomenų šaltinis: ŠVIS

3.7 pav. Vidutinis mokyklos dydis (mokinių skaičius) pagal mokyklos tipą

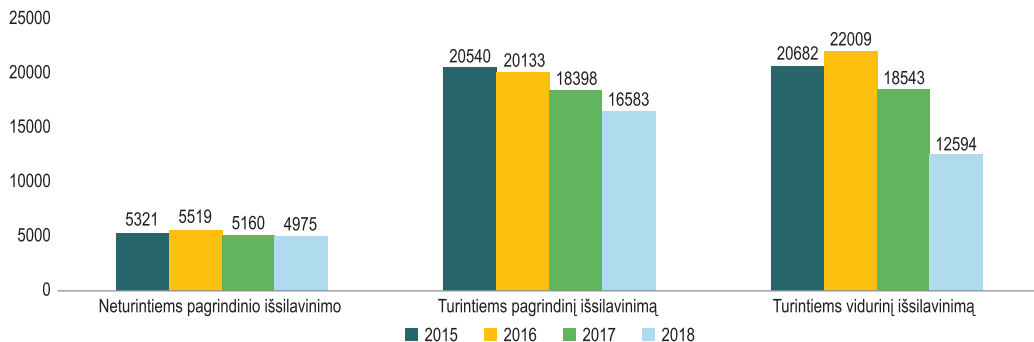

Duomenų šaltinis: ŠVIS

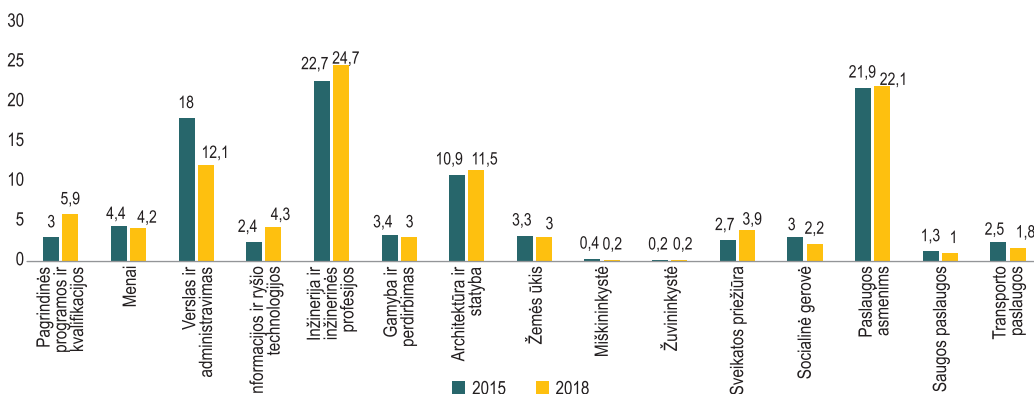
3.8 pav. Vidutinis mokinių skaičius bendrojo ugdymo mokyklose pagal savivaldybes 2018–2019 m. m.

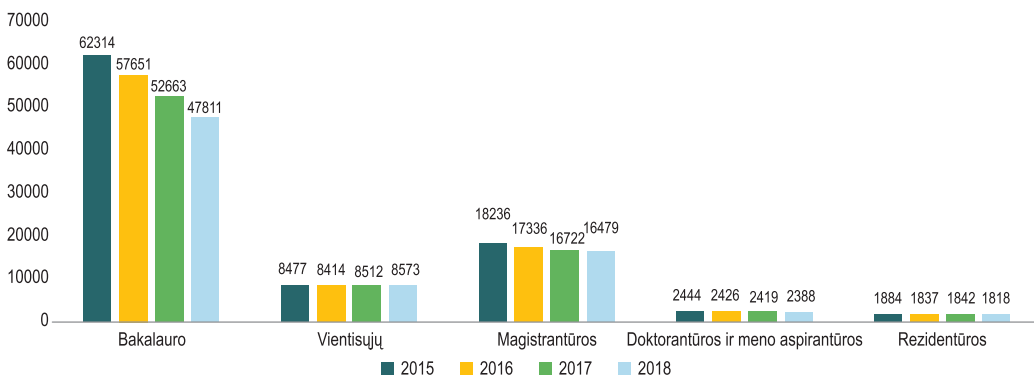
Duomenų šaltinis: ŠVIS

3.9 pav. Profesinio mokymo įstaigų mokiniai pagal mokymo programų grupes

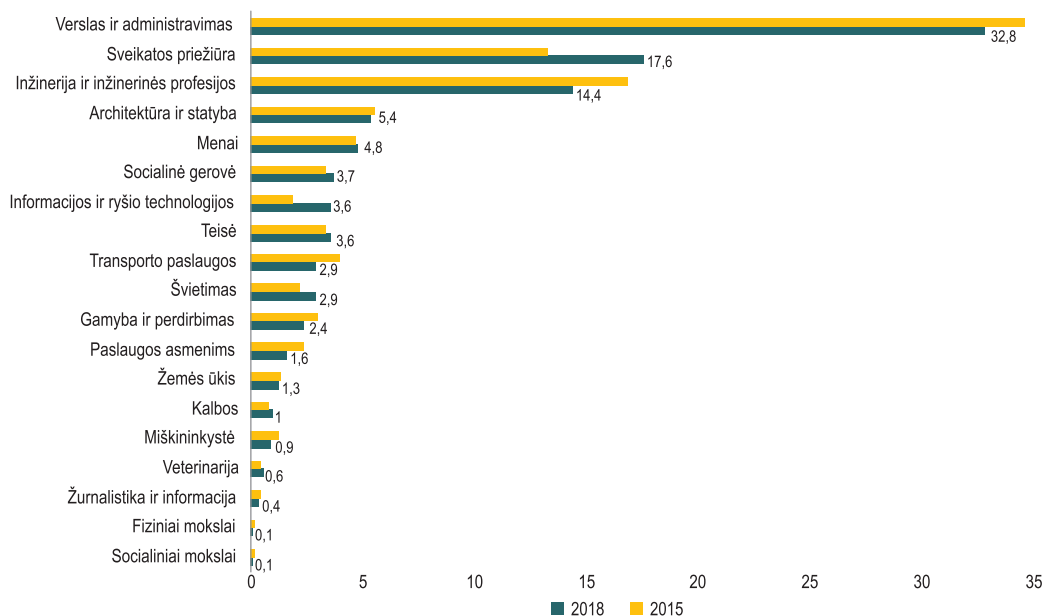
Duomenų šaltinis: LSD

3.10 pav. Profesinio mokymo įstaigų mokinių dalis (proc.) pagal švietimo sritis

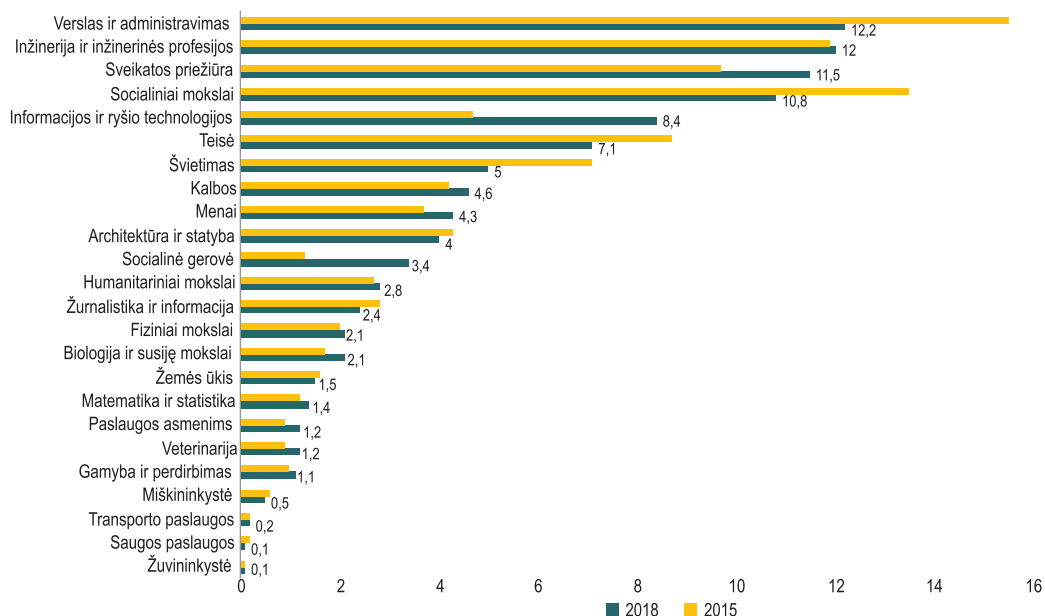
Duomenų šaltinis: LSD

3.11 pav. Universitetų studentai pagal studijų programas

Duomenų šaltinis: LSD

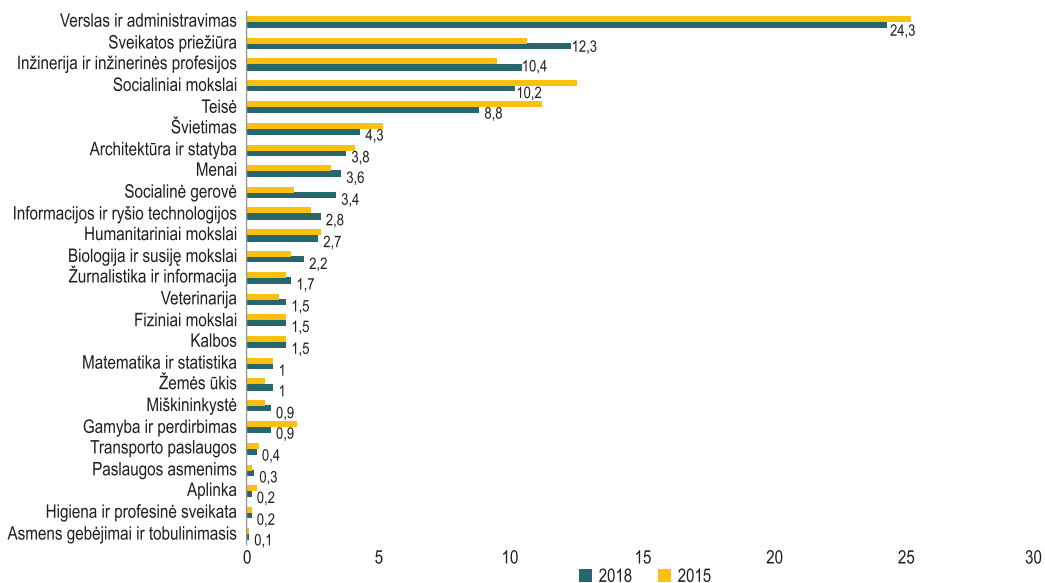
3.12 pav. Kolegijų studentų dalis (proc.) pagal studijų sritis

Duomenų šaltinis: LSD

3.13 pav. Universitetų pirmosios studijų pakopos studentų dalis (proc.) pagal studijų sritis, mokslo metų pradžioje

Duomenų šaltinis: ŠVIS

3.14 pav. Universitetų antrosios studijų pakopos studentų dalis (proc.) pagal studijų sritis, mokslo metų pradžioje

Duomenų šaltinis: LSD

UGDYMOSI GALIMYBIŲ ĮVAIROVĖ

Tautinių mažumų ugdymo galimybės

Šalies švietimo sistema užtikrina, kad būtų tenkinami mokinių poreikiai mokytis valstybine kalba, tautinės mažumos kalba. 2018 m. tautinių mažumų kalbomis šalyje mokėsi 36 tūkst. ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo įstaigų mokinių. Tautinių mažumų kalba 2018 m. veikė 91 ikimokyklinio ugdymo įstaiga ir 107 bendrojo ugdymo įstaigos. Gausiausiai tautinių mažumų gyvenamuose regionuose ir miestuose yra išplėtotas ugdymo įstaigų, kurios veikia viena ar keliomis mokomosiomis kalbomis, tinklas.

Mokyklų tinklas formuojamas atsižvelgiant į šalies gyventojų tautinę sudėtį, kitus demografinius, socialinius, ekonominius ir politinius veiksnius. Tautinių mažumų gausiau gyvenamuose rajonuose, turinčiuose pakankamai ikimokyklinio, priešmokyklinio ir mokyklinio amžiaus vaikų, savivaldybės steigia ugdymo įstaigas, vykdančias ugdymo programas tų tautinių mažumų kalba (3.2 lentelė). Ten, kur vienos tautinės mažumos vaikų skaičius per mažas steigti ugdymo įstaigą ar kur tautinė sudėtis yra gana mišri, savivaldybės steigia įvairiakalbes mokyklas, kuriose ugdymas vykdomas keliomis kalbomis.

Teise mokytis tautinės mažumos kalba 2018 m. Lietuvoje naudojosi 36 tūkst. mokinių. Iš jų daugiau kaip 20 tūkst. mokėsi rusų, daugiau kaip 15 tūkst. lenkų, 233 baltarusių ir 42 idiš (tik ikimokyklinio ugdymo įstaigose) kalbomis. 2018 m. šalyje veikė 91 ikimokyklinio ugdymo įstaiga ir 107 bendrojo ugdymo programą vykdančios mokyklos, kuriose mokomoji kalba buvo rusų, lenkų arba kelios kalbos (3.3 lentelė). Sumažėjus besimokančių tautinių mažumų kalbomis mokinių skaičiui, per pastaruosius metus sumažėjo skaičius bendrojo ugdymo mokyklų, kuriose mokomoji kalba lenkų, rusų arba kelios kalbos. Ikimokyklinio ugdymo įstaigų tik lenkų ir rusų mokomosiomis kalbomis skaičius taip pat sumažėjo, tačiau padidėjo įvairiakalbių ikimokyklinio ugdymo įstaigų skaičius.

Tankiausias ikimokyklinio ugdymo įstaigų ir bendrojo ugdymo mokyklų, kuriose mokoma tautinių mažumų kalbomis, tinklas yra Pietryčių Lietuvoje, kur tankiausiai gyvena gausiausios Lietuvos tautinių mažumų grupės – rusai ir lenkai.

Ikimokyklinio ugdymo įstaigų tautinių mažumų kalbomis 2018 m. buvo 9-iose savivaldybėse (3.4 lentelė). Ikimokyklinio ugdymo įstaigų lenkų ugdomąja kalba daugiausia Vilniaus, Šalčininkų ir Trakų rajonuose. Įstaigų rusų ugdomąja kalba daugiausia Vilniuje ir Klaipėdoje. Daugiau įstaigų yra įvairiakalbių, taip sudaromos palankesnės

sąlygos rinktis ugdymo įstaigą tautinių mažumų ugdomąja kalba. Kadangi šių įstaigų skaičius per pastaruosius metus išaugo, galima teigti, kad yra gerinamos sąlygos pasirinkti norimą ugdymo įstaigą.

Bendrojo ugdymo mokyklų tautinių mažumų mokomosiomis kalbomis yra 10-yje savivaldybių (3.5 lentelė). Daugiau kaip pusę jų sudarė gimnazijos. 2018 m. lenkų mokomąja kalba veikė 49 mokyklos, rusų – 27, lietuvių ir rusų mokomosiomis kalbomis – 11, lietuvių ir lenkų – 7, rusų ir lenkų – 7, lietuvių, rusų ir lenkų – 5, baltarusių – 1 mokykla.

Bendrojo ugdymo mokyklų mokomosiomis tautinių mažumų kalbomis tinklą sudaro įvairių tipų ir paskirčių mokyklos, vykdančios ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas: 9 pradinės (visos darželiai-mokyklos), 8 progimnazijos, 34 pagrindinės mokyklos (iš jų 5 specialiosios mokyklos, 4 daugiafunkciai centrai, 2 profesinio mokymo įstaigos) ir 56 gimnazijos (48 iš jų ilgosios, 1 suaugusiųjų mokymo centras). Galima teigti, kad mokyklų, vykdančių bendrojo ugdymo programas, įvairovė yra gana didelė. Ilgosios gimnazijos kompensuoja tam tikrų tipų mokyklų nebuvimą rajonuose.

3.2 lentelė. Bendrojo ugdymo mokyklų mokinių* dalis (proc.) pagal mokyklos mokomąją kalbą šalyje

	2015	2016	2017	2018
Lietuvių	90,7	90,7	90,5	90,6
Lenkų	2,7	2,7	2,8	2,8
Rusų	3,7	3,3	3,7	3,5
Kitos	3,0	3,3	3,1	3,1

* Įskaitant priešmokyklinukus, išskyrus besimokančius ikimokyklinio ugdymo skyriuose.

Duomenų šaltinis: ŠVIS

3.3 lentelė. Tautinių mažumų mokomosiomis kalbomis veikiančių ikimokyklinio ugdymo (IU) įstaigų ir bendrojo ugdymo (BU) mokyklų skaičius

	2015–2016	2016–2017	2017–2018	2018–2019
IU įstaigos	92	92	90	91
Rusų m. k.	16	16	17	12
Lenkų m. k.	8	8	8	7
Įvairiakalbės	68	68	65	72
BU mokyklos	120	118	114	107
Rusų m. k.	34	29	28	27
Lenkų m. k.	52	52	50	49
Įvairiakalbės	34	37	36	31

Duomenų šaltinis: ŠVIS

3.4 lentelė. Ikimokyklinio ugdymo įstaigos pagal ugdomąsias kalbas savivaldybėse 2018–2019 m. m.

	Rusų k.	Lenkų k.	Lietuvių ir rusų k.	Lietuvių ir lenkų k.	Rusų ir lenkų k.	Lietuvių, rusų ir lenkų k.	Iš viso
Kauno m.	–	–	1	–	–	–	1
Kėdainių r.	–	–	1	–	–	–	1
Klaipėdos m.	4	–	9	–	–	–	13
Šalčininkų r.	–	3	–	6	–	–	9
Švenčionių r.	–	–	1	–	–	1	2
Trakų r.	–	–	–	5	–	1	6
Vilniaus m.	5	1	13	2	5	12	38
Vilniaus r.	–	3	–	13	–	2	18
Visagino	3	–	–	–	–	–	3
Iš viso	12	7	25	26	5	16	91

Duomenų šaltinis: ŠVIS

3.5 lentelė. Bendrojo ugdymo mokyklos tautinių mažumų mokomosiomis kalbomis pagal tipus savivaldybėse

	Pradinės	Progimnazijos	Pagrindinės	Gimnazijos	Iš viso
Vilniaus m.	7	2	12	16	37
Vilniaus r.	2	–	11	18	31
Šalčininkų r.	–	–	7	9	16
Trakų r.	–	–	1	5	6
Visagino	–	2	1	2	5
Klaipėdos m.	–	4	2	2	8
Kauno m.	–	–	–	1	1
Šiaulių m.	–	–	–	1	1
Širvintų r.	–	–	1	–	1
Švenčionių r.	–	–	–	1	1
Iš viso	9	8	35	55	107

Duomenų šaltinis: ŠVIS

Neformalusis vaikų švietimas

Neformaliojo vaikų švietimo plėtra ir veiklų įvairovės didinimas sudaro galimybes vaikų saviraiškai ir tobulėjimui, padeda siekti aukštesnių rezultatų. Šalyje veikia neformaliojo vaikų švietimo mokyklos ir formalųjį švietimą papildančio ugdymo mokyklos, kuriose vykdomos ilgalaikės programos. 2018 m. vidutiniškai šalyje neformaliojo vaikų švietimo programose mokykloje ir kitur dalyvavo 60,3 proc. mokinių (2015 m. – tik apie 20 proc.). Per pastaruosius trejus metus vaikų dalyvavimo neformaliojo švietimo programose mastai augo.

Įdiegus 2015 m. neformaliojo švietimo krepšelį galimybių vaikams užsiimti papildomo ugdymo veiklomis padaugėjo. Padaugėjo neformaliojo vaikų švietimo mokyklų ir formalųjį švietimą papildančio ugdymo mokyklų, išaugo programų pasiūla, padidėjo jose dalyvaujančių mokinių skaičius (3.6 lentelė). Iš viso neformaliojo vaikų švietimo galimybėmis besinaudojančių mokinių dalis 2015–2018 m. padidėjo 3 kartus, padidėjo vaikų, lankančių būrelius tiek mokykloje, tiek už mokyklos ribų, dalis (3.15 pav.)

Didesnė mokinių dalis lankė neformaliojo švietimo programas už mokyklos ribų, mieste mokinių, dalyvaujančių neformaliojo švietimo programose, dalis buvo didesnė nei kaime. Nors skirtumas tarp mokinių skaičiaus mieste ir kaime didelis, tačiau dalyvaujančių dalies skirtumai nėra labai dideli (3.7 lentelė).

Mokiniai gali rinktis įvairiausias neformaliojo vaikų švietimo programas pagal savo interesus ir poreikius. Daugiausia mokinių 2018 m. dalyvavo šių krypčių programose: sporto (apie 64 tūkst. mokinių, 27,2 proc. berniukų, 12 proc. mergaičių, lyginant su visais neformaliojo švietimo programose dalyvaujančiais mokiniiais); muzikos (apie 30 tūkst. mokinių, 12 proc. mergaičių, 6,3 proc. berniukų); dailės (14,7 tūkst. mokinių, 6,5 proc. mergaičių, 2 proc. berniukų); choreografijos (16,6 tūkst. mokinių, 8,4 proc. mergaičių, 2 proc. berniukų); kalbų (6,2 tūkst. mokinių); pilietiškumo (5,6 tūkst. mokinių); techninės kūrybos (apie 5 tūkst. mokinių); informacinių technologijų (daugiau kaip 3,3 tūkst. mokinių). Po 1,5–2,7 tūkst. mokinių dalyvavo turizmo, gamtos ir ekologijos, teatro, technologijų, saugaus eismo, etnokultūros programose. Visose kitose programose dalyvavo dar daugiau kaip 10 tūkst. mokinių.

Lyginant savivaldybes pagal mokinių, mokykloje ir kitur besinaudojančių neformaliojo vaikų švietimo galimybėmis, dalį, matyti, kad kiek daugiau nei dviejuose trečdaliuose savivaldybių ši mokinių dalis didesnė nei šalies vidurkis, jose neformaliojo vaikų švietimo programose dalyvauja nuo 60 iki 82 proc. vaikų (3.16 pav.). Mažiausiai vaikų užsiima tokiomis veiklomis Jurbarko r., Šakių r. ir net Vilniaus mieste, kuriame neformaliojo švietimo programų pasiūla tikrai didelė.

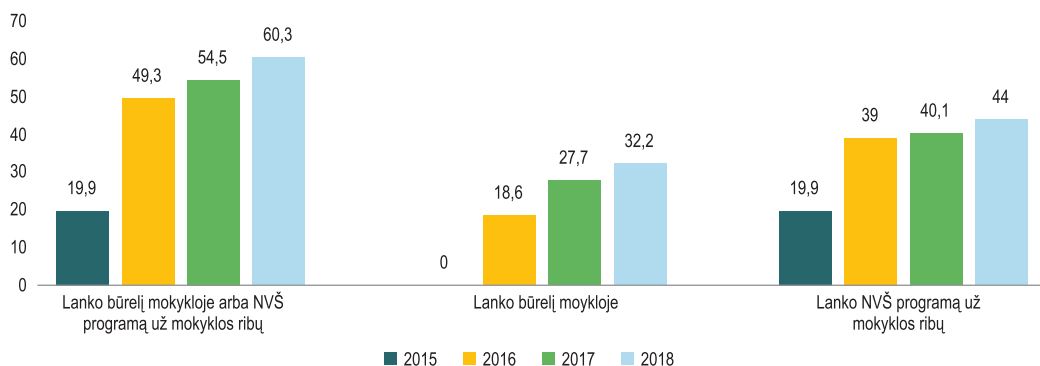
Tautinių mažumų vaikams sudarytos palankios sąlygos lankyti neformaliojo vaikų švietimo programas tautinių mažumų kalba. Neformalusis švietimas sudaro palankias sąlygas integruotis tautinėms mažumoms į šalies gyvenimą, edukacinę, kultūrinę ir kt. veiklą. Nuo 2015 m. mokyklų, vykdančių neformaliojo vaikų švietimo programas tautinių mažumų kalbomis, padaugėjo dvigubai, taip pat daugiau nei du kartus padaugėjo mokinių, dalyvaujančių įvairiose jų programose (3.8 lentelė). Šių neformaliojo vaikų švietimo mokyklų Vilniaus mieste veikė 12, Vilniaus rajone – 1, Šalčininkų rajone – 4, Visagine – 3.

3.6 lentelė. Neformaliojo vaikų švietimo įstaigų, programų ir jose dalyvaujančių mokinių skaičius

	Neformaliojo vaikų švietimo mokyklos		Formalųjį švietimą papildančio ugdymo įstaigos	
	2015	2018	2015	2018
Įstaigos	152	207	36	58
Programos	1322	2694	412	962
Mokiniai	36747	69489	9787	26685

Duomenų šaltinis: ŠVIS

3.15 pav. Neformaliojo vaikų švietimo galimybėmis mokykloje ir už jos ribų besinaudojančių mokinių dalis (proc.) (išskyrus ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupių vaikus)

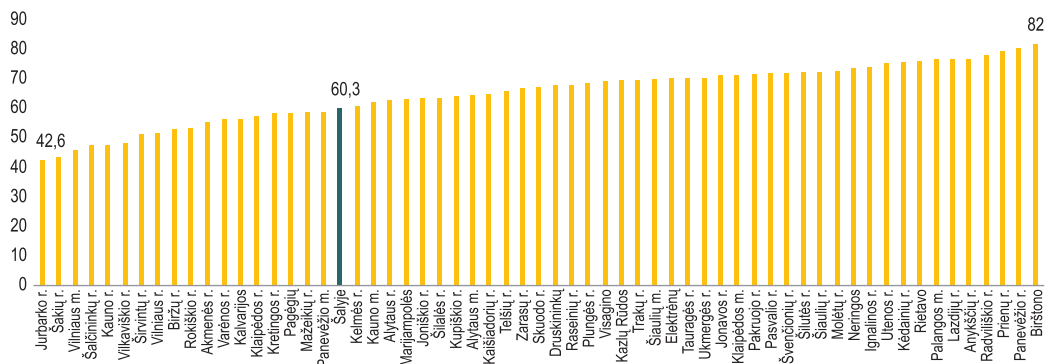
Duomenų šaltinis: ŠVIS

3.7 lentelė. Neformaliojo vaikų švietimo galimybėmis mokykloje ir už jos ribų besinaudojančių mokinių skaičius ir dalis (proc.) 2018 m.

	Šalyje		Mieste		Kaime	
	Skaičius	Dalis	Skaičius	Dalis	Skaičius	Dalis
Lanko būrelį mokykloje arba NVŠ programą už mokyklos ribų	195 376	60,3	160 288	60,2	35 376	60,6
Lanko būrelį mokykloje	104 285	32,2	82 816	37,1	21 469	31,1
Lanko NVŠ programą už mokyklos ribų	142 449	43,9	119 962	45	22 487	38,8

Duomenų šaltinis: ŠVIS

3.16 pav. Neformaliojo švietimo galimybėmis mokykloje ir kitur besinaudojančių mokinių dalis (proc.) savivaldybėse 2018 m.

Duomenų šaltinis: ŠVIS

3.8 lentelė. Formalųjį švietimą papildančio ugdymo mokyklos ir neformaliojo vaikų švietimo mokyklos tautinių mažumų kalbomis (arba kartu su valstybine lietuvių kalba) ir vaikų skaičius jose

	Mokyklų skaičius	Lenkų k.	Rusų k.	Lietuvių ir lenkų k.	Lietuvių ir rusų k.	Lietuvių, rusų ir lenkų k.	Mokinių skaičius
2015	10	1	1	–	6	2	2259
2016	20	1	1	2	8	8	4488
2017	19	–	–	2	9	8	4213
2018	20	–	–	2	9	9	5320

Duomenų šaltinis: ŠVIS

Švietimo pagalba

Socialinių pedagogų, specialiųjų pedagogų, psichologų, socialinių darbuotojų, sveikatos priežiūros specialistų skaičius bendrojo ugdymo mokyklose rodo, kiek išplėtotą specialioji pedagoginė, specialioji, socialinė pedagoginė, psichologinė pagalba, sveikatos priežiūra ir kiek ji prieinama visiems mokiniams. 2018 m. bendrojo ugdymo mokyklose dirbo 2,3 tūkst. pagalbą mokiniui teikiančių specialistų. Tačiau šimtui mokinių vidutiniškai teko vos 0,7 specialisto. Mieste dirba 74 proc. švietimo pagalbą teikiančių specialistų, tačiau kaimo mokyklose jų daugiau tenka 100-ui mokinių. Vis dar apie dešimtadalis šalies mokyklų neturi jokio švietimo pagalbos specialisto.

Nuo 2017 m. rugsėjo 1 d. pradėtos koordinuotai teikti švietimo pagalbos, socialinių ir sveikatos priežiūros darbuotojų paslaugos vaikams nuo gimimo iki 18 metų, asmenims, turintiems didelių ar labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių (iki 21 metų) ir jų tėvams (globėjams, rūpintojams). Savivaldybėse įsteigta koordinatoriaus pareigybė.

Ikimokyklinio ugdymo įstaigose švietimo pagalbą teikia specialieji pedagogai, logopedai, psichologai. Per 2015–2018 m. ikimokyklinio ugdymo įstaigose jų gretos pasipildė, pirmiausia logopedais, tačiau kaimo įstaigose šių specialistų vis tiek labai mažai (3.9 lentelė). Vaikų skaičiai, tenkantys vienam pagalbos specialistui, kiek sumažėjo, specialistų krūvis mažėja, labiau psichologams miesto įstaigose, o kaime – logopedams (3.10 lentelė).

Bendrojo ugdymo mokyklose pagalbos specialistai teikia specialiąją, socialinę pedagoginę, specialiąją pedagoginę, psichologinę pagalbą. 2018 m., lyginant su 2015 m., iš viso pagalbos specialistų mokyklose sumažėjo 4,5 proc. Sumažėjo beveik visų sričių specialistų (asmenų), išskyrus tiflopedagogus, skaičius mokyklose, tačiau miesto mokyklose specialistų šiek tiek padaugėjo (3.11 lentelė). Šalyje ir miestuose kiek padidėjo specialistų, tenkančių 100-ui mokinių, skaičius. Kaimo mokyklose jų mokiniams tenka santykinai daugiau (3.17 pav.).

Per trejų metų laikotarpį iki 2018 m. padidėjo krūvis vienam specialiąją pedagoginę ir (ar) specialiąją pagalbą teikiančiam specialistui (specialiajam pedagogui, logopedui), dirbančiam su specialiųjų poreikių turinčiais mokiniams – vidutiniškai vienam specialistui tenkantis specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių skaičius šalyje išaugo (nuo beveik 40 mokinių iki beveik 44 mokinių), padidėjo tiek mieste, tiek kaime (3.19 pav.).

2018 m., lyginant su 2015 m., sumažėjo mokyklų, neturinčių nė vieno švietimo pa-

galbos specialisto, dalis. Kaime tokių mokyklų dalis yra didesnė nei mieste, bet irgi mažėja (3.18 pav.). Kiek mažiau nei trečdalis (28,3 proc.) šalies mokyklų neturi nė vieno specialiojo pedagogo (logopedo), kaime tokių mokyklų dalis yra mažesnė nei mieste (3.20 pav.). Kitokia padėtis su psichologais bendrojo ugdymo mokyklose – šalyje psichologų neturi daugiau kaip pusė mokyklų (apie 53 proc.). Miesto mokyklose padėtis geresnė, tik 37,7 proc. mokyklų neturi šių specialistų. Tik apie ketvirtadalis kaimo mokyklų turi psichologą (3.21 pav.). Padėtis lyginant su 2015 m. gerėja, bet nespėjamai.

Savivaldybes lyginant pagal tai, kokia dalis mokyklų neturi nė vieno švietimo pagalbos specialisto, matyti, kad nemaža savivaldybių (24) visas mokyklas yra aprūpinusios bent vienu švietimo pagalbos specialistu (3.22 pav.). Kitose savivaldybėse mokyklų, neturinčių nė vieno švietimo pagalbos specialisto, dalis svyruoja nuo 3,2 iki 30 proc. Pažymėtina, kad net Vilniaus m. 18,1 proc. mokyklų, Klaipėdos m. – 9,8 proc. mokyklų pagalbos specialistų nėra. Kita vertus, mokykloms į pagalbą ateina pedagoginės psichologinės tarnybos, kurios greta kitų savo funkcijų teikia psichologinę, socialinę pedagoginę, specialiąją pedagoginę pagalbą švietimo įstaigose, kuriose nėra pagalbos mokiniui specialistų. Taip pat jos koordinuoja švietimo pagalbos teikimą savo aptarnaujamos teritorijos mokiniams (vaikams), jų tėvams (globėjams, rūpintojams), mokytojams, kitiems švietimo įstaigos darbuotojams ir švietimo teikėjams.

3.9 lentelė. Švietimo pagalbos specialistų skaičius ikimokyklinio ugdymo įstaigose

	Iš viso		Mieste		Kaime	
	2015	2018	2015	2018	2015	2018
Specialiųjų pedagogų	75	81	72	81	3	–
Logopedų	551	588	514	540	37	48
Psichologų	45	61	44	60	1	1

Duomenų šaltinis: LSD

3.10 lentelė. Vaikų skaičius, tenkantis vienam pedagoginiam darbuotojui (švietimo pagalbos specialistui) ikimokyklinio ugdymo įstaigose

	Iš viso		Mieste		Kaime	
	2015	2018	2015	2018	2015	2018
Specialiajam pedagogui	1541	1492	1399	1297	4958	–
Logopedui	210	206	196	195	402	328
Psichologui	2568	1981	2289	1751	14875	15763

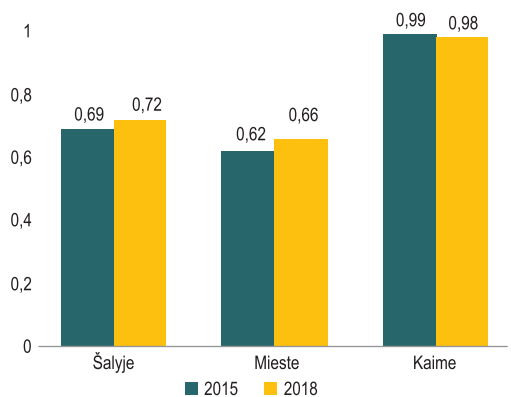
Duomenų šaltinis: LSD

3.11 lentelė. Bendrojo ugdymo mokyklų pedagoginių darbuotojų, teikiančių mokiniui pagalbą, skaičius

		Logo- pedai	Specialieji pedagogai	Surdope- dagogai	Tiflope- dagogai	Psicho- logai	Socialiniai pedagogai	Iš viso
2015	Šalyje	464	470	23	5	472	967	2401
	Iš jų mieste	320	327	21	5	386	626	1685
2018	Šalyje	451	456	17	7	452	911	2294
	Iš jų mieste	315	343	16	7	390	627	1698

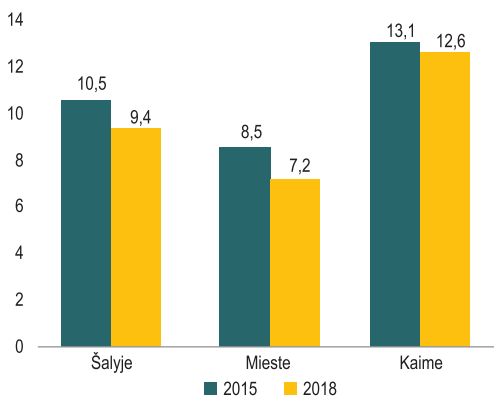
Duomenų šaltinis: LSD

3.17 pav. Pagalbos specialistų skaičius, tenkantis 100-ui mokinių

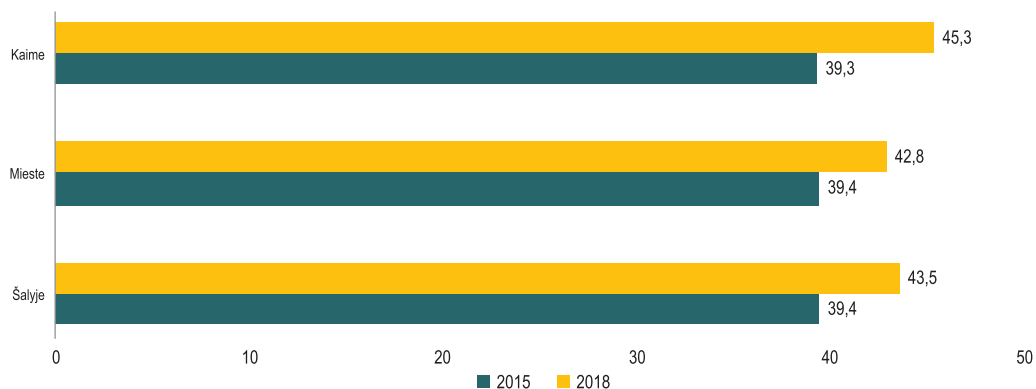
Duomenų šaltinis: ŠVIS

3.18 pav. Mokyklų, neturinčių jokio švietimo pagalbos specialisto, dalis (proc.)

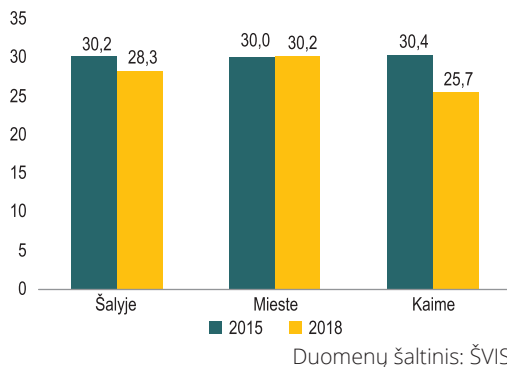
Duomenų šaltinis: ŠVIS

3.19 pav. Vienam specialiąją pedagoginę ir (ar) specialiąją pagalbą teikiančiam specialistui (specialiajam pedagogui, logopedui) vidutiniškai tenkantis specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių skaičius

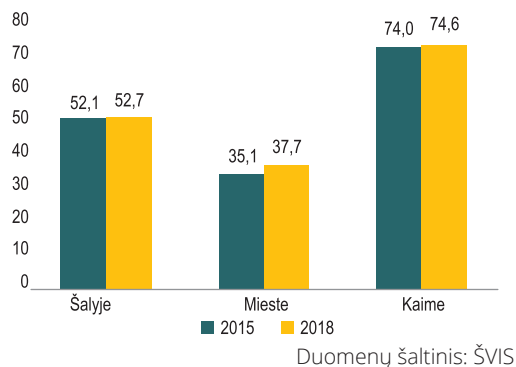

Duomenų šaltinis: ŠVIS

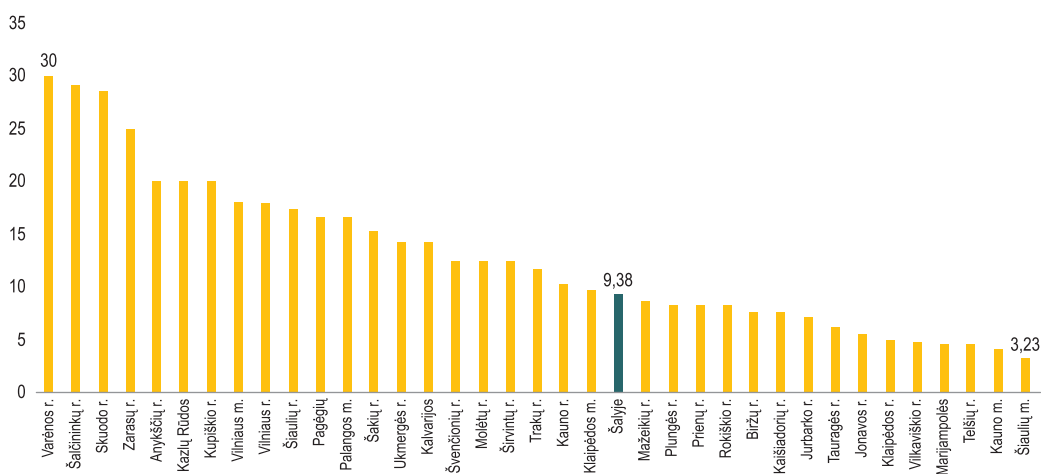
3.20 pav. Mokyklų, neturinčių specialiojo pedagogo (logopedo), dalis (proc.)

3.21 pav. Mokyklų, neturinčių psichologo, dalis (proc.)

3.22 pav. Mokyklų, neturinčių jokio švietimo pagalbos specialisto, dalis (proc.) 2018 m.*

* Savivaldybėse, kurios paveiksle nepažymėtos, visos mokyklos turi bent po vieną švietimo pagalbos specialistą.

Duomenų šaltinis: ŠVIS

Parama besimokantiesiems

Augantys ir įvairėjantys ugdymosi poreikiai, geresnio švietimo prieinamumo, geresnių ugdymosi sąlygų ir lygių ugdymosi galimybių siekis įpareigoja valstybę teikti finansinę ir kitokią paramą besimokantiesiems. Didžiausią finansinę ir kitokią paramą gaunančiųjų dalį sudaro besimokantieji pagrindinio ugdymo lygmenyje. Apie pusę profesinio mokymo įstaigų mokinių gauna stipendiją. Apie 47 proc. kolegijų studentų ir apie 43 proc. universitetų pirmosios pakopos studentų studijuoja savo lėšomis, todėl materialinė parama gali padėti išlikti švietime ir siekti aukštesnio išsilavinimo. Nemokamą maitinimą gauna 22 proc. šalies bendrojo ugdymo mokyklų mokinių.

Įvairiuose švietimo lygmenyse finansinę ir kitokią paramą gaunančių besimokančiųjų dalis 2018 m. buvo mažesnė, lyginant su 2015 m. (3.23 pav.). Tai gali būti apie gerėjančią socialinę ekonominę padėtį arba griežtesnę paramos teikimo tvarką. Didesnę dalį paramą gaunančiųjų bendrojo ugdymo lygmens mokinių sudaro besimokantieji pagal pagrindinio ugdymo programas (14,3 proc.). Tarp studentų didžiausią paramą gauna doktorantūros, rezidentūros ir meno aspirantūros studentai (13,4 proc.).

Vyriausybės strateginės analizės centro (buv. MOSTA) duomenimis, mažų pajamų šeimų mokiniai dvigubai dažniau pereina mokytis į profesinio mokymo įstaigas nei kiti mokiniai. Profesinio mokymo įstaigų mokiniai, aukštųjų mokyklų studentai gali gauti stipendijas, jiems gali būti teikiama materialinė parama. Socialinės paramos mokiniui įstatymu parama numatoma tik besimokantiesiems pagal bendrojo ugdymo programas. 2015 m. stipendijas gavo 22 815 profesinio mokymo įstaigų mokinių (arba 49 proc.), 2018 m. – 17 756 mokiniai (arba beveik 52 proc.). Dauguma pirminio profesinio mokymo mokinių gauna stipendiją. Maksimali stipendija siekia apie 29 eurus, minimali – kiek daugiau nei 10 eurų. Nepakankama finansinė ir kitokia parama gali tapti iškritimo iš švietimo sistemos priežastimi.

Kolegijų ir universitetų studentams gali būti mokamos socialinės, skatinamosios ir studijų stipendijos. Aukštųjų mokyklų pirmosios, antrosios pakopos ir vientisųjų studijų studentams Vyriausybės nustatyta tvarka iš valstybės biudžeto lėšų gali būti mokamos socialinės stipendijos. Kolegijų studentams skiriamos 11 rūšių stipendijos, universitetų studentams – 15 rūšių. Studijų stipendijas gauna nedidelė studentų dalis, per pastaruosius trejus metus kolegijų studentų, gaunančių šią stipendiją, skaičius sumažėjo 1,5 karto, universitetų studentų – kiek padidėjo (3.25 pav.).

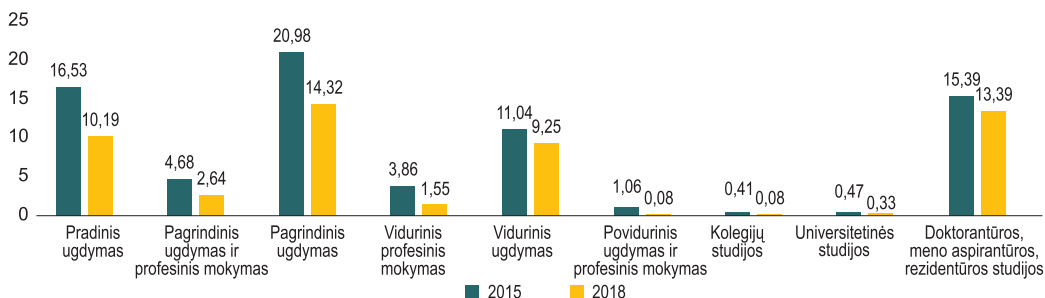
Didelė parama studijuojantiesiems yra galimybė mokytis valstybės finansuojamose vietose. Tokią galimybę 2018 m. turėjo daugiau kaip pusė (apie 53 proc.) kolegijų stu-

dentų (nuo 2015 m. jų dalis sumažėjo) (3.24 pav.). Nuo 2015 m. iki 2018 m. padidėjo universitetų studentų, kurie studijuoja valstybės finansuojamose vietose, dalis, ypač pirmosios studijų pakopos. Didžiausią studentų, kurie mokosi valstybės finansuojamose vietose, dalį sudaro trečiosios universitetų studijų pakopos studentai.

Nemenka parama bendrojo ugdymo mokyklų mokiniams, gyvenantiems nepalankiomis socialinėmis sąlygomis (skurdo rizikos sąlygomis), yra mokyklose teikiamas nemokamas maitinimas. Nemokamą maitinimą šalyje 2018 m. gavo 22,1 proc. bendrojo ugdymo mokyklų mokinių. 2015–2017 m. mažėjo mokyklų, kuriose nemokamai maitinamų vaikų dalis didelė arba vidutinė, padaugėjo mokyklų, kuriose nemokamai maitinama apie ketvirtis mokinių (3.26 pav.). Panaši padėtis tiek miestuose, tiek kaimuose (3.27 pav.) – daugėja mokyklų, kuriose nemokamai maitinamų mokinių dalis siekia ketvirtadalį.

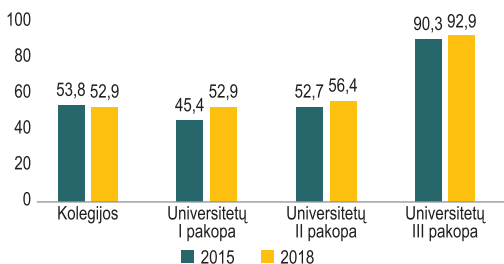
Savivaldybėse nemokamai maitinamų mokinių dalis svyruoja nuo 5,8 iki 34,4 proc. (3.28 pav.). Pažymėtina, kad vidutiniškai mažiausia nemokamą maitinimą gaunančių mokinių dalis yra didžiųjų miestų savivaldybėse – jų mokyklose tokių mokinių dalis nesiekia 12 proc., tik Panevėžio m. yra apie 13 proc.

3.23 pav. Besimokančiųjų, kurie gauna finansinę ir kitokią paramą, dalis (proc.), lyginant su visais to lygmens besimokančiais

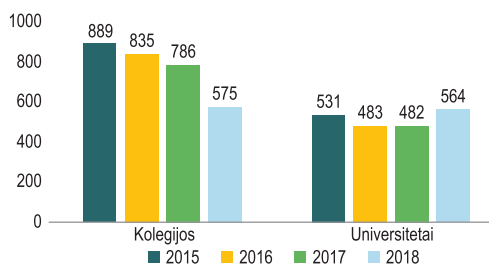
Duomenų šaltinis: ŠVIS

3.24 pav. Studentų, kurie studijuoja valstybės finansuojamose studijų vietose, dalis (proc.)

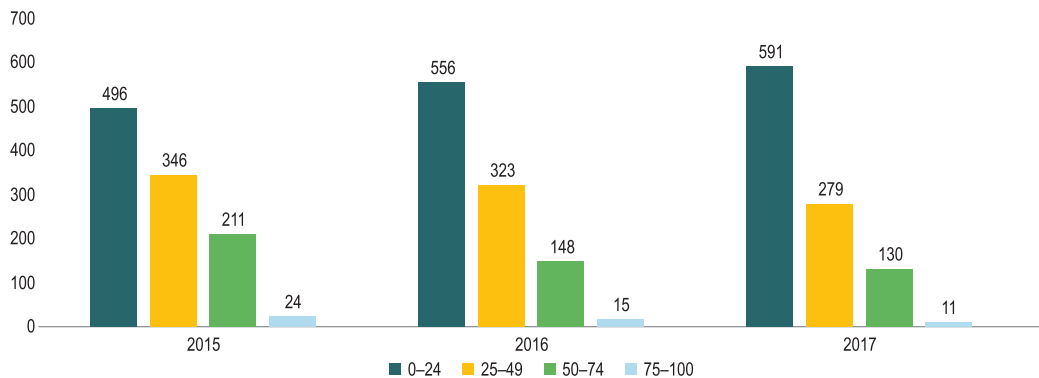
Duomenų šaltinis: LSD

3.25 pav. Studijų stipendijas gaunančių studentų skaičius

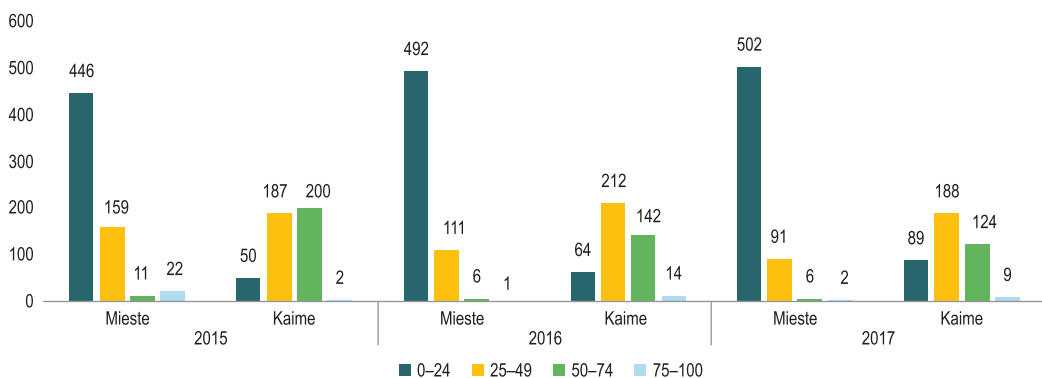
Duomenų šaltinis: LSD

3.26 pav. Bendrojo ugdymo mokyklų skaičius pagal mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą, dalį (proc.)

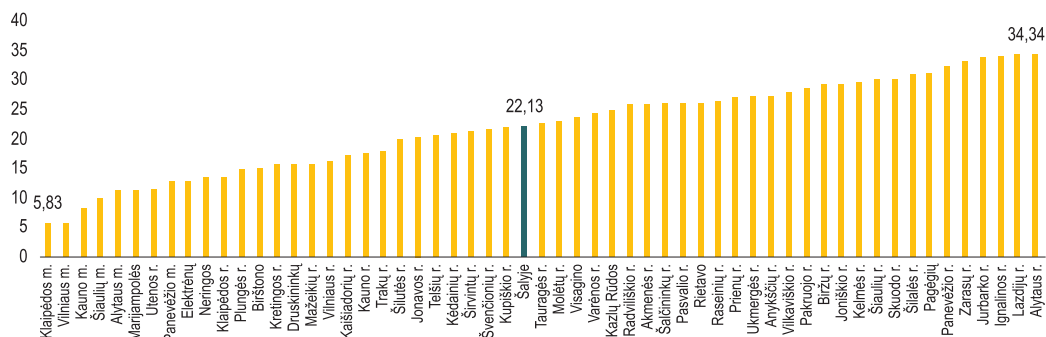
Duomenų šaltinis: LSD

3.27 pav. Bendrojo ugdymo mokyklų skaičius pagal mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą, dalį (proc.) mieste ir kaime

Duomenų šaltinis: ŠVIS

3.28 pav. Nemokamą maitinimą gaunančių mokinių dalis (proc.) savivaldybėse 2017–2018 m. m.

Duomenų šaltinis: ŠVIS

MOKYKLŲ VEIKLOS KOKYBĖ

Aukštojo mokslo įstaigų veiklos kokybės vertinimas

Skatindamas aukštųjų mokyklų veiklos kokybę Studijų kokybės vertinimo centras vykdo ketinamų vykdyti studijų programų, vykdomų studijų programų ir aukštųjų mokyklų veiklos kokybės vertinimą ir akreditavimą. Daugiausiai (39) sprendimų akredituoti 2018 m. buvo priimta vertinant magistrantūros studijų programas. Daugiausia neakreditavimo atvejų – vertinant laipsnio neteikiančias studijas. Daugiausia akredituojamos socialinių mokslų kryptių grupės programos.

Studijų kokybės vertinimo centras 2018 m. priėmė sprendimus dėl 2017 m. pradėtų vertinti 89 vykdomų studijų programų ir 41 sprendimą dėl ketinamų vykdyti studijų programų akreditavimo (iš jų 22 sprendimai (54 proc.) – akredituoti ketinamą vykdyti studijų programą). 2018 m. daugiau kaip pusė programų – 51 – buvo akredituota 6 metams, 32 buvo akredituotos 3 metams, neakredituotos 6 studijų programos (3.29 pav.), iš jų: 1 neakredituota studijų programa buvo vykdoma kolegijoje, 5 – universitetuose (iš jų 3 – antrosios pakopos).

Per visą 2010–2018 m. laikotarpį 6 metams akredituota 52 proc. studijų programų, 3 metams – 45 proc., neakredituota – 3 proc. visų vertintų studijų programų.

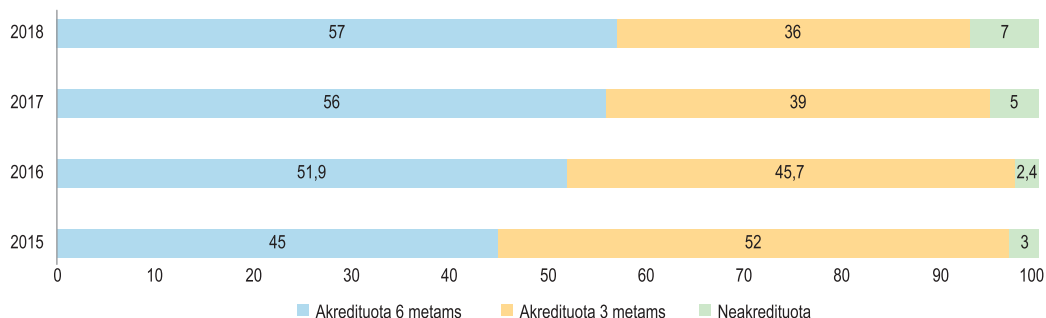
2018 m. iš viso akredituotos 15-os studijų kryptių studijų programos. Daugiausiai, kaip ir 2017 m., buvo akredituota socialinių mokslų kryptių grupei priklausančių studijų programų – 51 (4 studijų kryptių). Mažiausiai 2018 m. buvo akredituota fizinių mokslų, sveikatos mokslų ir informatikos mokslų (po 2 studijų programas) kryptių grupėms priklausančių studijų programų.

Sprendimai dėl ketinamų vykdyti studijų programų akreditavimo priimami atlikus išsamų ekspertinį programos vertinimą. Teigiamai įvertintos ketinamos vykdyti studijų programos akredituojamos programos vykdymo laikotarpiui ir dar vieneriems studijų metams.

2018 m. aukštosios mokyklos SKVC pateikė 57 ketinamas vykdyti studijų programas (2015 m. – 65, 2016 m. – 97, 2017 m. – 55), iš jų 17 programų buvo akredituota, 6 – neakredituotos, 10 – vertinimo procedūra buvo nutraukta, 12 – vertinimo procesas dar nepasibaigęs, 12 – vertinimas pasibaigęs, bet sprendimas dar nepriimtas. Vertinimui daugiausiai buvo pateikta verslo ir viešosios vadybos studijų kryptių grupės programų – 10. Informatikos mokslų ir ugdymo mokslų grupių ketinamų vykdyti studijų programų buvo pateikta po 9, socialinių mokslų – 8. Vertinti ir akredituoti buvo

pateikta 33 kryptių ketinamos vykdyti studijų programos: daugiausiai pedagogikos krypties – 8, informacijos sistemų krypties ir vadybos krypties – po 4. Ketinamas vykdyti studijų programas vertinti pateikė 21 aukštoji mokykla: 11 kolegijų ir 10 universitetų.

3.29 pav. Vykdomų studijų programų vertinimo ir akreditavimo rezultatai (dalis proc.)

Duomenų šaltinis: SKVCS

Bendrojo ugdymo mokyklų veiklos kokybės vertinimas

Mokyklų veiklos įsivertinimas ir išorinis vertinimas – viena švietimo kokybės gerinimo sąlygų. Iš mokyklų įsivertinimo ir išorinio vertinimo rezultatų sprendžiama apie mokyklų veiklos kokybę, stebima kaita, numatomos veiklos tobulinimo perspektyvos. 2018 m. vertintose bendrojo ugdymo mokyklose geriausiai buvo įvertinta ugdymosi aplinkos sritis, prasčiausiai – ugdymo(si) ir mokinių patirčių sritis. Vertinant stebėtas pamokas taip pat geriausiai buvo įvertintos ugdymosi aplinkos, o prasčiausiai – kiekvieno mokinio pažanga ir pasiekimai. Tai rodo, kad ugdymo procese ugdymosi aplinkai skiriama daugiau dėmesio negu mokinių ugdymui ir pasiekimams.

2007–2018 m. išorinis vertinimas atliktas iš viso 777 bendrojo ugdymo mokyklose (2015–2018 m. įvertinta 270 mokyklų; 3.12 lentelė). Nuo 2017 m. pasikeitė mokyklų veiklos kokybės įsivertinimo metodika – sumažintas sričių, temų, rodiklių skaičius, visi rodikliai pergrupuoti, tarpusavyje glaudžiau susieti priežasties ir pasekmės ryšiais. Pakito ir pamokos vertinimo objektai.

2018 m. buvo vertintos 75 bendrojo ugdymo mokyklos. Pagal atnaujintą bendrojo ugdymo mokyklų išorinio vertinimo organizavimo ir vykdymo tvarką buvo vertinamos keturios mokyklų veiklos sritys. 2018 m., panašiai kaip ir 2017 m., mokyklų veikla dažniausiai vertinta 2 ar 3 lygiu. 2018 m. sumažėjo mokyklų, įvertintų aukščiausiu, 4 lygiu. 2018 m. nė viena mokyklos veiklos sritis nebuvo įvertinta N lygiu (labai prasta kokybė) (3.13 lentelė). Vidutiniškai veiklos sričių vertinimas svyravo nuo 2,3 iki 2,8 lygio. Geriausiai mokyklose vertinamos sritys yra ugdymosi aplinkos (mokyklų fizinė aplinka, įgalinanti mokytis, mokymasis ne mokykloje ir pan.) ir lyderystė ir vadyba (kurioje atsiskleidžia mokyklos veiklos planavimas ir organizavimas, veikimas komandomis ir asmeninis mokytojų meistriškumas). Prasčiausiai įvertinta ugdymo(si) ir mokinių patirčių sritis (3.30 pav.).

Išorinio vertinimo pabaigoje, įvertinę visus mokyklos veiklos aspektus, vertintojai sudaro sąrašą iš 10 stipriųjų mokyklos veiklų ir 5 tobulintinų veiklos aspektų. 2018 m. išorinio vertinimo metu didesnėje dalyje mokyklų kaip stiprieji buvo pripažinti įvairūs visų keturių veiklos sričių aspektai, dažniausiai ugdymosi aplinkos srities (3.31 pav.). Didžiausioje dalyje mokyklų (60 proc.) stipriuotu veiklos aspektu buvo pripažinta mokyklos tinklaveika. Maždaug penktadalyje mokyklų kaip stiprusis aspektas buvo nurodytas ugdymas mokyklos gyvenimu. 2018 m. kaip stiprieji buvo pripažinti net 8 tie patys kaip 2017 m. aspektai, tik didesnėje dalyje mokyklų.

Mokyklų išorinis vertinimas atskleidė ir tobulintinus mokyklos veiklos aspektus. Išorės vertintojai kiekvienoje mokykloje nurodė po 5 pagrindinius tobulintinus veiklos

aspektus. 2018 m. tarp dažniausiai pripažintų tobulintinai buvo įvairūs visų sričių aspektai. Dažniausiai išorės vertintojai tobulintinai nurodė ugdymo(si) ir mokinių patirčių srities aspektus (3.32 pav.). Vertintojų nuomone, ugdymo(si) sričiai mokykloje verta skirti daugiau dėmesio. 2017 m. ir 2018 m. vertintose mokyklose sutapo 5 veiklos aspektai, dažniausiai nurodomi kaip tobulintini.

Pakito ir pamokos vertinimo objektai – vietoj iki 2016 m. buvusių 8 vertinimo objektų pagal naują metodiką vertinami penki (3.33 pav.). Šių penkių sričių veikla vertinama pagal 5 lygių skalę. Vertinimo metu stebimos visos mokyklos veiklos sritys: ugdymo(si) veiklos (pamokos), projektai, klasės valandėlės, neformalusis švietimas ir kt., taip pat stebima ir kiekvieno mokytojo veikla.

2018 m. vertintose mokyklose buvo stebėtos 6 145 pamokos. Pamokų komponentų įvertinimų vidurkiai svyruoja nuo 2,4 iki 2,7 lygio (3.33 pav.). 2018 m. beveik visi pamokų komponentai buvo įvertinti geriau nei 2017 m. (tiesa, vertintos kitos mokyklos). Vidutiniškai geriausiai pamokose buvo įvertintos ugdymosi aplinkos (apie 60 proc. teigiamų vertinimų), prasčiausiai – kiekvieno mokinio pažanga ir pasiekimai (apie 7 proc. prastų įvertinimų ir 57 proc. patenkinamų) (3.34 pav.).

3.12 lentelė. Bendrojo ugdymo mokyklų, kuriose vyko išorinis vertinimas, skaičius

	2015	2016	2017	2018
Vertintų mokyklų skaičius	47	80	68	75

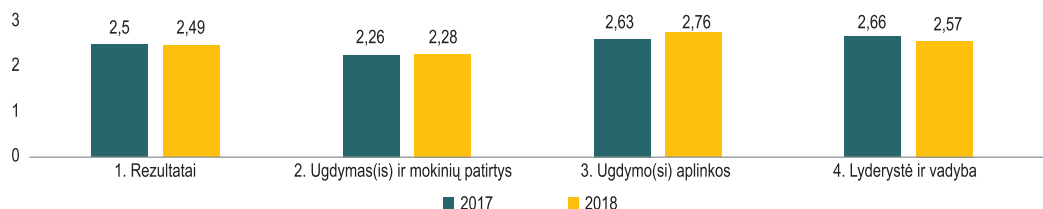
Duomenų šaltinis: NMVA

3.13 lentelė. Bendrojo ugdymo mokyklų skaičius pagal veiklos kokybės įvertinimų lygiais

	1 lygis		2 lygis		3 lygis		4 lygis	
	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018
Rezultatai	–	–	35	38	32	37	1	–
Ugdymas(is) ir mokinių patirtys	–	1	50	52	18	22	–	–
Ugdymo(si) aplinkos	–	–	27	20	39	53	2	2
Lyderystė ir vadyba	–	–	27	33	37	41	4	1

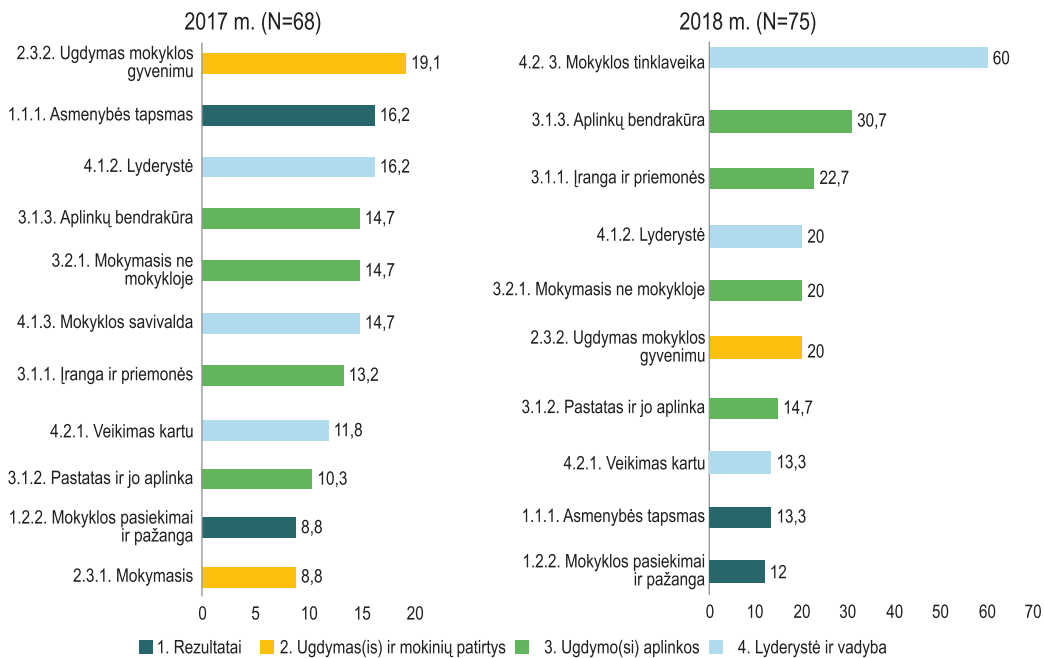
Duomenų šaltinis: NMVA

3.30 pav. Mokyklos veiklos sričių vertinimo lygiais vidurkiai

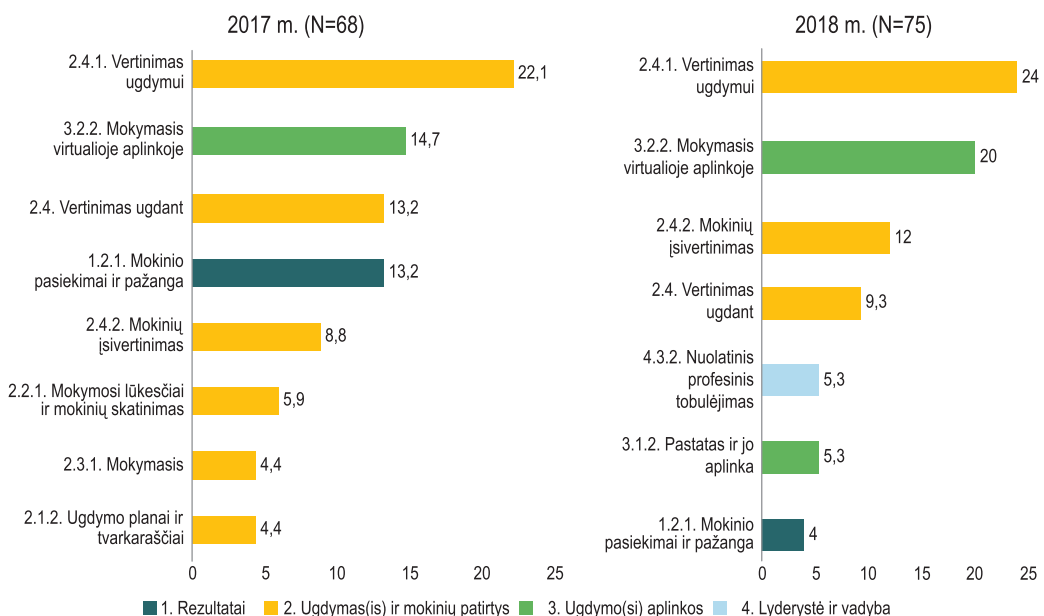
Duomenų šaltinis: NMVA

3.31 pav. Mokyklų dalis (proc.) pagal išorinio vertinimo metu nustatytus stipriuosius veiklos aspektus

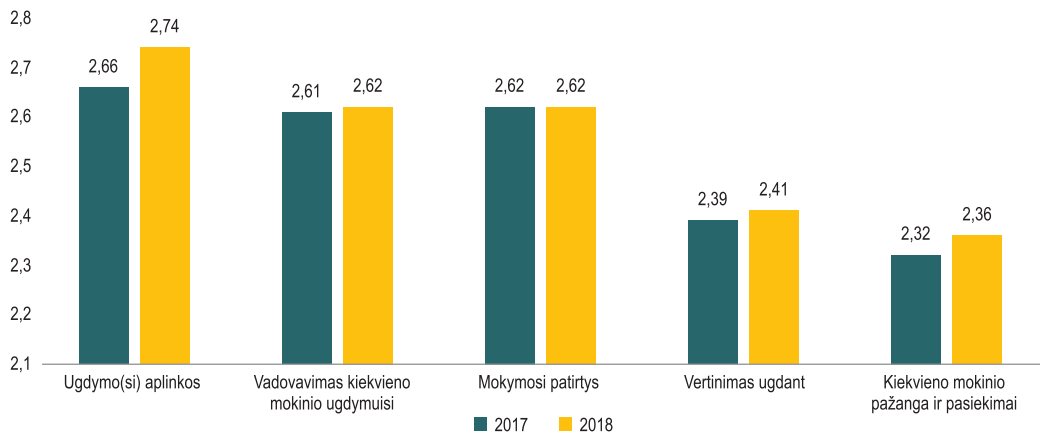
Duomenų šaltinis: NMVA

3.32 pav. Mokyklų dalis (proc.) pagal išorinio vertinimo metu nustatytus tobulintinus veiklos aspektus

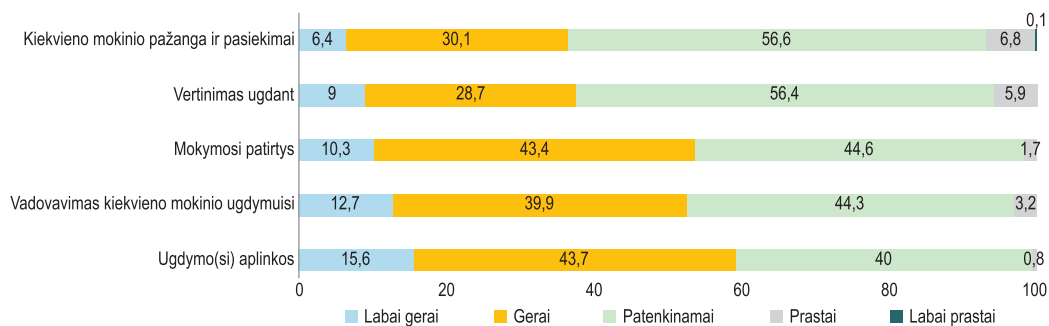
Duomenų šaltinis: NMVA

3.33 pav. Stebėtų pamokų komponentų įvertinimų vidurkiai (2017 m. – N=6967; 2018 m. – N=6145)

Duomenų šaltinis: NMVA

3.34 pav. Stebėtų pamokų dalis (proc.) pagal jų kokybės įvertinimą 2018 m.

Duomenų šaltinis: NMVA

IV. ŠVIETIMO REZULTATAI

Mokinių mokymosi pasiekimai, mokymosi tęsimo, stojimo į aukštąsias mokyklas ir aktyvumo darbo rinkoje rodikliai netiesiogiai atskleidžia švietimo kokybės lygį, valstybės sudaromų sąlygų asmeniui ugdytis tinkamumą, naudojamų švietimo išteklių efektyvumą ir veiksmingumą.

Nacionalinio mokinių pasiekimų patikrinimo rezultatai

Nacionalinio mokinių pasiekimų patikrinimo rezultatai rodo, kad 4, 6 ir 8 klasių mokinių pasiekimai nuo 2015 iki 2018 m. pagerėjo. Daugelyje tikrintų sričių išaugo mokinių, pasiekiančių pagrindinį ir aukštesnįjį pasiekimų lygį, dalis, o demonstruojančių patenkinamą ar net nepatenkinamą pasiekimų lygį dalis sumažėjo. Per šį laikotarpį pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo rezultatai, priešingai, pablogėjo. Išaugo nepatenkinamą lygį ir sumažėjo pagrindinį ir aukštesnįjį lygį pasiekiančių mokinių dalis.

Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose mokymosi pažangą per paskutinius du metus (2017–2018 m.) padarė kas antras šeštos ar aštuntos klasės mokinys. Didžiausia dalis šeštokų mokymosi pažangą padarė skaitymo srityje, mažiausia – matematikos, o aštuntokų didžiausia dalis pažangą padarė rašymo srityje, mažiausia – skaitymo.

2018 m. Lietuvoje neskelbti nauji tarptautinių mokinių pasiekimų ir gebėjimų tyrimų rezultatai, todėl šioje apžvalgoje pateikiama tik nacionalinio lygmens tyrimų pastarųjų metų rezultatų apžvalga.

NMPP yra neprivalomas mokykloms ir taikomas kaip formuojamasis vertinimas. Jo paskirtis – suteikti švietimo dalyviams grįžtamojo ryšio informacijos apie mokinių mokymosi rezultatus. Ši informacija reikalinga priimant sprendimus, kaip toliau galėtų būti tobulinamas mokymas ir mokymasis mokinio, mokytojo, klasės, mokyklos, savivaldybės ir nacionaliniu lygmenimis.

2018 m. atlikto NMPP testų rezultatai parodė, kad **2 klasės** mokiniai visose tikrintose srityse (matematikos, skaitymo, rašymo) surinko ne mažiau kaip 2/3 visų galimų taškų (4.1 pav.). Didžiausią jų dalį antrokai surinko atlikdami rašymo (kalbos sandaros pažinimo) testą, mažiausią – atlikdami rašymo (teksto kūrimo) testą. Lyginant 2 klasės 2016 m., 2017 m. ir 2018 m. testų bendruosius rezultatus matyti, kad kai kurių ugdymo turinio sričių vidutiniai rezultatai kito nedaug: nuo 2017 iki 2018 m. kiek labiau pagerėjo skaitymo rezultatai, nuo 2016 iki 2017 m. – rašymo (testo kūrimo) rezultatai. Tačiau tvirtai teigti, kad antrokų pasiekimai pagerėjo, negalima, nes jiems skirti testai 2018 m. buvo naujai parengti ir, nors buvo standartizuoti, tačiau nebuvo kalibruoti (t. y. parengti taip, kad būtų galima lyginti įvairių metų rezultatus).

2018 m., lyginant su 2015 m., **4 klasės** mokinių pasiekimai buvo geresni: visose tikrintose srityse išaugo aukštesnįjį lygį pasiekusių ketvirtokų dalis, sumažėjo mokinių, demonstruojančių nepatenkinamą pasiekimų lygį, dalis (4.2 pav.). 2018 m. iš visų testuotų ugdymo turinio sričių geriausi ketvirtokų pasiekimai buvo pasaulio pažinimo srityje, prasčiausi – skaitymo. Aukštesnįjį lygį gamtos mokslų srityje pasiekė maždaug kas antras NMPP dalyvavęs ketvirtokas, skaitymo srityje – kas trečias.

6 klasės mokinių 2018 m. NMPP rezultatai kokybiniu požiūriu, pagal pasiekimų lygius, buvo daug žemesni nei 4 klasės mokinių (4.2 pav.). Daug mažesnė dalis 6 klasės mokinių pasiekė matematikos ir rašymo aukštesnįjį pasiekimų lygį, tačiau skaitymo aukštesnįjį pasiekimų lygį pasiekė panaši mokinių dalis. Lyginant su 2015 m., išaugo skaitymo ir matematikos aukštesnįjį lygį pasiekusių šeštokų dalis, o rašymo – beveik nepakito. Nepatenkinamą pasiekimų lygį demonstruojančių šeštokų dalis sumažėjo visose vertintose srityse.

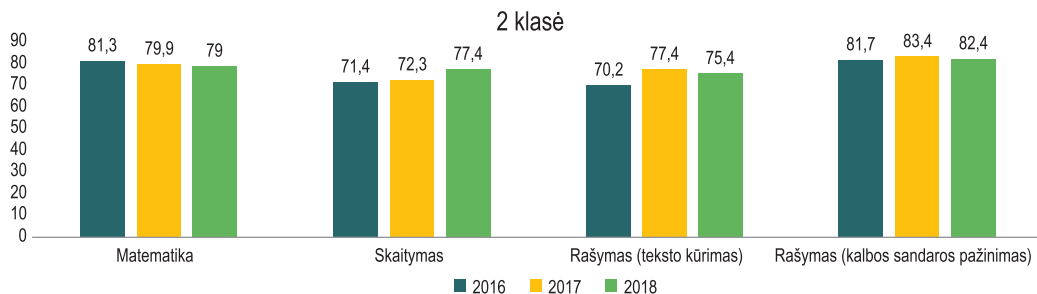
8 klasės mokinių NMPP rezultatai 2018 m., lyginant su 2015 m., pagerėjo beveik visose srityse: ypač pagerėjo gamtos mokslų ir socialinių mokslų, kiek kukliau – matematikos ir skaitymo srityse, tačiau rašymo srityje rezultatai pablogėjo (4.2 pav.). Nors beveik trečdaliu išaugo šios srities aukštesnįjį pasiekimų lygį pasiekusiųjų dalis, tačiau beveik dvigubai išaugo ir nepatenkinamą lygį tepasiekusių aštuntokų dalis. Gamtos mokslų srityje aukštesnįjį lygį 2018 m. pasiekė du penktadaliai, socialinių mokslų srityje – beveik trečdalis, skaitymo srityje – maždaug ketvirtadalis, o matematikos – kiek daugiau nei šeštadalis NMPP dalyvavusių aštuntokų. Rašymo srityje aukštesnįjį lygį pasiekė tik dešimtadalis mokinių.

Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose mokymosi pažangą per paskutinius dvejus metus padarė kas antras šeštos ir kas antras aštuntos klasės mokinys. Didžiausia dalis šeštokų mokymosi pažangą padarė skaitymo srityje, mažiausia – matematikos, o aštuntokų didžiausia dalis pažangą padarė rašymo, mažiausia – skaitymo srityje (4.3 pav.).

Baigusieji pagrindinio ugdymo programą, norėdami įgyti pagrindinio išsilavinimo pažymėjimą, dalyvauja privalomajame lietuvių kalbos ir literatūros, matematikos ir pasirenkamajame gimtosios kalbos (baltarusių, lenkų, rusų, vokiečių) pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinime (PUPP).

2018 m. blogiausiai mokiniai pasirodė per matematikos PUPP, per lietuvių kalbos ir literatūros – kiek geriau: maždaug ketvirtadalis (26,5 proc.) mokinių nepasiekė matematikos PUPP patenkinamo pasiekimų lygio, lietuvių kalbos ir literatūros – apie keturis kartus mažesnė dalis (6,3 proc.). Aukštesnįjį matematikos pasiekimų lygį pasiekė 6,5 proc. mokinių, lietuvių kalbos ir literatūros – du kartus didesnė mokinių dalis (13,1 proc.). Lyginant su 2015 m., PUPP tiek matematikos, tiek lietuvių kalbos ir literatūros rezultatai buvo prastesni: išaugo nepatenkinamą lygį ir sumažėjo pagrindinį ir aukštesnįjį lygį pasiekiančiųjų dalis (4.4 pav.).

4.1 pav. 2 klasės NMPP rezultatai (procentiniai rodikliai*) ir jų kaita** pagal testuojamas ugdymo turinio sritis

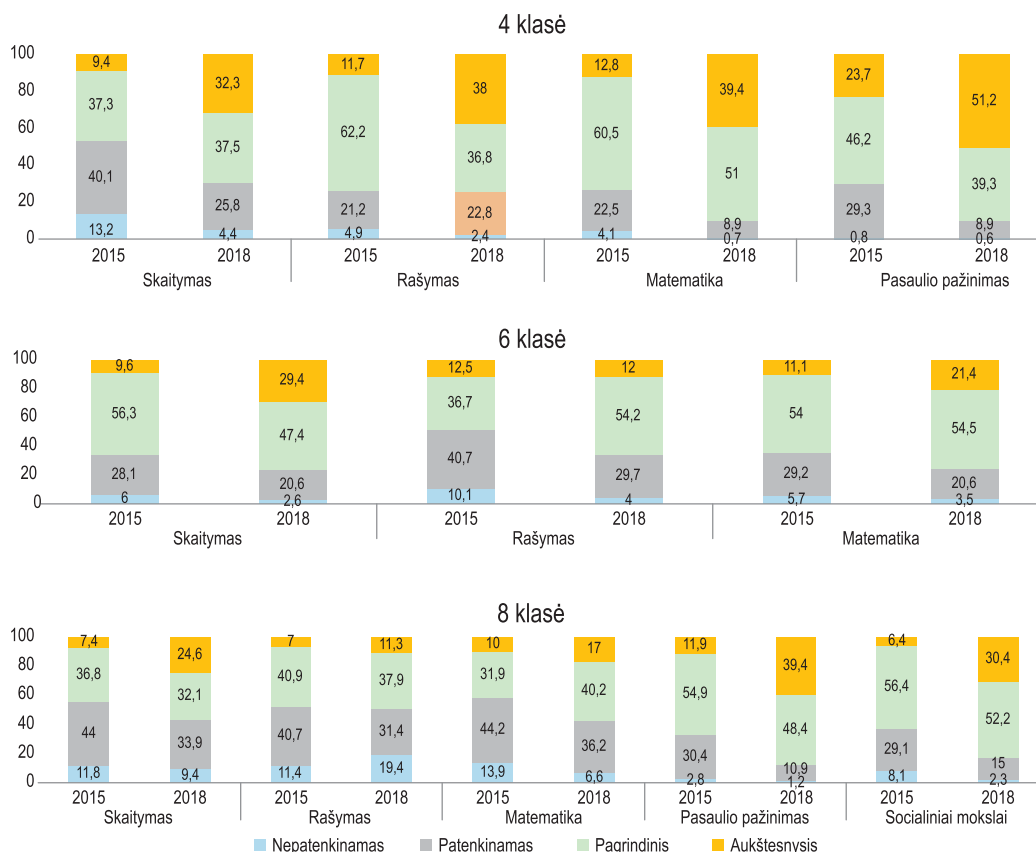

* Procentinis rodiklis rodo, kiek procentų visų galimų surinkti atitinkamo testo taškų vidutiniškai surinko mokiniai.

** 2018 m. naujai parengti testai buvo standartizuoti, tačiau nebuvo kalibruoti, t. y. parengti taip, kad būtų galima lyginti įvairių metų rezultatus.

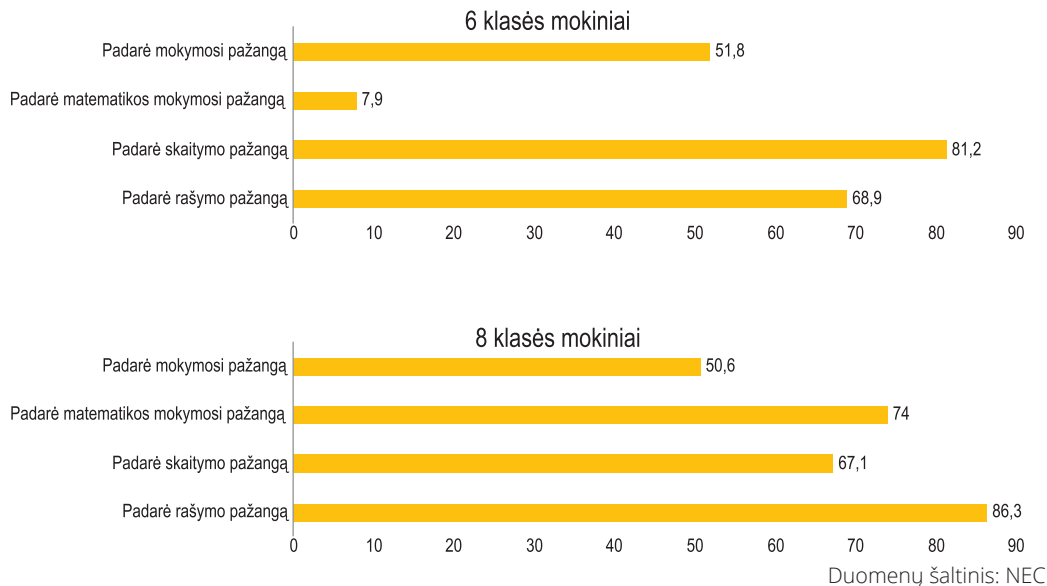
Duomenų šaltinis: 2018 metų nacionalinio mokinių pasiekimų patikrinimo ataskaita

4.2 pav. 4, 6 ir 8 klasės mokinių NMPP rezultatų pasiskirstymas (dalis proc.) pagal pasiekimų lygius

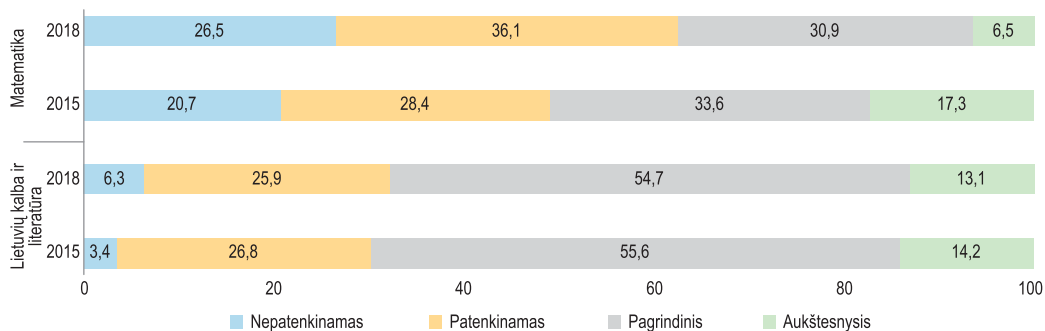

Duomenų šaltinis: 2018 metų nacionalinio mokinių pasiekimų patikrinimo ataskaita

4.3 pav. Per dvejus metus padariusių mokymosi pažangą mokinių dalis (proc.) pagal mokymosi sritis, 2018 m.

4.4 pav. Mokinių* pasiskirstymas (dalis proc.) pagal PUPP pasiekimų lygius

* Išskyrus profesinio mokymo įstaigų ir suaugusiųjų mokyklų mokinius.

Pastaba: lietuvių kalbos ir literatūros 2018 m. PUPP rezultatai pateikti be tautinių mažumų kalba besimokančiųjų rezultatų.

Duomenų šaltinis: NEC

Valstybinių brandos egzaminų rezultatai

Mažėjant mokinių skaičiui, mažėjo laikančių valstybinius brandos egzaminus mokinių skaičius, bet mažėjo ir išlaikiusiųjų VBE mokinių dalis. Lyginant su 2015 m., 2018 m. apibendrinto vidutinio savivaldybės mokyklų VBE rezultatų rodiklio⁴ reikšmė buvo mažesnė. Ypač suprastėjo matematikos, istorijos, kiek mažiau – geografijos ir fizikos rezultatai. Tačiau chemijos, biologijos, informacinių technologijų, lietuvių kalbos ir literatūros, anglų kalbos VBE rezultatai šiek tiek pagerėjo. Geriausius rezultatus 2018 m. mokiniai pademonstravo per anglų kalbos, prasčiausius – per matematikos VBE.

Nesubalansuota mokinių pasiekimų vertinimo sistema (analizuojant VBE rezultatus, matyti skirtumai tarp įvairių mokomųjų dalykų VBE įvertinimų, tarp to paties mokomojo dalyko įvairių metų VBE rezultatų, tarp mokyklose rašomų metinių pažymių ir atitinkamų dalykų VBE įvertinimų) sudaro kliūtis aukštosioms mokykloms pasirinkti geriausiai studijoms pasirėngusius abiturientus.

Lietuvoje brandos atestatui gauti mokinyse turi išlaikyti bent du brandos egzaminus (išskyrus atvejus, kai nuo pasirinkto brandos egzamino mokyklos vadovo įsakymu abiturientas yra atleistas). Vienas iš jų privalomas – lietuvių kalbos ir literatūros. Šio egzamino tipą – valstybinį ar mokyklinį egzaminą – renkasi mokinyse. Be lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzamino, dar mokinyse gali rinktis ir laikyti ne daugiau kaip 6 dalykų brandos egzaminus. Taip pat mokinyse gali pasirinktinai parengti brandos darbą, kuris prilyginamas mokykliniam brandos egzaminui. Abiturientai, kurie nori Lietuvoje studijuoti nemokamai (išskyrus menų studijas), be lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzamino, privalo išlaikyti ir valstybinį matematikos egzaminą.

Mažėjant mokinių skaičiui Lietuvoje, 2018 m., lyginant su 2015 m., buvo mažiau ir laikančiųjų valstybinius brandos egzaminus (toliau – VBE), išskyrus matematikos (4.5 pav.). Labiausiai (beveik perpus) sumažėjo pasirinkusių laikyti chemijos VBE abiturientų skaičius, smarkiai sumažėjo laikiusiųjų geografijos VBE. Mažėjo ir laikiusių VBE abiturientų dalis. Laikiusiųjų gamtos mokslų, fizikos, chemijos ir informacinių technologijų VBE dalis 2018 m. nesiekė nė 10 proc. (chemijos – tik 5,05 proc.). Mažėjant besirenkančiųjų tokias svarbias šalies raidai studijų kryptis, kaip inžinerija, informatika, fiziniai mokslai, nebus galimybių užtikrinti šalies inžinerinės pramonės atsinaujinimo ir pažangios mokslo raidos.

⁴ Apibendrintas vidutinis savivaldybės mokyklų VBE rezultatų rodiklis apskaičiuojamas paverčiant standartizuotais taškais apibendrintą VBE rodiklį. Pastarasis apskaičiuojamas sudedant du dėmenis. Pirmasis dėmuo – vidutinis VBE balų skaičius, tenkantis vienam mokyklos abiturientui. Jis apskaičiuojamas visų egzaminus laikiusių abiturientų gautų VBE balų sumą dalijant iš bendro abiturientų skaičiaus. Antrasis dėmuo – vidutinis mokinių gautas VBE balų skaičius. Jis apskaičiuojamas visų egzaminus laikiusių mokinių gautų VBE įvertinimų balais sumą dalijant iš laikytų egzaminų skaičiaus.

2018 m. bent vieną VBE išlaikė 94 proc. abiturientų, 3 ir daugiau VBE – 72 proc. Lyginant su 2015 m., išlaikiusiųjų VBE dalis nors ir nedaug, tačiau sumažėjo (4.6 pav.). Didžiausia abiturientų dalis neišlaikė matematikos ir lietuvių kalbos ir literatūros, mažiausia – anglų kalbos ir biologijos VBE (4.8 pav.).

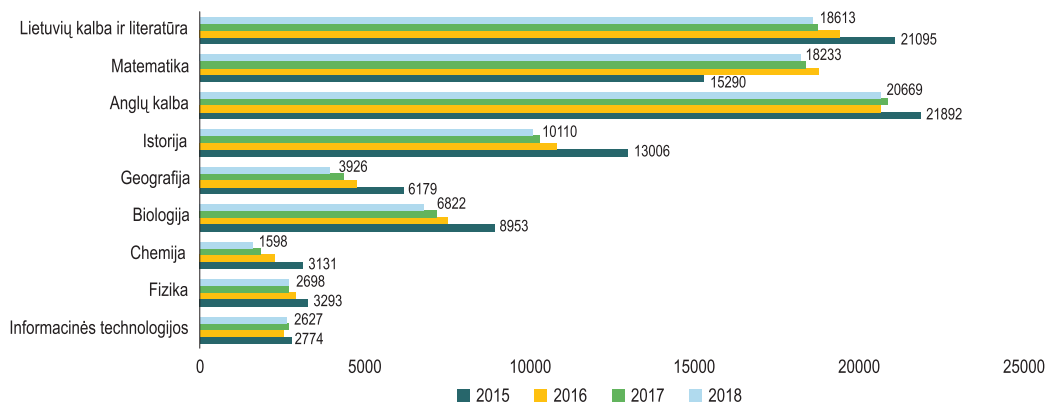
Apibendrintas vidutinis savivaldybės mokyklų VBE rezultatų rodiklis 2018 m., lyginant su 2015 m., sumažėjo 15,1 taško, nuo 227,7 iki 212,6. Vidutinis VBE surinktų taškų vidurkis labiausiai sumažėjo matematikos, istorijos, kiek mažiau – geografijos ir fizikos mokomųjų dalykų, o chemijos, biologijos, informacinių technologijų, lietuvių kalbos ir literatūros, anglų kalbos – išaugo (4.7 pav.).

Aukščiausius mokymosi rezultatus 2018 m. abiturientai pademonstravo per anglų kalbos VBE, žemiausius – per matematikos. Aukštesnįjį pasiekimų lygį per anglų kalbos VBE pasiekė beveik trečdalis abiturientų, biologijos – penktadalis, lietuvių kalbos ir literatūros – dešimtadalis, o istorijos ir matematikos – mažiau nei dešimtadalis (4.8 pav.).

Lyginant 2018 m. VBE rezultatus pagal mokomuosius dalykus ir jų pasiekimų lygius matyti, kad jie labai skiriasi. Pavyzdžiui, matematikos VBE tik patenkinamą lygį pasiekė kas antras jį laikęs abiturientas, o pagrindinį – maždaug kas trečias, tuo tarpu lietuvių kalbos ir literatūros VBE – atvirkščiai. Neišlaikiusiųjų matematikos VBE dalis buvo 1,5 karto didesnė nei lietuvių kalbos ir literatūros ir net apie dvidešimt kartų didesnė nei anglų kalbos VBE (4.8 pav.). Dideli skirtumai ir istorijos bei biologijos VBE atveju. Biologijos VBE aukštesnįjį lygį pasiekė 2,3 karto didesnė mokinių dalis nei istorijos VBE, biologijos VBE neišlaikė beveik 4 kartus mažiau mokinių nei istorijos VBE. Lyginant to paties mokomojo dalyko VBE skirtingų metų rezultatus taip pat matyti nemaži skirtumai. Pavyzdžiui, 2018 m. matematikos aukštesnįjį lygį pasiekė beveik dvigubai mažesnė dalis nei 2015 m., o istorijos VBE 2018 m. neišlaikė beveik 8 kartus didesnė dalis šį egzaminą laikusių abiturientų nei 2015 m. Tokie rezultatai peršą mintį, kad įvairių mokomųjų dalykų VBE užduotys yra labai nevienodo sunkumo, o mokinių darbų vertinimo griežtumas labai skiriasi.

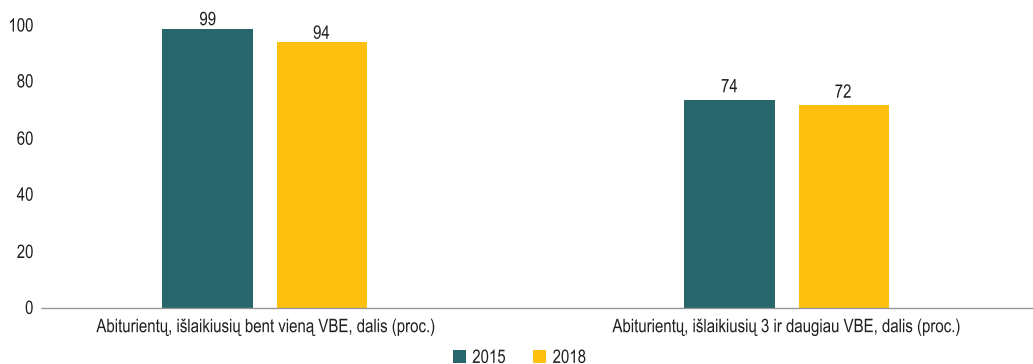
Esama ryškių skirtumų ir tarp mokyklose rašomų metinių pažymių ir atitinkamų dalykų valstybinių brandos egzaminų įvertinimų, nors valstybiniai brandos egzaminai vyksta jau daug metų (4.9 pav.). Todėl aukštosioms mokykloms nėra lengva atsirinkti geriausiai pasirengusius studijuoti abiturientus.

4.5 pav. Abiturientų skaičius pagal pasirinktus laikyti valstybinius brandos egzaminus

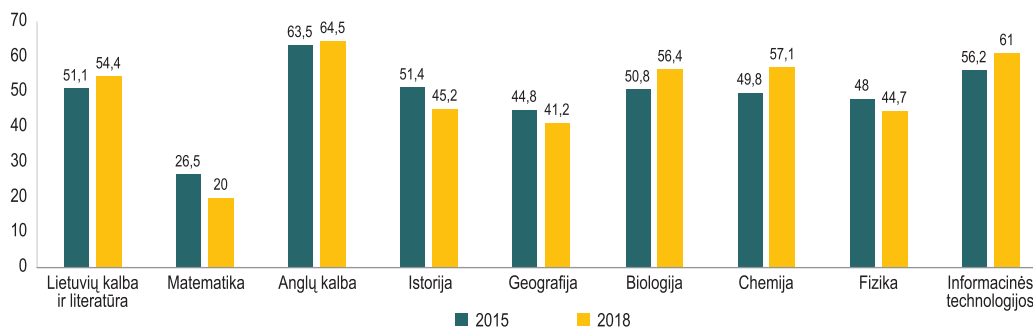
Duomenų šaltinis: NEC

4.6 pav. VBE išlaikiusių abiturientų dalis (proc.)

Duomenų šaltinis: NEC

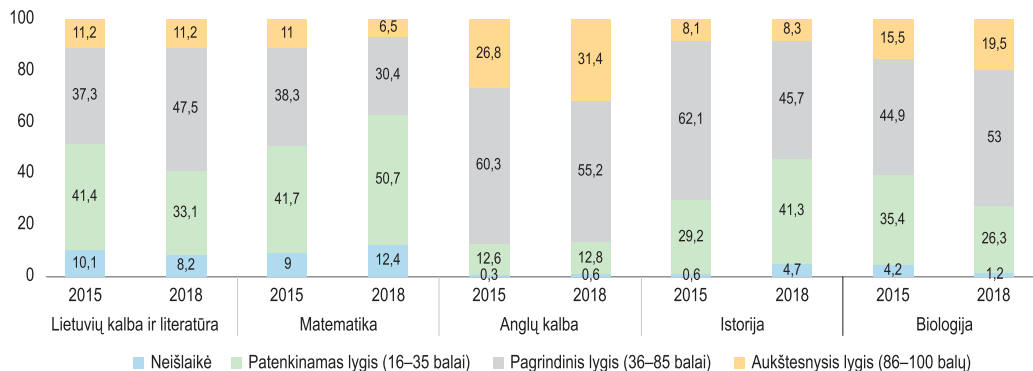
4.7 pav. Laikiusiųjų* VBE surinktų taškų vidurkis pagal mokomuosius dalykus

* Išskyrus eksternus ir buvusius mokinius.

Duomenų šaltinis: NEC

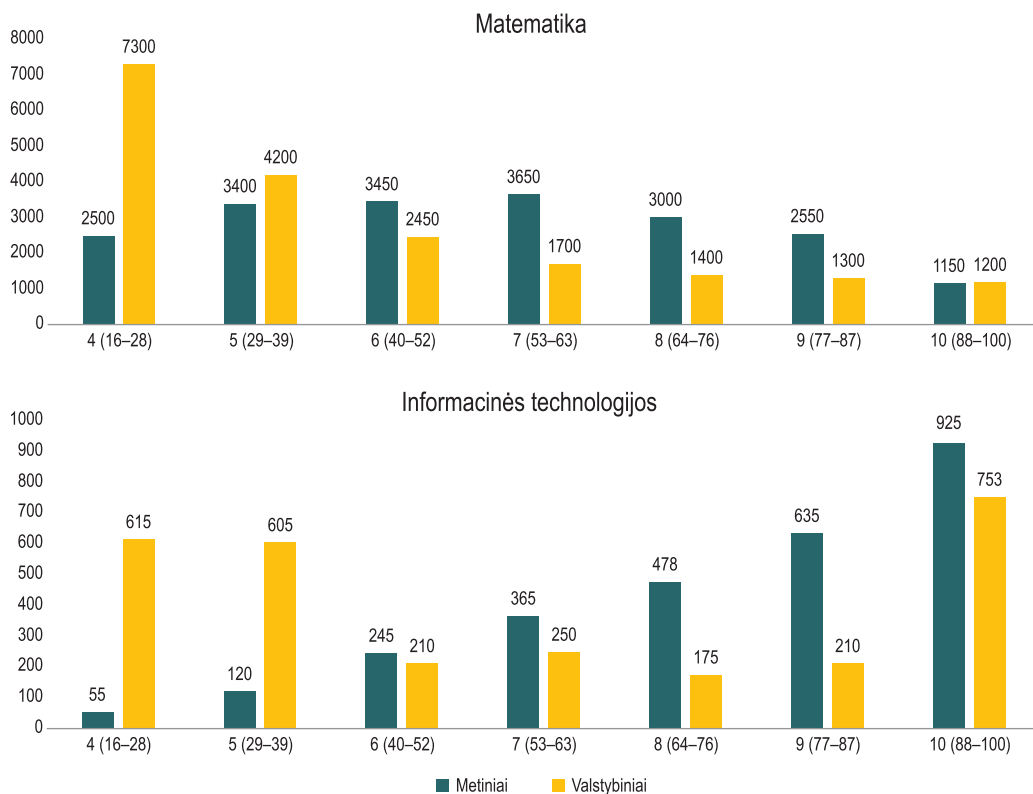
4.8 pav. Laikiusiųjų* VBE rezultatai pagal mokomuosius dalykus ir jų pasiekimų lygius, 2018 m.

* Išskyrus eksternus ir buvusius mokinius.

Duomenų šaltinis: NEC

4.9 pav. Metinių pažymių ir VBE įvertinimų (balais) neatitiktis, 2018 m.

Duomenų šaltinis: LAMA BPO

Saviraiškos pasiekimai

Lietuvoje 2018 m., lyginant su 2015 m., buvo mažesnis, nors ir nedaug, šalies olimpiadose ir konkursuose dalyvaujančių ir prizines vietas laimėjusių mokinių skaičius. 2018 m. šalies olimpiadose dalyvavo 1 694 mokiniai, iš kurių prizininkais tapo apie ketvirtadalis visų renginių dalyvių. Tarptautinėse olimpiadose dalyvavo 113 Lietuvos mokinių, iš kurių du penktadaliai iškovojo medalius (5 aukso, 20 sidabro, 23 bronzos).

Šalyje kasmet organizuojama gana daug nacionalinio lygmens renginių: konkursų, konferencijų, debatų, olimpiadų, čempionatų, kuriuose savo pasiekimus gali pademonstruoti gambiausi Lietuvos mokiniai. LMNŠC duomenimis, 2018 m. šalies olimpiadose ir konkursuose dalyvavo 1 694 Lietuvos mokyklų mokiniai, iš kurių prizus laimėjo 440 (arba maždaug ketvirtadalis visų dalyvių) (4.1 lentelė). Lyginant su 2015 m., dalyvių skaičius renginiuose sumažėjo 4,7 proc., prizininkų – 1,7 proc.

Nemaža mūsų šalies mokinių dalyvauja ir tarptautiniuose renginiuose (olimpiadose, konkursuose, čempionatuose). LMNŠC duomenimis, 2018 m. tarptautinėse olimpiadose ir konkursuose dalyvavo 113 mokinių. Prizininkais tapo 48 dalyviai, iš kurių 5 buvo apdovanoti aukso, 20 sidabro ir 23 bronzos medaliais (4.2 lentelė). Iš visų tais metais laimėtų medalių 8 buvo komandiniai. Aukso medalius Lietuvos mokiniai iškovojo Baltijos šalių informatikos ir tarptautinėse geografijos, muzikos, vokiečių kalbos olimpiadose. Dar 10 mokinių buvo įteikti pagyrimo raštai, vienam – specialusis prizas.

Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija kasmet skiria lėšų tokiems šalies renginiams organizuoti, taip pat pasirengti tarptautinėms olimpiadoms, stovykloms ir renginiams, kurie organizuojami kartu su kitomis institucijomis, ir tarptautiniams renginiams, kurie organizuojami Lietuvoje. Šiems renginiams organizuoti lėšų skiria ir privatūs asmenys, tačiau jų indėlis kol kas yra labai nedidelis. 2018 m. Švietimo, mokslo ir sporto ministerija nacionaliniams ir tarptautiniams renginiams organizuoti skyrė 426 tūkst. eurų, o privačių lėšų buvo gauta tik 12 tūkst. eurų, t. y. mažiau nei 3 proc. visų gautų lėšų. Lyginant su 2015 m., ŠMSM skiriamos lėšos šioms renginiams beveik nepakito.

4.1 lentelė. 2018 m. respublikinėse olimpiadose ir konkursuose dalyvavusių ir laimėjusių prizines vietas Lietuvos mokinių skaičius

Dalykas	Renginio pavadinimas	Dalyvių skaičius	Prizines vietas laimėjusiųjų skaičius
Fizika	Lietuvos mokinių olimpiada	118	27
Anglų k.	Lietuvos mokinių olimpiada	80	6
Prancūzų k.	Lietuvos mokinių olimpiada	30	6
Vokiečių k.	Lietuvos mokinių olimpiada	32	6
Geologija	Lietuvos mokinių jaunųjų geologų olimpiada	70	0
Geografija	Lietuvos mokinių olimpiada	78	15
Istorija	Lietuvos mokinių olimpiada	72	6
Rusų kalba	Lietuvos mokinių rusų (gimtosios ir užsienio) kalbos olimpiada	83	23
Lenkų kalba	Lietuvos mokinių olimpiada	26	6
Lietuvių kalba ir literatūra	Lietuvių kalbos ir literatūros olimpiada Lietuvos ir užsienio lietuviškų mokyklų mokiniams	145	36
Tautinių mažumų mokyklų mokinių lietuvių kalba	Tautinių mažumų mokyklų mokinių lietuvių kalbos olimpiada	31	6
Filosofija	Lietuvos mokinių olimpiada	32	9
Lotynų k.	Lietuvos mokinių lotynų kalbos ir antikos kultūros olimpiada	22	9
Dailė	Lietuvos mokinių olimpiada	66	6
Astronomija	Lietuvos mokinių olimpiada	36	9
Technologijos	Lietuvos mokinių olimpiada	116	21
Matematika	Lietuvos mokinių olimpiada	109	28
Informatika	Lietuvos mokinių olimpiada	50	21
Ekonomika	Lietuvos mokinių ekonomikos ir verslo olimpiada	81	20
Chemija	Lietuvos mokinių olimpiada	103	29
Biologija	Lietuvos mokinių olimpiada	108	21
Lietuvių kalba ir literatūra	Lietuvos mokinių meninio skaitymo konkursas	104	75
Lietuvių kalba ir literatūra, anglų, rusų, vokiečių ir prancūzų kalbos	Lietuvos mokinių jaunųjų filologų konkursas	102	55
Iš viso		1694	440

Duomenų šaltinis: LMNŠC

4.2 lentelė. 2018 m. tarptautinėse olimpiadose, konkursuose, debatuose dalyvavusių ir laimėjusių prizines vietas Lietuvos mokinių skaičius

Dalykas	Renginio pavadinimas	Miestas, šalis	Dalyvių skaičius	Prizines vietas laimėjusiųjų skaičius
Fizika	Tarptautinė olimpiada	Lisabona, Portugalija	5	3
Vokiečių kalba	Tarptautinė olimpiada	Freibergas, Vokietija	2	1
Muzika	Tarptautinė olimpiada	Talinas, Estija	6	6
Astronomija ir astrofizika	Tarptautinė olimpiada	Pekinas, Kinija	3	1
Chemija	Tarptautinė olimpiada	Praha, Čekija, ir Bratislava, Slovakija	4	3
Biologija	Tarptautinė olimpiada	Teheranas, Iranas	4	4
Chemija	Baltijos šalių olimpiada	Ryga, Latvija	6	1
Matematika	Tarptautinė olimpiada	Klužas-Napoka, Rumunija	6	2
Informatika	Tarptautinė olimpiada	Cukuba, Japonija	4	3
Matematika	Vidurio Europos mokinių olimpiada	Belsko-Biala, Lenkija	6	0
Matematika	Komandinė Baltijos kelio olimpiada	Sankt Peterburgas, Rusija	5	0
Informatika	Baltijos šalių olimpiada	Stokholmas, Švedija	6	4
Geografija	Tarptautinė olimpiada	Kvebekas, Kanada	4	4
Geografija	Baltijos šalių olimpiada	Valmiera, Latvija	8	4
Filosofija	Tarptautinė olimpiada	Baras, Juodkalnija	2	0
Gamtos mokslai	Tarptautinė jaunių gamtos mokslų olimpiada	Gaboronas, Botsvana	6	0
Rusų kalba	Tarptautinė olimpiada	Maskva, Rusija	6	0
Lenkų kalba	Tarptautinė olimpiada	Varšuva, Lenkija	9	2
Anglų kalba ir kt.	Pasaulio komandinių debatų čempionatas	Zagrebas, Kroatija, ir Liubliana, Slovėnija	5	0
Anglų kalba ir kt.	Pasaulio individualių debatų ir oratorinio meno čempionatas	Keiptaunas, Pietų Afrikos Respublika	5	0
Įvairūs dalykai	ES jaunųjų mokslininkų konkursas	Dublinas, Airija	1	0
Gamtos mokslai	Europos Sąjungos gamtos mokslų olimpiada	Liubliana, Slovėnija	6	6
Gamtos mokslai	Kinijos mokslo ir technologijų inovacijų konkursas	Čongčingas, Kinija	4	4
Iš viso			113	48

Duomenų šaltinis: LMNŠC

Socialinės emocinės kompetencijos

Dauguma Lietuvos mokinių jaučiasi patenkinti savo gyvenimu ir ši dalis atitinka Europos šalių vidurkį. Lietuvoje mažėja mokyklinio amžiaus vaikų savižudybių skaičius. Pagal alkoholio vartojimą, rūkymą ir patyčias Lietuva pasižymi prasčiausiais rodikliais Europoje, tačiau pagal lytinę elgseną – vienais geriausių.

Nors bent vieną prevencijos programą įgyvendinančių mokyklų dalis auga, tačiau siekinys – 100 proc. aprėptis – nėra įgyvendintas.

HBSC tyrimo⁵ duomenimis, dauguma (beveik 90 proc.) Lietuvos mokinių jaučiasi patenkinti savo gyvenimu – šis rodiklis nuo XXI a. pradžios nuolat gerėjo, nors po 2014 m. stabilizavosi. Pagal patenkintų gyvenimu mokinių dalį Lietuva atitinka Europos šalių vidurkį. 2015 m. PISA tyrimo duomenys patvirtina HBSC tyrimo rezultatus: Lietuvoje didesnė nei vidutiniškai tyrime dalyvavusių šalių 15-mečių dalis jaučiasi laimingi: 79 proc. Lietuvos mokinių savo pasitenkinimą gyvenimu įvertino 7,9 balo (skalė nuo 0 (labai blogai) iki 10 balų (puikiai)), tyrime dalyvavusiose šalyse – vidutiniškai 7,3 balo (tokį įvertinimą skyrė 71 proc. mokinių).

Vis dėlto Lietuva pasižymi bene prasčiausiais vaikų ir paauglių rodikliais Europoje pagal alkoholio vartojimą ir rūkymą. Vienas iš šešių Lietuvos mokinių yra linkęs reguliariai vartoti alkoholinius gėrimus, vienas iš dešimties kasdien vartoja tabako gaminius, tačiau naujų mėginančių vartoti šią psichotropinę medžiagą mokinių dalis mažėja (4.10 pav.). Tarp mokinių vietoj įprastų populiarėja elektroninių cigarečių vartojimas. 2018 m. 4 iš 10 apklaustų mokinių jau buvo bandę rūkyti elektronines cigaretes (2014 m. – 2–3 iš 10 mokinių), o nuolat šias cigaretes rūkė beveik kas penktas mokinis (2014 m. – kas dešimtas).

2018 m., lyginant su 2014 m., išaugo, nors ir nežymiai, 9 klasės mokinių, bandžiusių rūkyti kanapes, dalis ir sudarė apie penktadalį visų apklaustų mokinių. Kas dvyliktas apklaustas devintokas nurodė, kad per pastarąsias 30 dienų vartojo kanapes. Anksčiau lytinė elgsena būdinga šeštadaliui tirtų Lietuvos devintokų (4.10 pav.). Europoje šie rodikliai yra vieni iš geriausių.

Kumščiais konfliktus sprendžiančių mokinių dalis Lietuvoje taip pat mažėjo, nors ir nežymiai. Peštynės tarp Lietuvos mokinių yra mažiau paplitusios negu vidutiniškai Europos šalyse.

Patyčių mastas mokyklose, nors nežymiai, tačiau taip pat mažėjo. Per 2 mėnesius

⁵ HBSC tyrimas skirtas pažinti 11, 13 ir 15 m. amžiaus mokinių gyvenimą, elgseną ir sveikatą, įvertinti gyvenimo ir sveikatos pokyčius, atsirandančius dėl įvairių socialinių, politinių, ekonominių ir kitų pereinamųjų bei reformų. Tyrimas atliekamas kas 4 metus. Lietuva jame dalyvauja nuo 1994 m.

nė karto patyčių nepatyrusių mokinių dalis nuo 2014 m. iki 2018 m. išaugo 2 proc. punktais ir siekė 48,2 proc., tačiau kol kas pagal šį rodiklį smarkiai atsiliekama nuo *XVII Vyriausybės programos įgyvendinimo plano* 2020 metų ir *Valstybinės švietimo 2013–2022 metų strategijos* 2022 metų siekinio – 70 proc. Patyčias mokykloje vis dar patiria apie trečdalis 11–15 metų Lietuvos mokinių ir šis rodiklis, deja, kol kas išlieka vienas aukščiausių visoje Europoje.

Greta įprastų patyčių, esama ir patyčių virtualiojoje erdvėje. Internetu patyčias patiria šiek tiek mažiau nei dešimtadalis mokinių ir, džiugu, per pastaruosius ketverius (2014–2018) metus šio rodiklio reikšmė nepablogėjo (4.10 pav.).

Lietuvoje pastaruosius trejus (2015–2018) metus mažėjo jaunuolių (10–24 metų) savižudybių skaičius. 2018 m. 10–14 metų amžiaus grupėje savižudybių nebuvo fiksuota, o 15–24 metų amžiaus jaunuolių savižudybių skaičius, lyginant su 2015 m., sumažėjo perpus (4.11 pav.).

ŠVIS duomenimis, šalyje daugėja vaikų, kurie turi elgesio ir emocijų sutrikimų ir kuriems reikalinga tikslinga pagalba ugdantis socialines emocines kompetencijas (4.3 lentelė). Bendrojo ugdymo mokyklose daugiausia (apie pusę) tokių vaikų yra 5–8 klasėse (2018 m. – 2 469; 2015 m. – 2 053).

Siekiant spręsti šalyje patyčių, smurto, nepageidaujamo elgesio problemas ir pagelbėti socialinių emocijų sutrikimų turintiems mokiniams, 2016 m. priimta Švietimo įstatymo pataisa⁶, kuria bendrojo ugdymo mokyklos ir profesinio mokymo įstaigos įpareigotos „sudaryti sąlygas kiekvienam mokiniui nuolat dalyvauti bent vienoje nuoseklioje, ilgalaikėje socialines ir emocines kompetencijas ugdančioje prevencinėje programoje“. 2018 m. bent vieną prevencinę programą įgyvendino 85 proc. bendrojo ugdymo mokyklų, t. y. trečdaliu didesnė dalis nei 2015 m. (56,3 proc.) (4.4 lentelė).

4.3 lentelė. Elgesio ir emocijų sutrikimų turinčių mokinių skaičius

Mokslo metai	2015–2016	2016–2017	2017–2018	2018–2019
Šalyje*	4489	4815	5276	5820
Bendrojo ugdymo mokyklų bendrojo ugdymo klasėse**	3662	3915	4296	4717
Profesinio mokymo įstaigose***	5	7	25	32
Ikimokyklinio ugdymo įstaigose	261	285	300	370

* Besimokantys pagal bendrojo ugdymo programas; ** įskaitant priešmokyklinio ugdymo grupių vaikus, išskyrus besimokančius ikimokyklinio ugdymo skyriuose, specialiosiose ir jaunimo mokyklose; *** tik pagal bendrojo ugdymo programas besimokantys mokiniai.

Duomenų šaltinis: ŠVIS

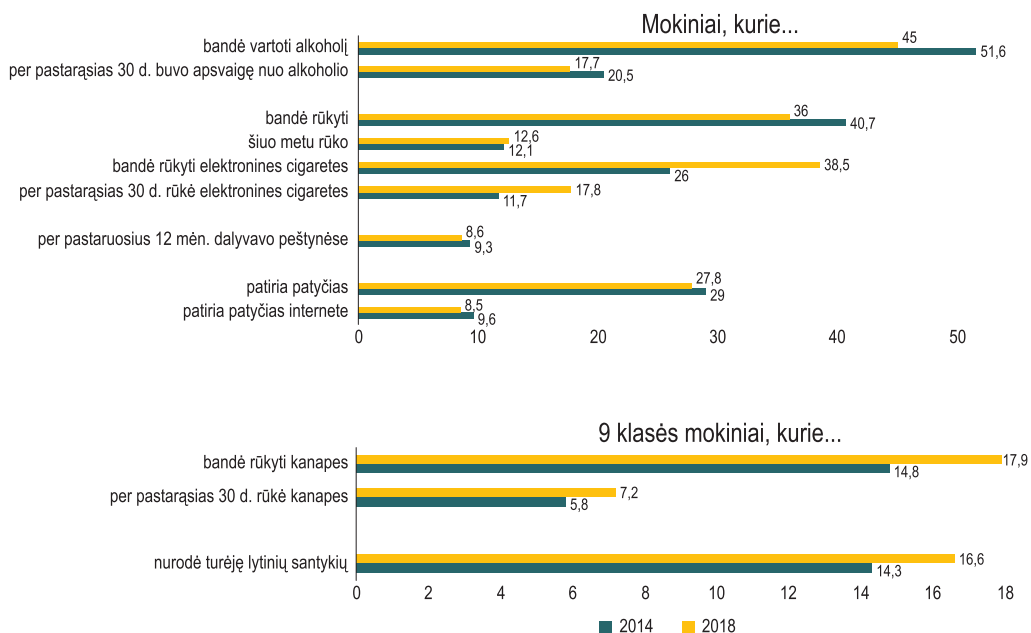
⁶ Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo Nr. I-1489 1, 2, 19, 23, 43, 46, 47, 49, 56, 58, 59 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 23-1, 23-2 straipsniais įstatymas (2016 m. spalio 18 d., Nr. XII-2685).

4.4 lentelė. Bent vieną prevencinę programą įgyvendinančių mokyklų dalis (proc.)

Metai	2015	2016	2017	2018
Mokyklų dalis	56,3	53,7	71,6	85,0

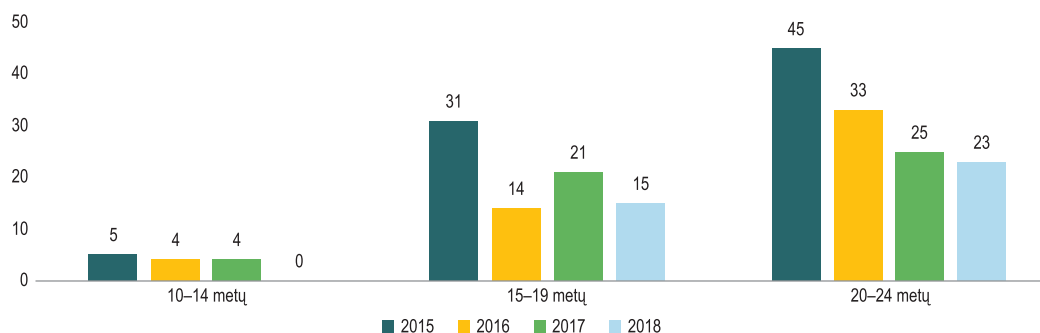
Duomenų šaltinis: SPPC

4.10 pav. 11–15 metų amžiaus mokinių pasiskirstymas (dalis proc.) pagal atsakymus į klausimus, susijusius su rizikinga elgsena ir socialine aplinka

Duomenų šaltinis: Mokinių sveikata ir gyvenama Lietuvoje – ką formuojame? 2018

4.11 pav. Mirusių nuo tyčinių susižalojimų (savižudybių) skaičius pagal amžiaus grupes

Duomenų šaltinis: LSD

Mokymosi tęsimas ir iškritimas

Lietuvoje beveik visi mokiniai, baigę pagrindinio ugdymo programas, tęsia mokslus bendrojo ugdymo mokyklose ar profesinio mokymo įstaigose. Tuo tarpu baigusį vidurinio ugdymo programas ir tęsiančių mokslus asmenų dalis kasmet mažėja. Daugiausia abiturientų mokslus tęsia universitetuose, mažiausia – profesinio mokymo įstaigose.

Lietuvoje anksti švietimo sistemą paliekančių asmenų dalis yra nedidelė ir nuolat mažėjanti. Didžiausia jų dalis mokslus nutraukia profesinio mokymo sistemoje. Dažniau mokymąsi nutraukia vaikinai ir kaimo mokyklas lankantys mokiniai.

Lietuvoje baigusiujų pagrindinio ugdymo programas ir tęsiančiųjų mokymąsi bendrojo ugdymo mokyklose ar profesinio mokymo įstaigose dalis kasmet beveik nekin-ta ir yra arti 100 proc. Dauguma (daugiau kaip 4/5) baigusiujų pagrindinio ugdymo programas tęsia mokslus bendrojo ugdymo mokyklose, kiti – profesinio mokymo įstaigose. Tęsiančiųjų mokymąsi pagal vidurinio ugdymo programas bendrojo ugdy-mo mokyklose dalis, nors ir nedaug, išaugo. Tai rodo, kad profesinių mokymo įstai-gų populiarumas tarp mokinių yra gana žemas. Tuo tarpu baigusį vidurinio ugdymo programą jaunuolių, kurie tais pačiais metais toliau tęsia mokslus, dalis mažėja ir 2018 m. buvo maždaug 8 proc. punktais mažesnė nei 2015 m. (4.12 pav.). Ši tenden-cija paaiškinama tuo, kad vis didesnė dalis abiturientų po mokyklos baigimo daro mokymosi pertrauką, išvyksta į užsienį ar renkasi karinę tarnybą.

Nors tęsiančių mokslą aukštosiose mokyklose per pastaruosius trejus metus (2015–2018 m.) sumažėjo, tačiau ir toliau didžiausia dalis (beveik trys penktadaliai) abitu-rientų renkasi studijuoti aukštosiose mokyklose: dažniausiai abiturientai renkasi studijas universitetuose (3–4 iš 10), kiek rečiau – kolegijose (2–3 iš 10), o rečiausiai – profesinio mokymo įstaigose (maždaug 1 iš 11 abiturientų) (4.12 pav.).

Dauguma profesinio mokymo įstaigose įgijusių vidurinių išsilavinimą ir pasirinkusių tęsti mokymąsi jaunuolių tai daro ten pat, profesinio mokymo įstaigose, ir tik labai nedidelė dalis jų (neviršija vieno procento) tęsia mokymąsi aukštosiose mokyklose (4.12 pav.). 2018 m., lyginant su 2015 m., ypač (net 4 kartus) sumažėjo universitetuo-se tęsiančių mokslus profesinio mokymo įstaigų absolventų dalis ir tesiekė dešim-tadalį procento. Sumažėjo ir universitetų bei kolegijų absolventų, tęsiančių mokslus profesinio mokymo įstaigose, dalis. Tai gali būti susiję su didėjančiu darbuotojų trū-kumu šalyje arba įvykusiais priėmimo į profesinio mokymo įstaigas pokyčiais.

Per pastaruosius dvejus metus (2015–2017 m.) nutraukusių mokymąsi ar studijas asmenų dalis įvairiuose ugdymo lygmenyse kito nežymiai (4.13 pav.). Mažiausia dalis

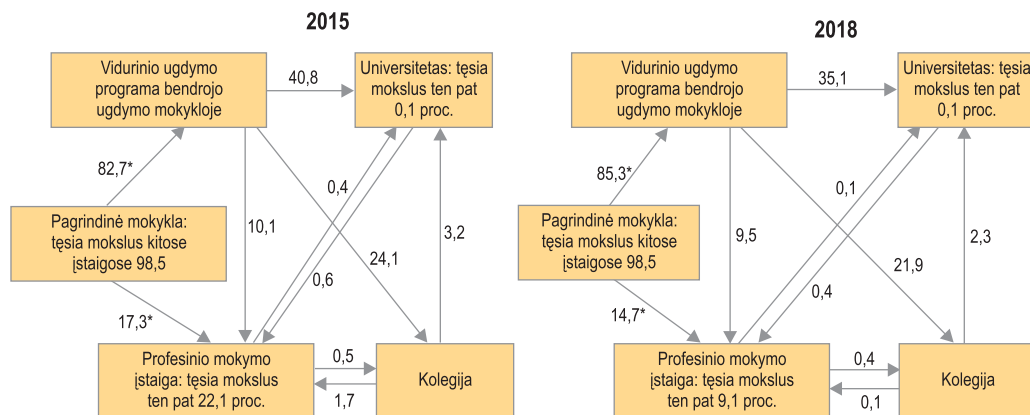
(mažiau nei dešimtadalis) mokinių nutraukia mokymąsi bendrojo ugdymo sistemoje, didžiausia dalis (maždaug penktadalis) – profesinio mokymo. Aukštojo mokslo sektoriuje kiek dažniau studijas nutraukia kolegijų studentai.

Lietuvoje anksti švietimo sistemą paliekančiųjų (t. y. 18–24 metų asmenų, neįgijusių vidurinio išsilavinimo ir toliau nesimokančių) dalis (4,8 proc.) yra nedidelė ir mažėjanti. 2018 m., lyginant su 2015 m., ji sumažėjo 0,7 proc. punkto ir buvo gerokai mažesnė tiek už *Valstybinėje švietimo 2013–2022 metų strategijoje* numatytą 2022 metų siekinį (8 proc.), tiek už strategijos *ET 2020* 2020 metų siekinį (10 proc.). Pagal šį rodiklį Lietuva 2018 m. buvo penkta tarp 28-ių Europos Sąjungos šalių. Mus lenkė tik Kroatija, Slovėnija, Lenkija ir Airija (4.14 pav.).

Lietuvoje anksti švietimo sistemą palikusių tiek merginų, tiek vaikų dalis mažėja, tačiau vaikų dalis vis dar 2 kartus didesnė nei merginų (2018 m. atitinkamai 6,1 proc. ir 3 proc.). Miestuose anksti paliekančiųjų švietimo sistemą dalis 2018 m., lyginant su 2015 m., nepakito ir sudarė 3,4 proc. Tuo tarpu kaimo vietovėse tokių asmenų dalis sumažėjo nuo 9,1 proc. iki 6,6 proc., tačiau išliko du kartus didesnė nei mieste.

LSD duomenimis, 2018 m. mokykloje nesimokė 16 580 mokyklinio amžiaus (7–17 metų mokinių), t. y. 12 proc. mažiau nei 2015 m. Dauguma (68,5 proc.) jų buvo išvykę iš šalies (2015 m. – 80,6 proc.). Dėl psichologinių ir socialinių priežasčių nesimokė kas dešimtas mokyklos nelankantis mokinys (2015 m. – 12,6 proc.). Per trejus metus (2015–2018 m.) padidėjo nesimokančiųjų dėl nenurodytų priežasčių dalis – nuo 6,8 proc. iki 21,5 proc. Šie duomenys rodo, kad Lietuvoje pastaruoju metu stringa mokinių apskaitos sistema, nesurenkami tikslūs duomenys apie mokyklinio amžiaus vaikų mokyklos nelankymo priežastis.

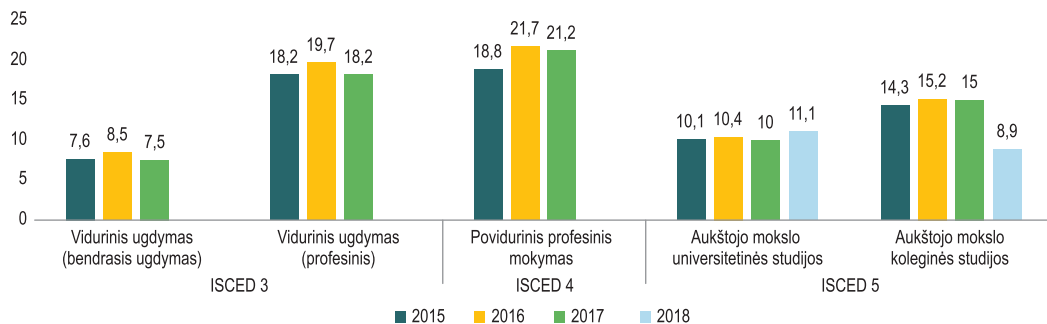
4.12 pav. Tęsiančiųjų mokslą dalis (proc.) 2015 m. ir 2018 m.

* Lietuvoje tais pačiais metais tęsiančių mokslą mokinių dalis.

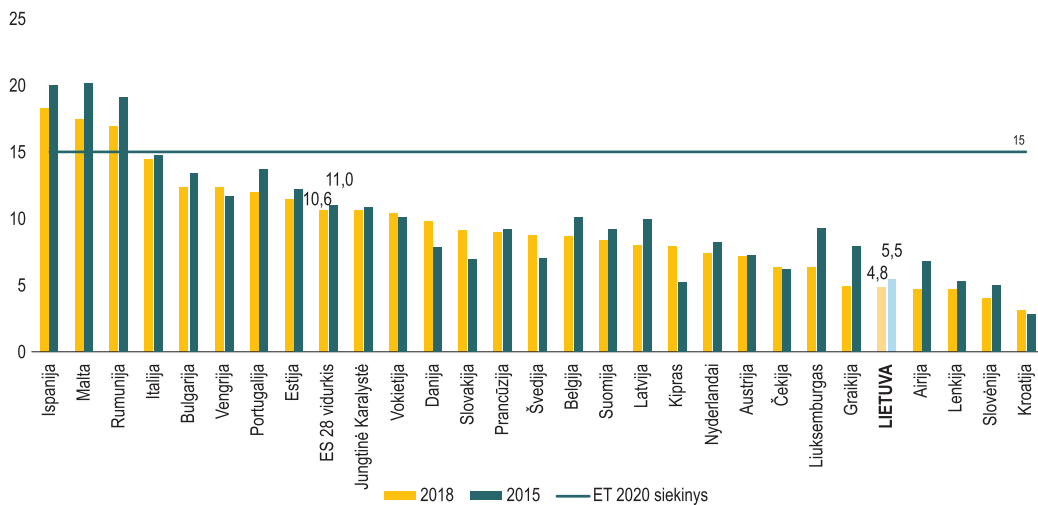
Duomenų šaltinis: LSD, ŠVIS

4.13 pav. Asmenų, nutraukusių mokymąsi ar studijas, dalis (proc.) pagal ugdymo lygmenis

Duomenų šaltinis: ŠVIS

4.14 pav. 18–24 metų asmenų, kurie nėra įgiję vidurinio išsilavinimo ir toliau nesimoko, dalis (proc.) ES šalyse

Duomenų šaltinis: Eurostatas

Stojimas į aukštąsias mokyklas

Dėl nuosekliai didinamų minimalių stojimo į aukštąsias mokyklas reikalavimų mažėjo priimtųjų studijuoti skaičius ir dalis. Dauguma stojančiųjų aukščiausiu prioritetu renkasi universitetines studijų programas. Daugiausia stojančiųjų renkasi studijuoti socialinius mokslus, nors universitetuose juos studijuojančiųjų dalis mažėja.

Vidutiniai įstojusiųjų į universitetų valstybės finansuojamas vietas balai ne tik neišaugo, bet net sumažėjo, tuo tarpu į kolegijas – padidėjo. Vis dėlto priimtųjų į universitetus ir kolegijas vidutiniai konkursiniai stojamieji balai skiriasi itin smarkiai, nors abiejų sektorių absolventai įgyja to paties lygio kvalifikacinį laipsnį.

Populiariausios studijų programos 2015–2018 metais buvo maždaug tos pačios. 2018 m. pagal populiarumą universitetuose pirmavo *Programų sistemų*, *Medicinos* ir *Teisės* studijų programos, kolegijose – *Tarptautinio verslo*, *Estetinės kosmetologijos*, *Programų sistemų* studijų programos.

Lietuvoje dėl kasmet mažėjančio abiturientų skaičiaus 2015–2017 m. mažėjo ir stojančiųjų į aukštąsias mokyklas skaičius. Vis dėlto 2018 m., lyginant su 2017 m., stojančiųjų į aukštąsias mokyklas skaičius išaugo dešimtadaliu, tačiau priimtųjų – sumažėjo (4.15 pav.). Į universitetines studijų programas priimtųjų dalis santykinai mažėjo, o į kolegines studijų programas – didėjo. LAMA BPO duomenimis, daugėjo ir priimtųjų, gavusių bent vieną 100 balų valstybinio brandos egzamino įvertinimą, skaičius. 2018 m. tokių asmenų priimta 1 729, 2017 m. – 1 546. Veikiausiai tai lėmė nuo 2015 m. Lietuvoje nuosekliai didinami minimalūs stojimo į aukštąsias mokyklas reikalavimai⁷.

2018 m. beveik trys penktadaliai (57 proc.) stojančiųjų aukščiausiu prioritetu rinkosi universitetų studijų programas, kiti – kolegijų. Lyginant su 2015 m., proporcija beveik nepakito. Daugiausia studijų sutarčių pasirašyta su Vilniaus, Kauno technologijos ir Vilniaus Gedimino technikos universitetais ir Vilniaus, Kauno ir Socialinių mokslų kolegijomis (4.16 pav.).

Pagal studijų sritis 2018 m. didžiausia stojančiųjų į aukštąsias mokyklas dalis, kaip ir ankstesniais metais, rinkosi socialinius mokslus. Vis dėlto stojančiųjų trauka į minėtus mokslus universitetuose, lyginant su 2015 m., sumažėjo, o į fizinius mokslus ir menus – padidėjo. Kolegijų sektoriuje stojančiųjų į socialinius, biomedicinos mokslus dalis liko tokia pati, į fizinius, humanitarinius mokslus ir menus išaugo, tačiau suma-

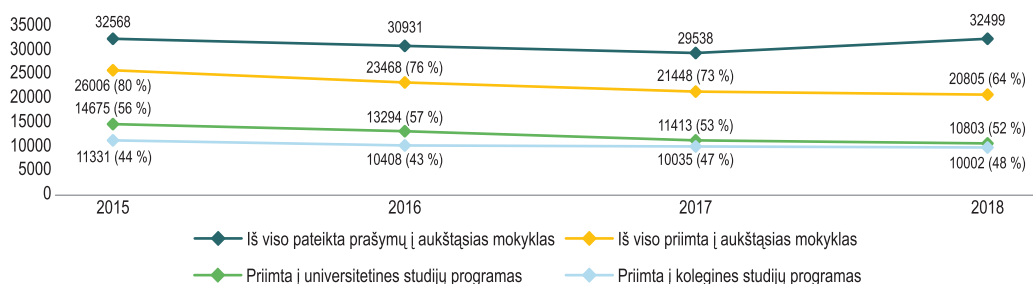
⁷ 2015 m. ir 2016 m. minimalus stojamasis konkursinis balas į universitetus – 2 balai, į kolegijas – 1,2 balo, 2017 m. – atitinkamai 3 ir 1,6 balo, o 2018 m. – 3,6 ir 2 balai. Iki 2014 m. minimalus stojamasis konkursinis balas aukštosioms mokykloms nebuvo taikomas.

žėjo stojančiųjų į technologijų mokslus (4.17 pav.). Priimtųjų į pedagogus rengiančias studijų programas aukštosiose mokyklose skaičius sumažėjo trečdaliu, o universitetuose – net perpus (4.18 pav.).

Nors minimalūs stojimo į aukštąsias mokyklas balai kasmet buvo didinami, vidutiniai įstojusiųjų į universitetų valstybės finansuojamas vietas balai ne tik neišaugo, bet net sumažėjo, tačiau į kolegijų – padidėjo. Priimtųjų į universitetus ir kolegijas konkursiniai balai skiriasi itin smarkiai, nors abiejų sektorių absolventai įgyja to paties 6 EKS⁸ ir LTKS⁹ lygio kvalifikacinį laipsnį (4.19 pav.). Pavyzdžiui, universitetuose į valstybės finansuojamas vietas (VF) surinkusiųjų 2–4 balus įstojo tik 3 proc., o kolegijose tokių buvo net pusė; į valstybės nefinansuojamas vietas (VNF) įstojusiųjų 2–4 balus surinkusiųjų dalis universitetuose buvo 3,6 karto mažesnė nei kolegijose (4.20 pav.). Vidutinis priimtųjų į ugdymo mokslų krypčių grupės studijų programas balas universitetuose 2018 m. gerokai paaugo ir siekė 6,63 (2015 m. – 5,52), kolegijose – 4,48 (2015 m. – 3,68). Turint galvoje, kad konkursinio balo sandaroje 1 ar 2 balus sudaro papildomi motyvacijos vertinimo balai, galima konstatuoti, kad vidutinis būsimų mokytojų pasirengimas nėra aukštas. Aukščiausių vidutinį konkursinį balą 2018 m. turėjo priimtieji į Lietuvos muzikos ir teatro akademijos, Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ir Vilniaus dizaino kolegijos tiek valstybės finansuojamas, tiek nefinansuojamas studijų vietas (4.21 pav.).

2018 m., lyginant su 2015 m., populiariausių studijų programų dešimtukas kito nedaug. Pirmąsias tris universitetinių studijų programų dešimtuko pozicijas užėmė: Kauno technologijos universiteto *Programų sistemos*, Lietuvos sveikatos mokslų universiteto *Medicina* ir Vilniaus universiteto *Teisė*, kolegijų – Vilniaus kolegijos *Tarptautinis verslas* ir *Programų sistemos* ir Socialinių mokslų kolegijos *Estetinė kosmetologija* (4.22 pav.).

4.15 pav. Stojančiųjų ir įstojusiųjų į aukštąsias mokyklas skaičius, įstojusiųjų dalis* (proc.)

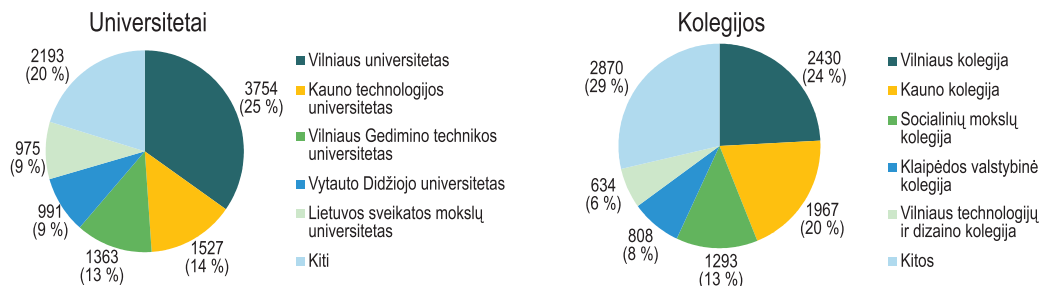
* Nuo visų priimtųjų į aukštąsias mokyklas.

Duomenų šaltinis: LAMA BPO

⁸ Europos kvalifikacijų sandara.

⁹ Lietuvos kvalifikacijų sandara.

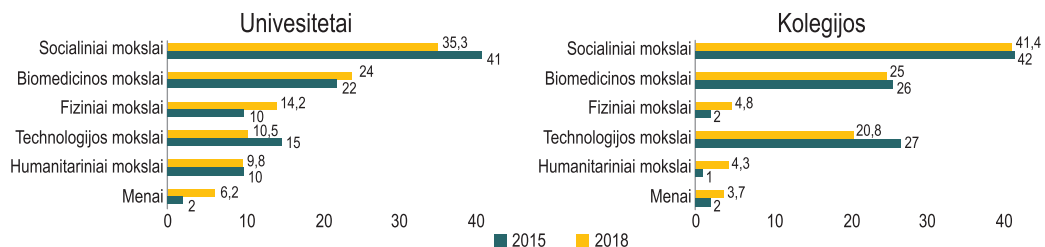
4.16 pav. Priimtų studijuoti asmenų skaičius ir dalis (proc.) pagal aukštojo mokslo institucijas 2018 m.

* Nuo visų priimtųjų į aukštąsias mokyklas.

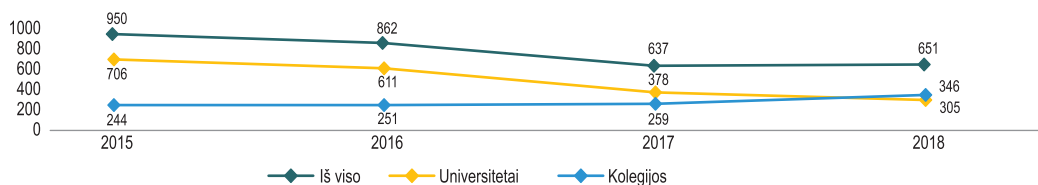
Duomenų šaltinis: LAMA BPO

4.17 pav. Stojančiųjų į aukštąsias mokyklas pasiskirstymas (dalis proc.) pagal studijų sritis

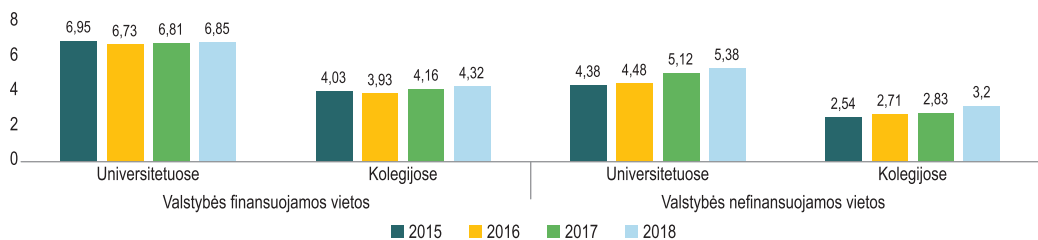
Duomenų šaltinis: LAMA BPO

4.18 pav. Priimtųjų į švietimo ir ugdymo kryptių grupės studijų programas skaičius

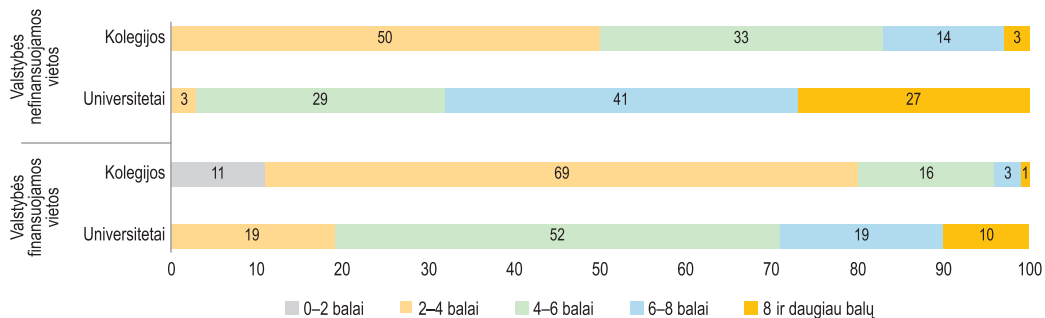
Duomenų šaltinis: LAMA BPO

4.19 pav. Studijų sutartis pasirašiusių vidutinis konkursinis balas

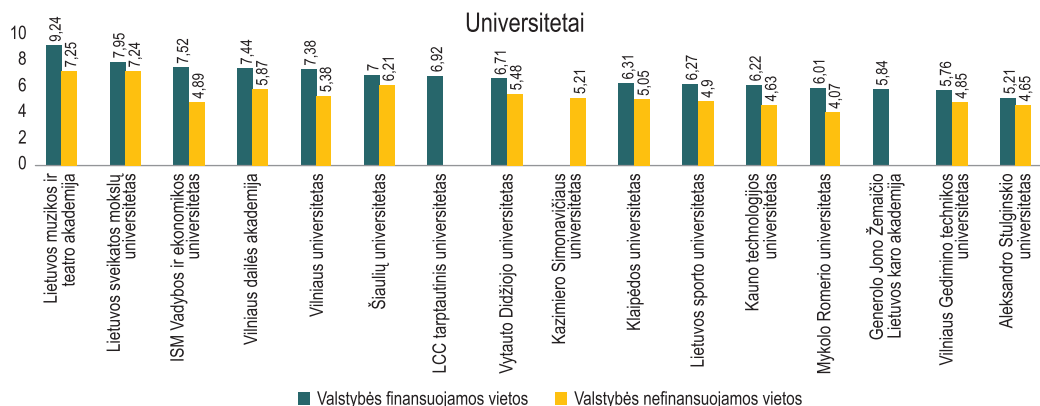
Duomenų šaltinis: LAMA BPO

4.20 pav. Konkursinių balų pasiskirstymas (dalis proc.) pagal aukštojo mokslo sektorius ir finansavimo pobūdį 2018 m.

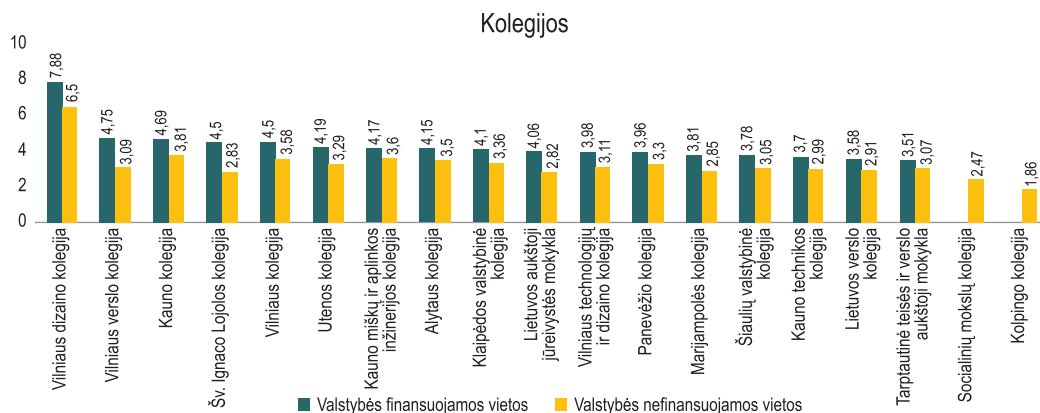

Duomenų šaltinis: LAMA BPO

4.21 pav. Priimtųjų į universitetus* ir kolegijas vidutiniai konkursiniai stojamieji balai

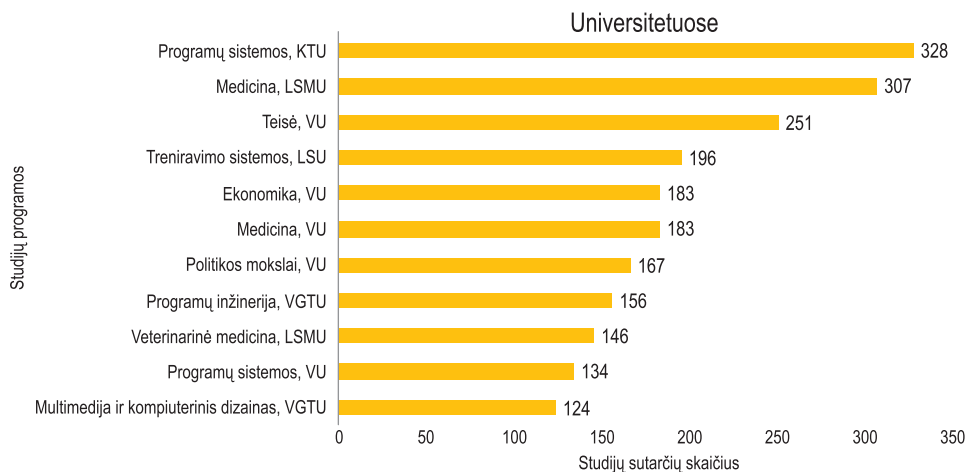

* Balstogės universitete ir Europos humanitariniame universitete taikoma kita balų skaičiavimo sistema, todėl jų balai nepateikiami ir nelyginami.

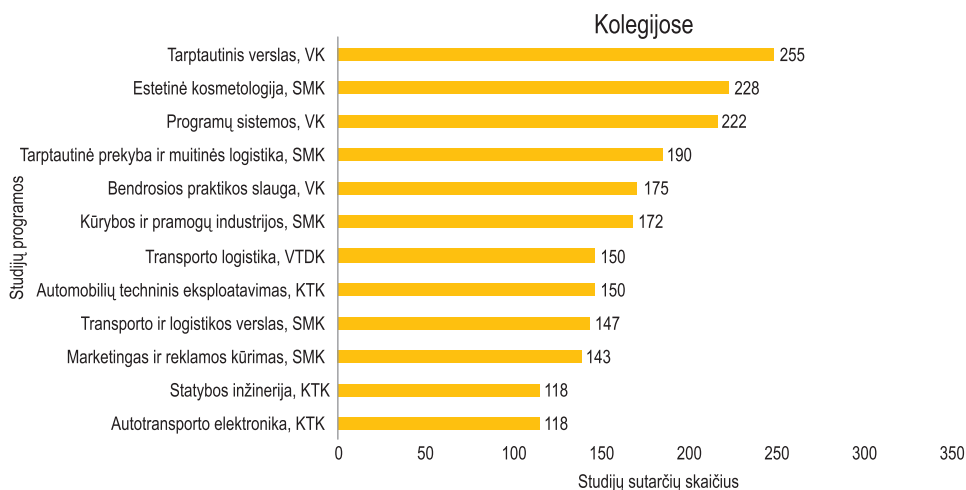

Duomenų šaltinis: LAMA BPO

4.22 pav. Universitetinių ir koleginių studijų programos, kurioms 2018 m. bendrojo priėmimo metu pasirašyta daugiausia studijų sutarčių dėl valstybės finansuojamų, valstybės nefinansuojamų (su studijų stipendija) ir tikslinio finansavimo studijų vietų

Pastaba: KTU – Kauno technologijos universitetas, LSMU – Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, VU – Vilniaus universitetas, LSU – Lietuvos sporto universitetas, VGTU – Vilniaus Gedimino technikos universitetas.

Pastaba: VK – Vilniaus kolegija, SMK – Socialinių mokslų kolegija, VTDK – Vilniaus technologijų ir dizaino kolegija, KTK – Kauno technikos kolegija.

Duomenų šaltinis: LAMA BPO

Gyventojų išsilavinimas ir aktyvumas darbo rinkoje

Lietuvoje aukštąjį ir aukštesnįjį išsilavinimą turi apie trečdalis gyventojų. Pagal aukštąjį išsilavinimą turinčių gyventojų dalį Lietuva užima 7 vietą ES 28. Lietuvoje moterys yra labiau išsilavinusios nei vyrai, o miesto gyventojai – labiau nei kaimo. Lietuva pirmauja tarp ES 28 šalių pagal jaunimo, įgijusio vidurinį ar aukštąjį išsilavinimą, dalį.

Gyventojų, tarp jų ir jaunuolių (15–29 metų), nedarbo lygis nuo 2015 m. iki 2018 m. sumažėjo, tačiau jaunimo nedarbo lygis tebėra šiek tiek didesnis nei vidutinis bendras nedarbo lygis šalyje. Mažėjo visų Lietuvos gyventojų išsilavinimo grupių nedarbo lygis, tačiau mažiausias jis yra gyventojų, turinčių aukštąjį išsilavinimą.

2018 m. aukštąjį ar aukštesnįjį išsilavinimą turėjo apie trečdalis, o pagrindinį, pradinį ar pradinį išsilavinimą ir profesinę kvalifikaciją turėjo mažiau nei penktadalis Lietuvos gyventojų (4.23 pav.). Lyginant su kitomis Europos Sąjungos šalimis, Lietuva pagal aukštąjį išsilavinimą turinčių asmenų dalį buvo 7-oje vietoje ir smarkiai lenkė ES 28 šalių vidurkį (4.24 pav.).

Išsilavinimo spektrą suskirsčius į tris išsilavinimo lygius (aukštą, vidutinį ir žemą) matyti, kad Lietuvoje aukšto lygio išsilavinimą įgijusiųjų dalis, lyginant su 2015 m., buvo santykinai didesnė, o įgijusiųjų žemą – mažesnė (4.25 pav.).

Lietuvoje moterys yra labiau išsilavinusios nei vyrai, o miesto gyventojai – labiau nei kaimo. 2018 m. Lietuvoje tarp aukštąjį ir aukštesnįjį išsilavinimą turinčių gyventojų vyrų buvo beveik dešimtadaliu mažiau nei moterų, kaimo gyventojų – perpus mažiau nei miesto (4.26 ir 4.27 pav.). Pagal įgijusių aukštąjį išsilavinimą rodiklį Lietuvos moterys tarp 28-ių Europos Sąjungos šalių užėmė 6-ąją vietą (1-oje vietoje – Estija), o vyrai – 12 vietą (pirmoje vietoje – Liuksemburgas) (4.28 pav.).

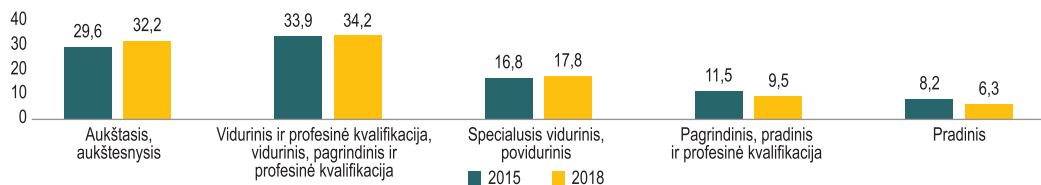
Lietuva pirmauja tarp ES 28 šalių pagal jaunų žmonių, įgijusių vidurinį ar aukštąjį išsilavinimą, dalį (4.29 pav.). Šiuo metu tik apie 7 proc. Lietuvos gyventojų, kurių amžius 20–24 metų, turi žemesnį nei vidurinį išsilavinimą. Mažesnė tokių asmenų dalis yra tik Kroatijoje, Airijoje ir Graikijoje. Aukštąjį išsilavinimą yra įgiję beveik trys penktadaliai 30–34 metų amžiaus Lietuvos gyventojų. Pagal šį rodiklį Lietuva pirmauja tarp ES 28 šalių ir yra smarkiai viršijusi *Valstybinės švietimo strategijos 2022 metų siekinį ir ET 2020 2020 metų siekinį* (40 proc.). Jaunos (20–34 metų) Lietuvos moterys yra labiau išsilavinusios nei Lietuvos vyrai ir vienos labiausiai išsilavinusių ES (4.30 ir 4.31 pav.).

Jaunuolių (15–29 metų) nedarbo lygis per pastaruosius ketverius (2015–2018) metus sumažėjo 1,7 karto ir 2018 m. buvo mažesnis nei vidutiniškai ES šalyse (4.32 ir

4.33 pav.), tačiau tebėra 1,4 proc. punkto didesnis nei bendras nedarbo lygis šalyje (4.34 pav.). Lietuvoje mažėjo tiek jaunų vyrų, tiek moterų nedarbas, tačiau moterų mažėjo labiau. 2018 m. jis buvo 2,4 proc. punkto mažesnis nei vyrų ir beveik toks kaip bendras nedarbo lygis šalyje (4.32 ir 4.34 pav.). Jaunimo nedarbas mažėjo ir mieste, ir kaime, tačiau kaimo vietovėse jis išliko dvigubai didesnis nei mieste ir bendrą nedarbo lygį šalyje viršijo 4,8 proc. punkto (4.32 pav.).

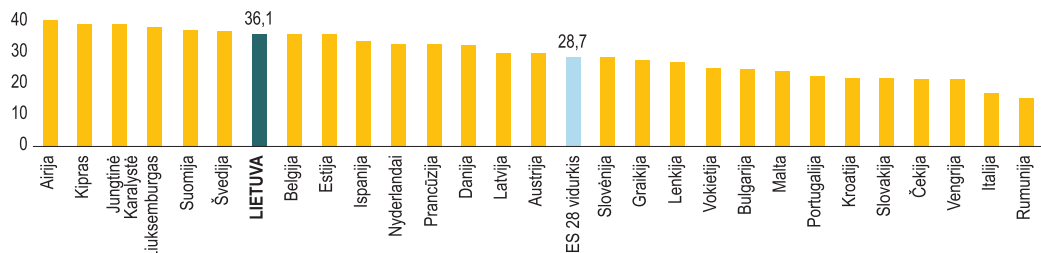
Visų išsilavinimo grupių asmenų nedarbo lygis nuo 2015 m. iki 2018 m. šalyje nuosekliai mažėjo, tačiau mažiausias išliko aukšto išsilavinimo asmenų grupės nedarbo lygis. Lyginant su žemo išsilavinimo asmenų grupės nedarbo lygiu, 2018 m. jis buvo mažesnis 6 kartus ir 2 kartus mažesnis nei bendras nedarbo lygis šalyje (4.34 pav.).

4.23 pav. 15 metų ir vyresnių Lietuvos gyventojų pasiskirstymas (dalis proc.) pagal įgytą išsilavinimą

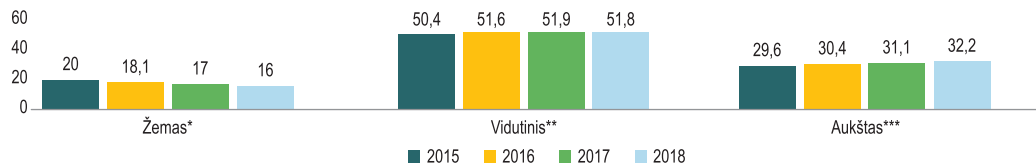
Duomenų šaltinis: LSD

4.24 pav. Aukštąjį išsilavinimą įgijusių 15–65 metų gyventojų dalis (proc.) ES, 2018 m.

Duomenų šaltinis: Eurostatas

4.25 pav. 15 metų ir vyresnių Lietuvos gyventojų pasiskirstymas (dalis proc.) pagal išsilavinimo lygį

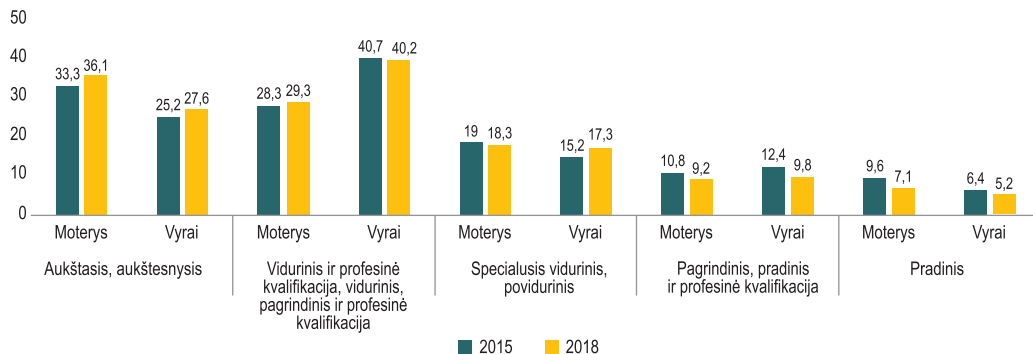
* Neturi pradinio, pradinis, pradinis ir profesinė kvalifikacija, pagrindinis (ISCED 0, 1, 2).

** Pagrindinis ir profesinė kvalifikacija, vidurinis, vidurinis ir profesinė kvalifikacija, specialusis vidurinis (ISCED 3, 4).

*** Aukštesnysis, aukštasis (ISCED 5, 6, 7, 8).

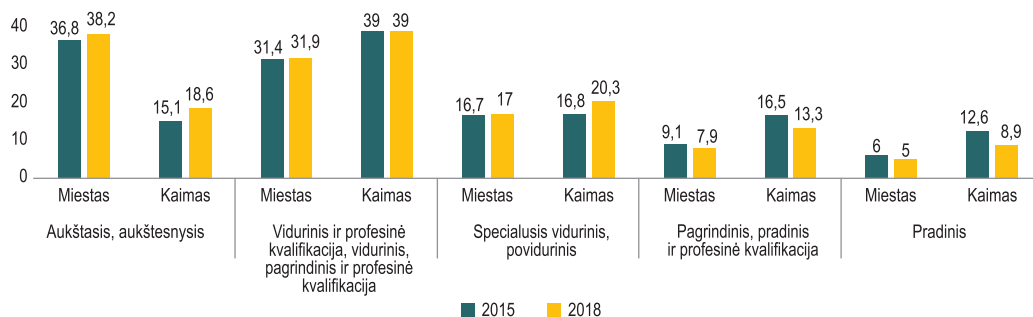
Duomenų šaltinis: LSD

4.26 pav. 15 metų ir vyresnių Lietuvos vyrų ir moterų pasiskirstymas (dalis proc.) pagal įgytą išsilavinimą

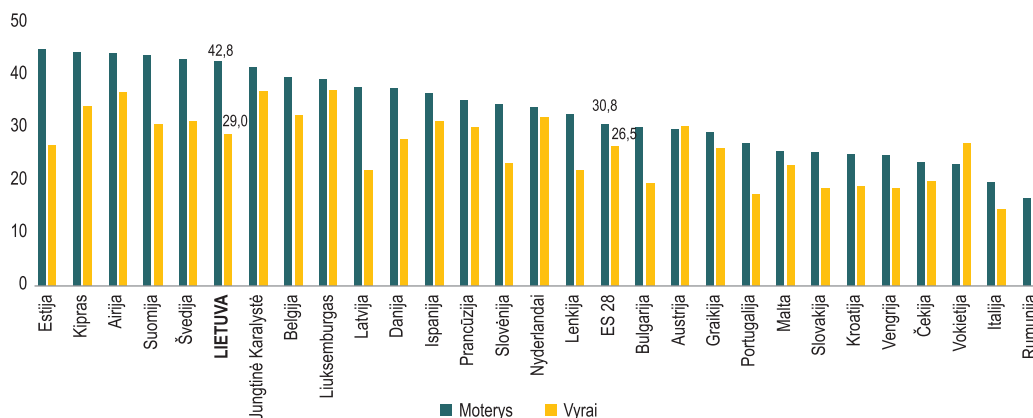
Duomenų šaltinis: LSD

4.27 pav. 15 metų ir vyresnių Lietuvos miesto ir kaimo gyventojų pasiskirstymas (dalis proc.) pagal įgytą išsilavinimą

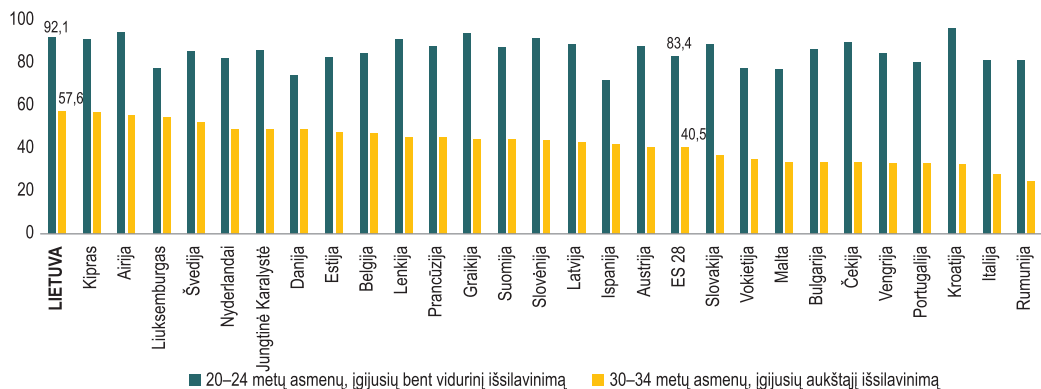
Duomenų šaltinis: LSD

4.28 pav. Aukštąjį išsilavinimą įgijusių 15–65 metų gyventojų pasiskirstymas (dalis proc.) pagal lytį ES, 2018 m.

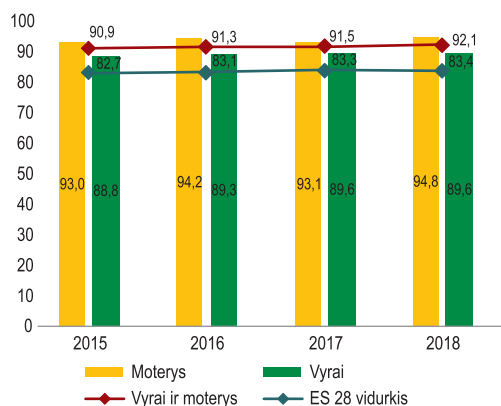
Duomenų šaltinis: Eurostatas

4.29 pav. Jaunų žmonių dalis (proc.) pagal įgytą išsilavinimą ES, 2018 m.

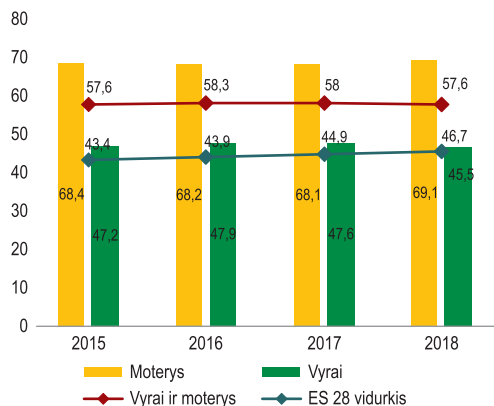
Duomenų šaltinis: Eurostatas

4.30 pav. 20–24 metų asmenų, įgijusių bent vidurinį išsilavinimą, dalis (proc.)

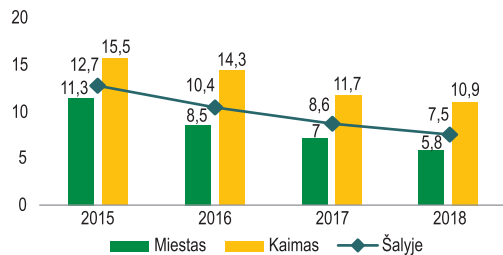
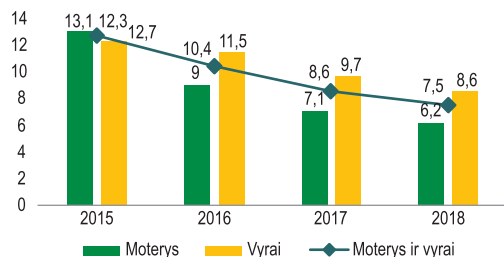
Duomenų šaltinis: Eurostatas

4.31 pav. 30–34 metų asmenų, įgijusių aukštąjį išsilavinimą, dalis (proc.)

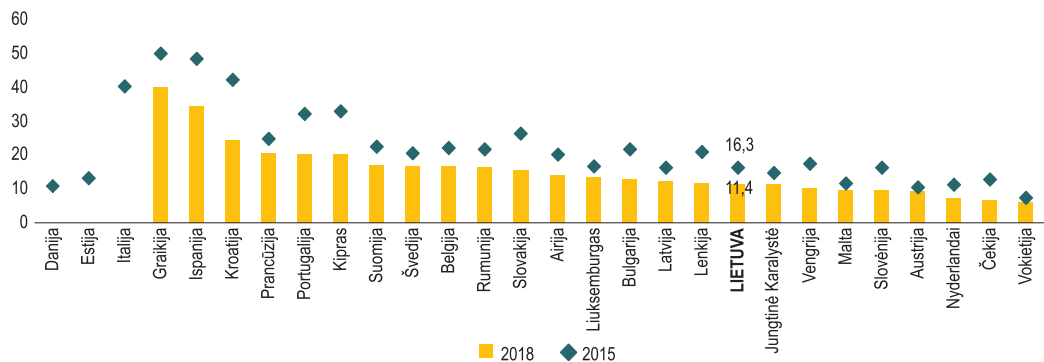
Duomenų šaltinis: Eurostatas

4.32 pav. Jaunuolių (15–29 metų) nedarbo lygis (dalis proc.) pagal lytį ir gyvenamąją vietovę

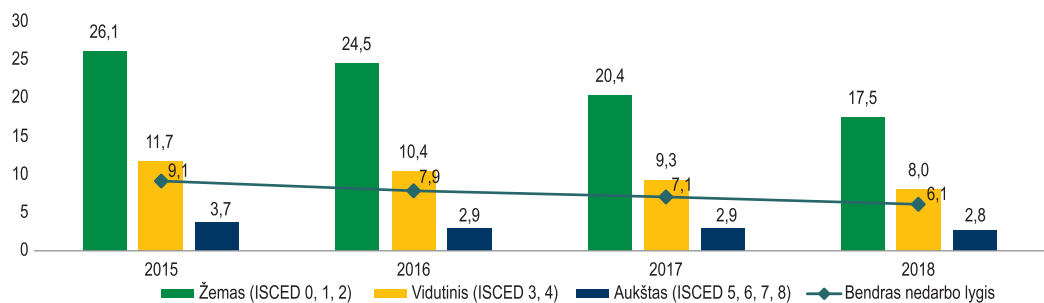
Duomenų šaltinis: Eurostatas

4.33 pav. Jaunuolių (15–24 metų) nedarbo lygis (dalis proc.) ES šalyse

Duomenų šaltinis: Eurostatas

4.34 pav. 15 metų ir vyresnių asmenų nedarbo lygis (dalis proc.) pagal įgytą išsilavinimą

Duomenų šaltinis: LSD

Visuomenės pasitikėjimas švietimu

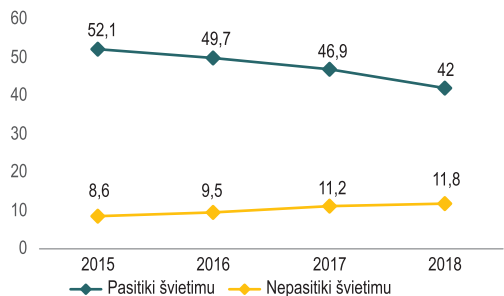
Lietuvoje dėl vykdytų švietimo reformų, jas lydinčių neramumų nuo 2015 m. iki 2018 m. mažėjo pasitikinčių švietimu gyventojų dalis. Mažiausia pasitikinčiųjų švietimo sistema dalis fiksuota 2018 m. pabaigoje, kai vyko dalies ugdymo įstaigų streikas dėl įdiegtos etatinio mokytojų darbo apmokėjimo tvarkos.

Lietuvoje nuo 2015 m. iki 2018 m. 10 proc. punktų mažėjo pasitikinčiųjų švietimu gyventojų dalis, todėl pasitikėjimas švietimu tarp kitų valstybės institucijų smuko iš 3 į 8 vietą (4.35 pav., 4.5 lentelė). Visuomenės nepasitikėjimo švietimu augimą greičiausiai lėmė Vyriausybės vykdoma švietimo politika: aukštojo mokslo (universitetų jungimo) ir mokytojų darbo atlyginimo reformos. Prie nepasitikėjimo švietimu augimo prisidėjo ir mokytojų nepasitenkinimas gaunamais atlyginimais. Jau 2016 m. prasidėjo mokytojų streikas, kurio metu švietimo darbuotojų profsąjunga (toliau – LŠDPS) reikalavo nuo 2016 m. rugsėjo ne tik pradėti įgyvendinti ilgalaikę mokytojų algų kėlimo programą, bet ir panaikinti per krizę įvestas atlyginimų koeficientų žirkles, tam skirti apie 18 mln. eurų. Po mėnesio streikas nutrauktas valdžiai pažadėjus nuo rugsėjo skirti papildomus 8 mln. eurų mokytojų algoms ir įsipareigojus atlyginimų koeficientų žirkles panaikinti nuo 2017 metų sausio mėn. Dėl Vyriausybės nevykdomų įsipareigojimų 2018 m. birželio mėn. LŠDPS pradėjo įspėjamąjį streiką. Vyriausybei ir tuometei Švietimo ir mokslo ministerijai pateikti reikalavimai: 20 proc. kelti pedagoginių ir nepedagoginių specialistų, dirbančių ugdymo įstaigose, algas, sumažinti vaikų skaičių darželių grupėse ir mokyklų klasėse, šakos kolektyvinėje sutartyje susitarti dėl aiškių ir konkrečių naujo mokytojų darbo atlyginimo modelio principų.

2018 m. gegužės mėn. LŠDPS nepritarė Švietimo ir mokslo ministerijos parengtai etatinio mokytojų darbo apmokėjimo tvarkai ir kreipėsi į Prezidentę, Seimo Pirminką ir Seimo Švietimo ir mokslo komiteto pirmininką reikalaudama stabdyti jos įgyvendinimą nuo 2018 m. rugsėjo 1 dienos.

Nepaisant LŠDPS reikalavimo, etatinio mokytojų darbo apmokėjimo tvarka įdiegta nuo 2018 m. rugsėjo 1 d. Pagal naują darbo apmokėjimo tvarką gauti atlyginimai netenkino mokytojų lūkesčių, todėl tų pačių metų lapkričio mėn. pradėtas neterminuotas ugdymo įstaigų streikas, jis vyko iki 2018 m. pabaigos. Pasitikinčios švietimu visuomenės dalis labai sumažėjo ir gruodžio mėnesį buvo mažiausia ne tik per visus 2018 metus (4.36 pav.), bet ir per paskutinius du dešimtmečius.

4.35 pav. Visuomenės (ne)pasitikėjimas švietimu (dalis proc.)

Duomenų šaltinis: Vilnius

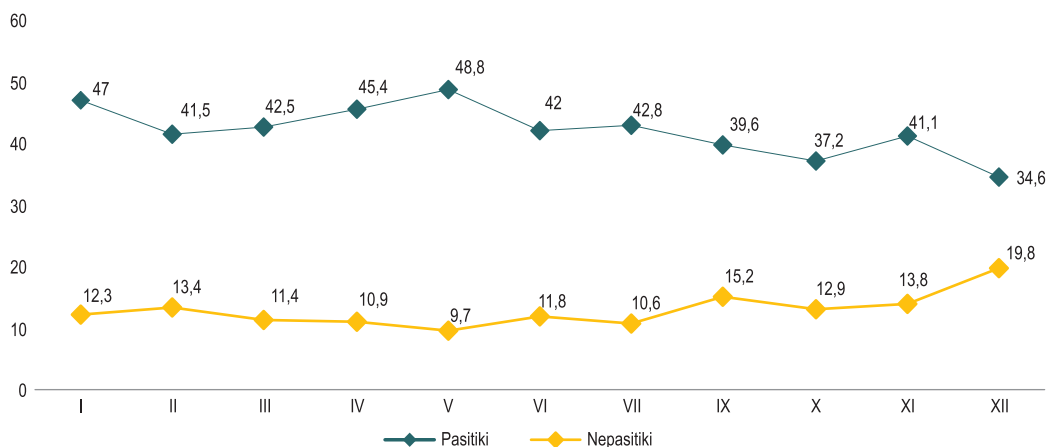
4.5 lentelė. Švietimo vieta pasitikėjimo Lietuvos institucijomis reitinge*

Metai	Vieta
2015	3
2016	5
2017	4
2018	8

* Kovo mėn. atliktų apklausų rezultatai.

Duomenų šaltinis: Vilnius

4.36 pav. 2018 m. visuomenės (ne)pasitikėjimo švietimu pasiskirstymas (dalis proc.) pagal mėnesius*

* VIII mėn. duomenų nėra.

Duomenų šaltinis: Vilnius

ŠALTINIAI

2014–2020 metų programavimo laikotarpio investicijų į bendrojo ugdymo struktūrą žemėlapis. 2016 m. gegužė. Švietimo ir mokslo ministerija.

2018 metų nacionalinio mokinių pasiekimų patikrinimo ataskaita. Nacionalinis egzaminų centras. Vilnius, 2018.

Lietuvos mokslo, studijų ir inovacijų būklės apžvalga 2018. MOSTA, 2018.

Lietuvos tautinių mažumų švietimo būklės analizė 2018. Vilnius, 2019.

Lithuania – Country Note – TALIS 2018 Results.

Mokyklų, vykdančių bendrojo ugdymo programas, veiklos kokybė. Metinis pranešimas 2018. NMVA. Vilnius, 2018.

OECD (2018), Education at a Glance 2018: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/eag-2018-en>.

Profesinio mokymo būklės apžvalga 2018. MOSTA, 2018.

SKVC 2018 metų veiklos ataskaita. SKVC, 2018.

Šmigelskas K., Slapšinskaitė A., Vaičiūnas T. ir kt. Mokinių sveikata ir gyvensena Lietuvoje – ką formuojame? 2018 11 27, HBSC Lietuva. Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, Kaunas. <http://birzuausra.lt/wp-content/uploads/2019/01/HBSC-LT-sveikatos-tyrim%C5%B3-med%C5%BEiaga.pdf>.

ŠVIETIMO BŪKLĖS APŽVALGA. 2019

2019-08-28. Tiražas 300 egz.

Išleido Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Švietimo aprūpinimo centras,
Geležinio Vilko g. 12, 03163 Vilnius

Spausdino UAB „INDIGO print“, Piliakalnio g. 1, LT-46223 Kaunas

